

89-5
L 36

L
9

ZIEMEĻLATVIJAS UN CĒSU KAUVU PIEMIŅAI 1919.—1926.

RĪGĀ JŪNIJĀ 1926.
LATVIJAS ATVAĻINĀTO KARAVĪRU BIEDRĪBA

L. V. B.
In. 177004

030706442

П

28

Р

Ziemeļlatvijas un Cēsu kauju piemiņai 1919.—1926.

F. Cielens

Cēsu kauju vēsturiskā nozīme.

Latvijas demokrātiskā republika dzima lielu starptautisku katastrofu un lielu politisku satricinājumu laikmetā. Pasaules karš, revolūcija Austrumu un Centralā Eiropā, senāk nebrīvo Austrumu Eiropas tautu aktīvā cīņā par tautu pašnolemšanos — viss tas bija priekšnoteikums Latvijas tautas cīņai un uzvarai par savas demokrātiskās republikas nodibināšanu.

Ziemeļlatvijas virspavēlnieks plkv. Zemītans Daugavmalā, Rīgā, iet sagaidīt no «gūsta» atsvabināto Ulmaņa valdību.

Pasaules karš satrieca lielās Krievijas imperijas militaro spēku un līdz ar to sabruka cara valsts slava un godība. Šim sabrukumam kara laukos 1917. g. sekoja revolūcija, kas pišlos satrieca patvaldību. Ar to bija likvidēta vara, kas apspieda politiskā ziņā kā pašu krievu tautu, tā arī visas pārējās tautas, kas ietilpa agrākās Krievijas imperijas robežās. Bet vēl augstāki vajadzēja celties Krievijas revolūcijas virsma, vajadzēja nozust no politiskās skatuves Miļukoviem un Kerenskiem, vajadzēja sabrukt Krievijas lielvalstij kā tādai, lai sagatavotos labvēlīgi ārēji apstākļi netikai demokrātiskās Latvijas, bet arī neatkarīgās Latvijas valsts nodibināšanai.

No otras puses pasaules kaŗš satrieca Vācijas imperijas militaro varu. Līdz ar Vācijas kaŗa spēku galīgu sakaušanu 1918. gadā vakara frontē, sabruka arī pate ķeizarvalsts. To likvidēja vācu revolūcija 1918. g. rudenī. Un līdz ar vācu ķeizarvalsts sabrukumu, kā kāršu namiņš sašķīda visi lielie vācu imperialismā plāni. Starp šiem vispārējiem plāniem bija arī vācu izplešanās projekti austrumos. Ar sabrukušās Krievijas teritoriāliem gabāliem — ar Somiju, Igauniju, Latviju, Lietuvu, Poliju, pat ar Ukraini — Vācija gribēja uzcelt savu jauno vācu „Romā imperiju“. Speciāli Latvijai bija jau izraudzīts ķēniņš, Jukums I., Viļuma II. dēls, kam vajadzēja ar dzelzs dūri atjaunot sašķobīto vācu muižnieku varu Latvijā un sagatavot pilnīgu latvju tautas izdeldēšanu. Kurzemē šādu darbību vācu okupācijas vara bija jau uzsākusi 1918. gada vasarā ar Hindenburga kolonizācijas rīkojumu. Visiem šiem plāniem reālie pamati tika izrauti ar Vācijas sakaušanu vakara frontē un ar uzvarošo vācu revolūciju.

Ziemeļu armijas brīvprātīgie 1919. g. pavasarī.

Un tomēr šie vispārējie priekšnoteikumi paši par sevi vēl nenodrošināja Latvijas tautas pašnoteikšanās tiesības. Tautas aktīva griba un aktīva cīņa nodibināja un izcīnīja neatkarīgo demokrātisko republiku. Vispārējie starptautiskie apstākļi un starptautiskie lielie notikumi bija gan tie labvēlīgie noteikumi, kuŗi deva iespēju ar pašu latviešu gribu un cīņu sasniegt savu pašnoteikšanos.

Nepietika arī ar neatkarīgās republikas izsludināšanu 18. nov. 1918. g. Latvijas valsts bija izsludināta, bet viņai nebija visu reālas valsts elementu — trūka reālās valsts varas un arī proklamētai varai nebija reāla noteikšana par valsts teritoriju. No vienas puses vācu okupācijas vara paturēja noteikšanu savās rokās, gan vācu armijas, gan policijas rokās. Vācu okupācijas armija nemaz netaisījās izvākties, kā arī negribēja atteikties no saviem iekarošanas un vācu muižnieku atbalstīšanas plāniem. No otras puses Latvijā laužās iekšā Krievijas komunistu armijas, kuŗas drīzi vien okupēja gandrīz visu Latvijas teritoriju. Latvijas demokrātiskā valsts bija gan izsludināta, bet 1919. g. pirmā pusē viņa reāli tikpat kā nepastāvēja. Uz Latvijas teritorijas par iespaidu cīnījās komunistiskā Krievija ar vācu okupācijas spēkiem, kuŗiem blakus nostājās muižnieku landesvērs un dažādie krievu reakcijas pulki, piem. firsta Livena bataljoni. Kalpaka un Baloža vadītiem latviešu nacionāliem bataljoniem, kuŗi atradās zem fon der Golca virspavēlniecības, nepiekrita noteicošā loma — nedz militārā, nedz politiskā ziņā. Komunistus no Rīgas izdzina galvenam kārtām vācu armija un nodibināja Rīgā asinaiņu diktatūru, kuŗas mērķis bija vērstis ne tikai pret komunistiem, bet pret visu Latvijas tautu un pret demokrātisko Latvijas republiku. Vietējā vācu reakcija sīkstī turējas pie saviem Baltijas monarķijas nodibināšanas un pie muižnie-

cības varas atjaunošanas plāniem. Tautas nodevējs, A. Niedra, ar nelielu saujiņu latviešu reakcionāriem atbalstīja šos planus. Visa Latvijas tauta bija pret tiem, bet viņa bija nonākuse atkal vēstures objekta stāvoklī. Par iespaidu uz Latvijas zemi un tautu cīnījās savā starpā atkal sveši spēki.

Tikai Ziemeļlatvijas armijas nodibināšana deva pirmo reālo spēku Latvijas demokrātiskai republikai. Šeit Latvijas tauta ārkārtīgā spēku piepūlējumā, ar ārkārtēju drosmi kļuva atkal par savas vēstures apzinātu faktoru, patstāvīgu veidotāju. Satriecot pie Cēsim landesvēru un vācu okupācijas armiju, tika likvidēti visi vācu reakcionāru un niedristu plāni par Baltijas monarķiju un muižnieku varas atjaunošanu. Šeit Latvijas tauta atguva savu pašnolemšanos, šeit tika likvidēta vācu muižniecības feudālā simtgadīgā vara. Šeit tika ar tautas asiņainiem upuriem un pašas tautas varonību atņemta muižniekiem vara, zeme un visas privilēģijas. Šeit tika likti **reālie pamati** Latvijas demokrātiskai neatkarīgai republikai. Šeit tauta atguva sevi pašapziņu un spēka sajūtu, kas deva viņai iespēju vēlāk rudenī galīgi satriekt otreizējo reakcijas uzbrukumumu (Bermondta bandas) un atsvabināt Latvijas teritoriju austrumos (Latgali) no krievu komunistu okupācijas.

Vācu landesvērs apšauj latviešus-gūstekņus.

Šī raksta uzdevumā neietilpst jautājieni, kapēc Ziemeļu Latvijas armijas uzvaras gaita apkaunojošā kārtā tika 3. jūlijā apturēta ar Strazdu muižas pamieru. Tāpat šī raksta apmērs neatļauj iztirzāt šī pamiera kļūmīgās sekas turpmākā cīņu gaitā. Tas ir temats par sevi, kas prasītu plašāku apgaismojumu.

Lai nu šā vai citādi skatītos uz šiem pēdējiem jautājieniem, bet viens ir skaidrs katram mūsu brīvības cīņu epopejas objektīvam novērtētājam — 1919. g. jūnija cīņas pie Cēsim ir **vissvarīgākais moments** brīvības cīņu gaitās. Tas ir lūzums, kas ievadīja visu cīņu gaitu citādā virzienā, tas ir pamats visas demokrātiskās valsts uzbūvei un izveidošanai. Pie Cēsim ir likti pirmie reālie Latvijas demokrātiskās valsts pamatakmēņi.

Visas turpmākās militarās cīņas bija neizbēgamas sekas no tā virziena, kas sākas pie Cēsim. Visa valsts politiskā izveidošana Satversmes Sapulcē ar demokrātisku satversmi un radikālu agraro reformu bija atspulgs no tā gara, kas valdīja cīnītājos un tautā sakarā ar Cēsu kaujām un uzvarām.

Un tomēr neaizmirsīsim to, cik ātri viena daļa latviešu sabiedrības sāka aizmirst Cēsu kaujas nozīmi un to garu, kas valdīja kuŗa vīros un tautā toreiz. Ar kādām grūtībām Satversmes Sapulces un I. Saeimas kreisam spārnam ar socialdemokrātiem priekšgalā bija vēl politiski jāizcīna agrarā reforma un likums par atlīdzības nemaksāšanu tautas nodevējiem, muižniekiem, kas taču ir dabiska politiska konzekvence no Cēsu kaujām, politisks noslēgums Cēsu kaujas vēsturiskam notikumam.

Vēl vairāk! Pat Cēsu kaujas nozīmi sāka apstrīdēt. Pat godināšanu gribēja liegt Cēsu kaujās kritušiem. Pat gribēja deldēt vēsturisko atmiņu par šiem izšķirošiem mūsu vēstures notikumiem. Ar kādām grūtībām Satversmes Sapulces kreisais spārnš panāca to, ka 22. junijs tika pārvērstš par visu kritušo brīvības cīnitāju piemiņas dienu.

Labā spārna partijas, lai stiprinātu lielpilsonības politisko stāvokli valstī, lai sekmētu bagātību ieraušanu šaurām grupām uz darba tautas rēķina, meklē kompromisus un izlīgumus ar tām grupām, pret kuŗām tauta cīnījās 1919. gadā. Mantīgā lielpilsonība grib izlīgt ar bijušo muižniecību, lai kopējiem spēkiem pārvērstu tautas asinīm pirktu republiku par izmantošanas objektu šaurām grupām un pat kliķēm. Tāpēc labā spārna pilsonība grib aizmirst Cēsu kaujas, tāpēc grib izdeldēt pat atmiņu par šīm kaujām. Tāpēc gan I., gan II. Saeimā vairākkārt ir bijuši mēģinājumi strīpot no valsts oficiālo svētku dienu saraksta 22. juniju kā kritušo brīvības cīnitāju piemiņas dienu.

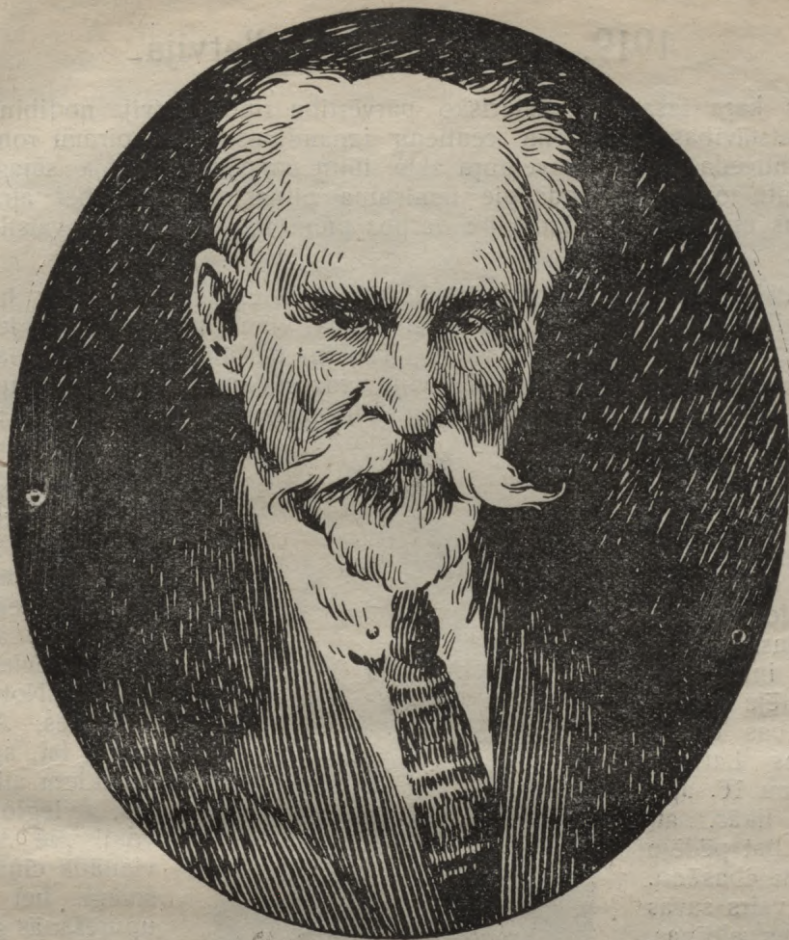
Un šāda labā spārna pilsonības uzstāšanās savukārt piedod nekaunīgu un nekautrīgu drosmi tiem, kas 1919. g. cīņās zaudēja kaujas laukos. No vēstures kapiem grib augšamcelties 1919. gadā pišļos satriektie muižnieki. No vēstures kapenēm viņi grūz ārā savas kaulainās rokas, sniedzas ar tām uz Ženevu, uz tautu savienību, lai sūdzētos par agrarās reformas „netaisnībām“. Bet šī muižnieku nekautrība ir apsūdzība pret mūsu kritušiem brāļiem, kas atdeva savas dzīvības 1919. gadā. Šī bijušo muižnieku nekaunība ir izaicinājums mums dzīvajiem 1919. g. brīvības cīņu dalībniekiem. Tās ir zaimas par mūsu kritušo brāļu un brīvības cīnitāju lietām asinīm.

Sāpīgus aizvainojumus jāpārcieš bijušiem brīvības cīnitājiem, kad redzam, cik ātri tiek aizmirsti viņu nopelni, viņu upuri, kad moraliski viņi tiek pazemināti. Vai, patiešām, šie nedaudzie gadi, kas mūs šķir no Cēsu kauju dienām ir jau aizbēruši ar pelēkās dzīves gruvešiem to asins plaisu, kas mūs šķīra 1919. gadā no tiem, kas toreiz cīnījās pret tautu, pret demokratisko republiku? Vai tauta sizmirsusi lielo nodevēju, judasu, Andrievu Niedru, kuŗš toreiz vadīja landesvēru un muižniekus pret tautu? Vai ir kāds uzdrošinājies atklāti aizstāvēt Niedru un viņa apžēlošanu?

Nē, un vēl reiz nē! Tauta, kuŗa 1919. g. pate cīnījās un pate lēja savas asinis, nav aizmirsusi 1919. gada kritušos brāļus un cīnitājus. Viņa tos neaizmirsīs nekad! Viņa tos cienīs un godinās, kamēr viņa pastāvēs, jo tauta, kuŗai nav cieņas pret savām brīvības cīņu tradīcijām, nav brīvas dzīves un lielas nākotnes cienīga.

Tauta netikai cienīs un godinās savus brīvības cīnitājus, bet viņa būs gatava no jauna doties cīņā, lai aizstāvētu to, kas ar tik lieliem upuriem iegūts. Pieminot 1919. g. cīnitājus, smelsimies jaunus spēkus jaunām cīņām. Ja dzīvs tautā būs Cēsu cīņu gars, tad varēsim būt droši par tautas un demokratiskās republikas nākotni.

J. Rainis, Latvijas atvaļināto karavīru biedrības goda biedris.

Augsti godātai

Latvijas atvaļināto karavīru biedrībai.

No visas sirds pateicos par man piešķirto godu, ka ieceļat mani par savu goda biedri. „Sargi cīņā iegūto!” — šī Jūsu devīze ir arī manējā, — tautai pašai jāizstāv savas tiesības un katram viņas loceklim šī pārlicība jārāda darbos, — es savu pienākumu gribu izpildīt joprojam.

* * *

*Sveiks tu, latvju atvaļināts karavīrs! —
Līdzī cīņijos un šķēps man tīrs;
„Sargi cīņā iegūto!” tas ir tavs vārds —
Tas ij mans un naidniekam tas draudu dārds;
Atvaļināts nav neviens no ta:
Tautas brīvi sargāt cīņiņā;
Pateicos par godu — biedros būt — no sirds!
Lai caur mūžiem latvju trejas zvaigznes mirdz!*

Rīgā, 22. II. 24.

J. RAINIS.

1919. gads un Ziemeļlatvija.

Pasaules kaŗa izsaukto vēsturisko pārvērtību rindā Latvija nodibinājās kā ilgu nacionālas patstāvības domu un centienu izpaudums. Bet pirmāi romantiskāi sajūsmā, kuŗa noveda pie 18. novembra akta, tūliņ uz pēdām sekoja smagi pārbaudījumi. Tie tautu tomēr nenoveda pie izmisuma pilnas vilšanās, bet atraisīja tautas garīgos spēkus un deva tiem izdevību darbos pierādīt, ka tauta ir valstiskās patstāvības cienīga.

Ziemeļlatvija teica savu vārdu viskritiskākajā brīdī, kāds vien ir bijis Latvijas vēsturē. Latvijas proklamēšana bija izaicinājums viņas nāvigākajiem ienaidniekiem — lieliniekiem un vācu okupācijas varai. Tie nu darbojās roku rokā, lai šo proklamēšanas aktu padarītu par nebijušu, lai viņu izdzēstu no vēstures. Okupācijas varai nepretojoties lielinieku pulki ieņēma vienu Vidzemes pilsētu pēc otras; krita viņu rokās arī Rīga un Kurzemes pilsētas līdz Ventai. Liepāja bija pēdējais Latvijas stūritis, kuŗā patvērumu atrada Latvijas pagaidu valdība un viņas jaunformējamās kaŗaspēka daļas. Okupācijas varas intrigu atmosferā nevarēja sekmēties ne valdības darbs, ne izveidoties Latvijas armija. Baronu 16. apr. sazvērestība, likās, atņēma Latvijai pat pēdējo valstiskas patstāvības ēnu. Mums nebija vairs savas teritorijas, savas valdības, kas varētu brīvi rīkoties, jo nevarēja taču par šādu skaitīt „gūstekņus“ uz „Saratovas“, kuŗi varēja sazināties ar ārpusauli tikai pateicoties sabiedroto žēlastībai.

O. Nonācs,
Tautas padomes loceklis,
„Tautas Balss“ redaktors.

Tādā laikā, kur likās viss esot pazaudēts, Latvija sāk atdzimt — no ziemeļiem. Ziemeļlatvija tanī laikā asiņoja cīņās pret lieliniekiem. Roku rokā ejot ar igauņiem bija izdevies atsvabināt Valku. Notika cīņas pie Mellupes, Aluksnes virzienā, lai, apdraudot lieliniekiem atkāpšanās ceļus, atvieglotu mūsu stāvokli pie Ventas. Nevienādā cīņā upuri bija smagi, bet tautas pašupurēšanās griba tos padarīja par panesamiem. Tad pienāca ziņa par baronu sarīkoto apvērsumu. Satricinājums ziemeļnieku apziņā bija tāds, kā kad kokam cirvis sāk darboties pie saknēm. Bet šis sa-

tricinājums nepārgāja izmisumā, — viņš pat neizsauca ne mazākā apjukuma tautā. „Pagaidu valdība ir gāsta — lai dzīvo pagaidu valdība!“ Tāds bija politiskā stāvokļa uztvērumš ziemeļnieku apziņā. Valka stājās Liepājas politiskās lomas vietā — apstākļu gaita uz to ziemeļniekiem deva savu sankciju. Vieta un personas bija citas, bet pagaidu valdības un Latvijas patstāvības ideja ne uz brīdi nezuda latviešu tautas apziņā. Ziemeļos uz vietas radās kaut kas valdības provizoriumam līdzīgs, kas savukārt balstījās uz Valkas un apkārtnes sabiedriskām organizācijām, kuŗas parādīja ārkārtīgu aktivitāti. Pirmais ziemeļnieku patstāvīgais darbs politiskā laukā bija — memorandums sabiedrotiem, lai noskaidrotu politisko zituāciju Latvijā. Tas bija nepieciešami darams tamdēļ, lai izklaidētu tos maldīgos uzskatus par apstākļiem Latvijā, kādus sabiedrotiem centās iepotēt sazvērnieki un viņiem draudzīgā okupācijas vara. Otrs uzdevums bija — visciešāko saišu nodibināšana un vislabāko attiecību uzturēšana ar igauņiem kā mūsu tuvākiem likteņa biedriem. Un tas izdevās pilnīgi: Igaunija un Latvija 1919. gada liktenīgās dienās bez kaut kādiem formēliem diplomatiskiem aktiem faktiski jutās kā nešķirama vienība, kuŗu apdraud kopīgas briesmas — abu tautu patstāvības iznīcināšana, un apzinājās, ka šīs briesmas novēršamas tikai kopīgiem spēkiem. Tā noskaņotas un iepriekš sagatavotas Ziemeļlatvija un Igaunija

diezgan mierīgi uzņēma arī pēdējo pārbaudījumu, kuņš bija tiešas sekas no Liepājas 16. aprīļa puča — A. Niedras kaļa gājienu no Rīgas uz ziemeļiem pret Latvijas nacionāliem pretlielinieciskiem pulkiem un viņu sabiedrotiem — igauņiem. Te nebija iespējama nekāda atkāpšanās, ne piekāpšanās — te vajadzēja norisināties tautas

Tvaikonis „Maiga“

1919. g. martā iestrēdzis ledū 7 verstis no Rēveles.
 Pasažieri bija spiesti kājām pa sablīvēto ledu sasniegt krastu.
 Uz kuģa Tautas padomes loc. O. Nonācs, rakstn. Janševskis un Ed. Virza,
 kuņi no Liepājas brauc uz Ziemeļlatviju propagandēt Latvijas atsvabināšanu.

„Saratovs“

ar Ulmaņa valdību atgriežas no Liepājas „gūsta“ Rīgā.

stichiskai cīņai uz dzīvību un nāvi. Un kur cīņas pieņem šādu raksturu, tur izšķirošais ne katru reizi ir ieroču pārspēks. Cēsu kaujas tam vislabākais pierādījums. Uzvara pie Cēsīm atsvabināja „Saratovas“ gūstekņus un deva pagaidu valdībai iespēju atgriesties Rīgā. . .

Ziemeļnieku ciešā apņemšanās bija kronēta ar panākumiem. Bet tikai pa daļai. Strazdumuizās miers nebija ziemeļnieku griba, tā bija padošanās sabiedroto diktatam, kuŗi pie tam likās vadīties no savām Eiropas politikas interesēm, bet nevis no vietējo apstākļu izpratnes. Ja toreiz būtu notikusi ziemeļnieku griba un ienaidnieks bez apstāšanās būtu galīgi izdzīts no Latvijas teritorijas, tad, liekās, mēs būtu pasaudzēti no bermondtiades, kuŗa sakautam ienaidniekam atkopjoties tūlīn nāca uz pēdām un atkal prasīja daudz dārgu upuru, tā vēl lieku reizi apstiprinot patiesību, ka kļūdas un pārskatīšanās politikā nākas izpirkt ar nevainīgām asinīm.

V. Ozols

Cēsu kaujas.

1919. g. maija beigās visās Igaunijas kaujas frontēs nobrieda jauns stāvoklis, kuŗš no vienas puses raksturojams ar lielinieku spēku pavājināšanos, kā Peterpils un Pleskavas, tā arī Padomju Latvijas frontē, bet no otras puses ar Igaunijas un viņas sabiedroto Ziemeļlatviešu un krievu spēku redzamu pieaugumu. Narvas un Pleskavas virzienos krievu kaŗaspēka fomicijas bij tiktāl izveidojušās, ka varēja pāriet uzbrukumā pret Pleskavu un Jamburgu. Bet svarīgākais Igaunijas sabiedrotais bij tā saucamā Ziemeļlatvijas brigade, kuŗa sastāvēja no trim kājnieku pulkiem (Valmieras, Cēsu un Partizaņu), jāņnieku eskadrona un artilērijas.) Kopumā Ziemeļlatvijas bruņoto spēku lielums sniedzās pie 2500—3000 vīriem. Tas bija tikai Igaunijā un 7 Ziemeļlatvijas pagastos saformētais kadrs, kuŗš Vidzemē ieejot un atrodot tur, tautā, vajadzīgos avotus savai tālākai izveidošanai, varēja pārvērsties par spēku, ar kuŗu būtu jāreķinājas katram Latvijas pretiniekam.

24. maijā šie Ziemeļlatvijas spēki atrazdamies pie pašas lielinieku frontes, sāka rosīgi gatavoties uz pāriešanu uzbrukumā divos galvenos virzienos. Jau pārbaudītais iepriekšējās kaujās Valmieras pulks no Melnupes krastiem virzienā uz Opi, Aluksni, Vec-Gulbeni un Stukmaņiem ar nolūku atgriest Padomju Latvijas armiju no Padomju Krievijas. Cēsu un Partizaņu pulki ar jāņniekiem no Rūjienas apkārtnes, kuŗ šie pulki beidza savu formēšanos un apmācību, virzienā: Valmiera, Cēsis, Vec-Piebalga, Lubanes ezers. Rīga jau bij ieņemta no von der Golca vācu un Dienvidlatvijas brigades spēkiem.

27. maijā Valmieras pulks, kopā ar igauņiem sekmīgi pārgāja uzbrukumā un jau 29. maijā ieņēma Aluksni. Rūjienas kolona iesāka uzbrukumu 27. maijā (Partizaņu pulks,) un 29. maijā ieņēma Cēsis. Valmieru ieņēma 26. maijā 6. igauņu pulka daļas kopā ar 2. Cēsu pulka 1. rotu. 1. jūnijā 2. Cēsu pulks ienāca Cēsis. Šī pulka 2. rota, tanī pašā laikā ieņēma Vec-Raunu.

Šeit jāpiezīmē, ka Cēsu pulks nebija pilnā sastāvā, kam par iemeslu bij tifa epidēmija, kas atstāja lielu iespaidu uz visu šī pulka turpmāko darbību. Vēl atrodoties Tērbatā, — kur pulks dabuja pirmos papildinājumus, kādi nāca arī no latviešu gūstekņu nometnēm Igaunijā, kā arī no fronti pārnākušiem sarkanarmiešiem, kuŗi ienesa šo slimību, — bij jāizolē divas rotas. Rūjienē, īsi pirms pulka izešanas uz Valmieru, parādījās atkal dažās rotās tifs. Arī šīs rotas nacās atstāt Rūjienā un kaujās viņas dalību neņēma. Bez tam no pulka tika izdalīts kadrs rezerves batalionam, macības komandai, kas bij vajadzīga nākamo instruktoru kadru sagatavošanai jaunformējamām vienībām un intendanturai.

1. jūnijā Cēsis atradās: 1) Cēsu pulks (1. 3. 7. un loŗmetēju rotas, izlūku, sakaru un komandanta komandas), 2) Ziemeļlatvijas partizaņu pulks un 3) Pirmais Atsevišķais Kurzemes eskadrons (Plan-Dubrovka), kuŗš, nevarēdams sadzīvot ar von der Golca un Landesvēra daļām, bija atstājis pulkv. Baloŗa brigadi un caur Carnikovu un Limbaŗiem ieradās Cēsis un iestājās Ziemeļlatvijas kaŗaspēka rindās.

No mūsu straujā trieciena lielinieku izklaidētās daļas steigā un panikā atkāpās uz rītiem. Tādēļ laiks un mūsu izdevīgais stāvoklis bij jāizmanto, lai ienaidnieku galīgi sakautu un atbrīvotu Latgali. Pretējā gadījumā viņš varēja sakārtoties, dabūt papildu spēkus, pāriet pretuzbrukumā un ņemt kaujas iniciatīvu savās rokās. Laiks bija dārgs un vilcināties nevarēja.

Pulkv. V. Ozols,
Ziemeļlatvijas armijas virspavēlnieka štaba priekšnieks
(igauņu armijas ģenerālštaba virsnieku formā).

1. jūnijā no rīta ieradās Cēsis Ziemeļlatvijas brigades štabs. Tanī pašā dienā Cēsis sakoncentrētie spēki saņēma no brigades štaba pavēli virzīties uz dienvidaustrumiem trijās kolonās ar uzdevumu vajāt ienaidnieku frontē starp Lubanes ezeru un Daugavu. Šiem spēkiem bija jāstājas sakaros pa kreisi ar pulkv. Jansona grupu (Valmieras pulks), pa labi — ar lietuviešiem, kuŗi opereja Augš-Kurzemē. Labā kolona, izgāja no Cēsim 2. jūnijā pēc pusdiēnas. Tanī pašā laikā izgāja no Vec-Raunas arī Cēsu pulka 2. rota uz Lubāni. Šīm kolonām nebija savu transportlīdzekļu; viņu vietu izpildīja šķūtnieki. Neskatoties uz šo un daudz citiem trūkumiem, kaŗavīros bija moŗs gara stāvoklis, neviens ne par ko neŗēlojās, katris pēc savas sirdsapziņas uz to labāko centās izpildīt viņam uzliktos pienākumus.

Arī galvenās kolonas priekšnieks sakarus uzturēja ar sāņus kolonām ar šķūtniekiem, jo visas telefonu līnijas pretinieks atkāpjoties sabojājis. Neskatoties uz primitīvo sakaru veidu ziņas no kolonām ienāca diezgan kārtīgi. Galvenai (Cēsu pulks) un kreisai (Plan-Dubrovskis) kolonām vajadzēja doties ceļā 3. jūnijā no rīta. Bet te gadījās kas sevišķs, liktenīgs, kas visiem notikumiem deva gluži citu virzienu.

* * *

2. jūnija pievakarē pa tālruni Ieriķu stacijas priekšnieks Jansons paziņoja ka Ieriķos ieradīs vācu ešalons un pieprasīja vai viņu var laist uz Cēsim? Radās jautājums, ar kādu nolūku šis vācu ešalons ieradīs Ieriķos un kas viņam vajadzīgs Cēsis? Tas Ziemeļlatvijas brigades vadībai radija dibinātas aizdomas, sevišķi ievērojot 16. aprīļa Liepājas puča notikumus, kuŗš beidzās, ka tas visiem zināms, ar Latvijas Pagaidvaldības arestēšanu, mūsu ministru bēgšanu un glābšanos uz „Saratova“.

Protams, ziemeļnieku kaŗa vadība, neraugoties uz saviem vājiem spēkiem, kādi šīnī brīdī bija palikuši Cēsis, ilgi nedomāja, jo zituacija no ziemeļnieku viedokļa bija pilnīgi skaidra. Mēs nevarējām pielaist ka vācieši kādā nebūt ziņā diktētu mums savu gribu. Un tāpēc, lai ar mūsu stāvokli, ievērojot vēl nenobriedušos notikumus Latgales frontē pret lieliniekiem, bija visai grūts, mēs pieņemām drošu lēmumu, kuŗš bija liktenīgs, kā priekš vāciešiem, tā arī priekš Latvijas un Jgaunijas. Šim lēmumam bija arī vēl daudz plašākas sekas starptautiskā mērogā. Mēs informējām Ieriķu stacijas priekšnieku Jansonu par stāvokli un uzdevām viņam paziņot vācu ešalona priekšniecībai, kā Cēsis ir ieņemtas no Ziemeļlatvijas armijas kaŗaspēka un ka vācu spēki Cēsis netiks ielaisti, jo neredzam motīvus tādai vācu kaŗa spēka kustībai Cēsu virzienā, kad pretinieks, resp. lielinieki atkāpjas gluži citā virzienā, t. i. uz Daugavpili un Rezekni. Ar to mūsu konflikts ar v. d. Golcu sākās.

* * *

Ziemeļlatvijas kaŗa vadība labi zināja, ar ko viņai darīšana. Arī Baltijas muižniecība, nevarēja nezināt Ziemeļlatvijas tieksmes. Pietika paraudzīties uz Ziemeļlatvijas armijas komandējošā personāla sastāvu un viņas politikas vadītājiem (Nonačis, M. Gailīts u. t. t.), kuŗu pārliecība izteicās mūsu laikrakstā „Tautas Balss“, lai neatliktu nekādu šaubu, ka šeit mūsu muižniecībai ir darīšana ar nepatīkamu un bīstamu pretinieku. Otrkārt — uz v. d. Golca armiju ar lielām cerībām lūkojās visa vecā junkuru Vācija, kuŗas plānos bija pārvērst Baltiju, ja tā var izteikties, par politisku tramplinu, ar kuŗa palīdzību viņa cerēja izlekt no tā staignā purva, kādā viņu bija iegrūdis pasaules kaŗš. Pēdējais apstāklis bija tas svarīgākais. Šis vācu junkuru ideoloģijas nesējs un realizētājs, v. d. Golcs, ka spilgta personība stāveja vācu kaŗaspēku priekšgalā. Pēdējās un ļoti svarīgās ziņas par viņu, viņa īstiem nodomiem uu spēkiem mēs ievācām no apdāvinātā un attapīgā rotmistra Goldfelda (tagad pulkv. leitn. Zeltiņš), kuŗš maija sākumā bija spiests bēgt no Golca rindām un atrada glābiņu pie mums, ziemeļniekiem. Golca rokās mūsu baroni, Niedra, Fletchers, Mantefeli un t. t. bija tikai šacha figuras, līdzekļi lielāku nodomu sasniegšanai. Lielajā azarda spēlē, pasaules kaŗā un revolūcijā, pazaudējusē prūsu reakcija (jāpiezīmē, ne mazums viņai arī bija īpašumu šeit Latvijā un Igaunijā) gribēja atspēletes galvenā kārtā uz Krievijas rēķina, izmantojot viņas revolūcijas juku stāvokli un sabiedroto (antantes) bailes no lielniecisma. Šo plānu viņi projekēja realizēt apmēram šādā veidā. Likvidēt latviešu un igauņu jaunus spēkus un varu. Attiecībā pret mūsu Ulmaņa pagaidvaldību tas jau bija izdevies. Iet uz Petrogradu, ieņemt to. Gāst lielinieku varu Krievijā. Kopā ar krievu reakcionāriem restaurēt monarkistisko Krieviju, lai pēc tam ar krievu lielgabalu gaļas miljoniem un ar savas kaŗa tehnikas atliekām, dotu revanžu Antantei, iepriekš restaurejot arī savu Vāciju politiskā ziņā, t. i., nodibinot viņā monarķiju. Šis plāns varētu varēties sīkumos un tempa ziņā. Piemēram — viņa izpildīšanas varētu stiepties uz gadu, diviem, pieciem gadiem; pēc būtības viņš nemainītos no tāda noilguma, bet tas pat būtu izdevīgāki. Kaŗa mundierus novilkušie un ieročus nolikušie Antantes kareivji pārāk tikoja pēc mierīgas dzīves. Te no Golca puses tika ievērots un ņemts vērā viss — savu kareivju psiholoģiju ieslē-

dzot, kuŗus mājās, Vācijā, nekas labs negaidīja, bet šeit Latvijā viņus ģērba, baroja, kairinoši vilināja ar zemes piešķiršanu Kurzemē, Vidzemē un Igaunijā, kam par šķērslī varēja būt vienīgi latvieši un igauņi. Te sapratās un saplūda vienā kopā krievu, prūšu un mūsu pašu reakcija.

Bet viņai bija lemts Latvijā saņemt nāvīgu triecienu.

* * *

Uz ko pamatojās Ziemeļlatvijas kaŗaspēka vadības izredzes un aprēķini stājoties ceļā Golca nodomiem? Vispirms uz savas tautas tieksmēm būt brīvai no katras svešnieku varas. Un vācieši, kas 700 gadus verdzinājuši mūsu tautu, bija viņas lielākie naidnieki šīnī ziņā. Latviešu bezzemnieku masa, kas sastādīja vairumu no mūsu bruņotiem spēkiem, stāvēja par vācu muižniecības privilēģiju likvidēšanu, par agraro reformu. Katram ziemeļniekam bija saprotami, ka to varēs panākt tikai tad, kad Latvijā valdīs suverenās tautas valdība, kad pašiem piederēs.

Landesvēra operatīvā štaba
apsprīde ar baronu Mantelfeli (priekšā) Cēsu kauju laukā.

sava valsts. Tā bija mūsu politiski-zocīala bāze. Mums bija pilnīgs pamats būt pārliecībā, ka šeit nevar būt ne mazāko domstarpību starp mums un igauņiem. Līdz šim ziemeļnieki kaŗoja tikai pret lieliniekiem. Lielinieku vara sadrupa Latvijā, ne tāpēc, ka f. d. Golcs viņus izdzina no Kurzemes un Rīgas, kā to vēl tagad daudzi maldīgi apgalvo, bet gan tāpēc, ka lielinieku vara šeit veda aplamu krieviski-lielniecisku politiku, ar teroru, cilvēku šaušanām un fantastiskiem, dzīvei un tautas parašām nesaskaņotiem jaunievedumiem, kas novērsa no viņas tautas simpatijas un demoralizēja Padomju Latvijas kādreiz nepārvaramo armiju, kuŗas kadra pamatā stāvēja sarkanie strēlnieki. Golcam Kurzemi un Rīgu ieņemot nav bijis nevienas nopietnas kaujas ar Padomju Latvijas armiju! Varbūt par šo tematu vēl ir pārāgri runāt, bet manā rīcībā ir noteikti fakti, kas liecina ka Padomju Latvijas armijas komandējošais sastāvs ir labprātīgi atkāpies ar saviem pulkiem no Kurzemes. Pulki, t. i. kareivji nav cēluši pret to nopietnas ierunas. Tas tikai pierāda Padomju Latvijas valdības politikas pilnīgu bankrotu tautas un armijas masās. Golca kļūda ir, ka viņš nav pieņēmis pārgājējus pār fronti, sarkanarmiešus. Viņš tos bez žēlastības ir šāvis nost. To pašu kļūdu sākumā pielaida arī igauņi. Toties Ziemeļlatvijas armijā tā lieta bija citādi nostādīta un pie-

viņas šie pārgājēji plūda bariem, veselas rotas un batarejas, kuņas vēlāk, izturētas kādu laiku aizmugurē un iepazīstinātas ar mūsu politiskajiem mērķiem un kareivisko iekārtu, priekšzīmīgi cīnījās i pret lieliniekiem, i pret Golcu. Arī igauņi sāka piekopt to pašu taktiku un ne mazumu latviešu sarkanarmiešu no savām gūstekņu noņemtnēm nodeva Ziemeļlatvijas armijas rīcībā. Protams, ne jau sarkanarmieši-pārgājēji ir viens no Ziemeļlatvijas armijas spēka faktoriem. Tāds ieskats būtu gluži aplams. Šie pārgājēji ne tik daudz noderēja mūsu armijas papildināšanai un stiprināšanai, cik viņi grāva un vājināja Padomju Latvijas valdības un armijas varu.

Ziemeļlatvijas armijas spēks pastāvēja viņas politikas vienkāršībā: pret galējībām, pret ekstremiem — tautai nepieņemamiem: pret muižniekiem un lieliniekiem. pret abu galējo spārnu (zocialā ziņā) neprātu — reakciju un pret vāciešiem un krieviem, kā svešas varas nesējiem Latvijā. Kamēr mēs cīnījāmies tikai pret lieliniekiem, mūsu kaņavadībai nebija tik lielas piekrišanas savu kareivju, sevišķi mazturīgo rentnieku, bezzemnieku un strādnieku masās, jo viņas apšaubīja dažāda laba ziemeļnieka augstāka virsnieka politisko ieskatu pareizību un pieņemamību priekš sevis. Viņi jautāja sevīm: „Vai tie nav tie paši tipiskie krievu baltgvardi, kolčakieši, deņikinieši? Vai viņi turēs dotos solījumus?“ Bet tiklīdz iesākās incidents ar vāciešiem pie Ieriķiem un Cēsīm, mūsu vadība bija droša, ka viņas moraliskā autoritate augtin augs tautā un armijā. Tā tad līdz ar savu virzišanos uz Cēsīm vācieši mums iesvieda rokās to lielāko trumpi, kāds vien mums varēja būt pret viņiem pašiem. Stratēģija varbūt auglīga tikai tad, ja viņa iet roku rokā ar auglīgu politiku un otrādi: politikai var būt tikai tad sekmes, ja viņu izšķirošā brīdī balsta stipra savā vadībā, organizacijā un taktikā stratēģija. Ir pazīstams kaņas mākslā tāds elementars princips: ja tev ir divi pretinieki, tad centies tikt galā ar viņiem pēc kārtas. Veici vienu papriekšu un tad ķeries pie otra. Cēsu-Ieriķu iecendentā mēs itkā atkāpjāmies no šī pamatojuma. Uz to mūs spieda Golcs, pats no viņa atkāpdamies. Viņš, neizbeigdams ar lieliniekiem, meklē konfliktu ar mums. Viņš politiskā ziņā neredz lielas starpības starp ziemeļniekiem, igauņiem un lieliniekiem. Viņš bāž visus vienā maisā. Acimredzami, dibinoties ar saviem panākumiem Kurzemē un pie Rīgas ieņemšanas, viņš mantojis ticību uz savu spēku parākumu. Aiz viņa stāv Vācija, pie viņa ir Niedra un viņam paklausīgais pulkv. Balodis. Kaņas tehnikas parākums ar ir viņa pusē. Tāpēc viņš riskē. Bet ziemeļnieki pieņemdami Golca izaicinājumu neriskēja. Jo kaut arī viņiem ir jācīnās tagad ar abiem pretiniekiem uz reizi, toties viņu kaņas vadība manto savas tautas tādu piekrišanas un enerģijas pieaugumu, kuņš ir daudz lielāks nekā pretinieku spēku pieaugums. Golcs zemu vērtē ziemeļniekus un igauņus. Vēl zemāku lieliniekus, ar kuņiem tik viekli ticis līdz šim galā: 1918. gadā Somijā, 1919. gada sākumā — Kurzemē un Rīgā. Bet viņu šie panākumi Kurzemē un pie Rīgas maldina. Viņš nav sapratis latviešu sarkanās armijas piekāpšanās istos iemeslus. Tas viņu noved pie obskurantisma, pie vieglprātības. Galīgi vāji viņš ir orientēts Ziemeļlatvijas problemā. Tur vainojami landesvēra vadītāji, vācu muižniecība un Niedra, kuņi, kā vietējo apstākļu pazinēji, būs pavirši informējuši savu kaņavadoni. Par latviešiem resp. ziemeļlatviešiem viņi sprieda pēc piedzīvojumiem Liepējā ar nevarīgo Ulmaņa valdību, kuņai nebija nekāda reāla spēka, ne arī kādas tālredzīgas politikas. Šī valdība dzīvoja no Antantes solījumiem un no vācu žēlastības, kamēr tāda pastāvēja. Kad Golcam viņa bija apnikuse viņš ar mazo pirkstiņu piedūras tai un tas pietika, lai viņa kristu. Golcs nezināja, ka Ulmanim aug spēks ziemeļos. Un tā ir likteņa ironija, kā arī pats Ulmanis par to nesapņoja un neticēja, ka tāds spēks viņam tur var rasties. Starp citu Ulmanis aiz tīri personīgas dabas iemesliem netur ziemeļniekus sevīm tuvu pie sirds, arī uz Igauniju no paša saktā gala Ulmanis skatījas kā uz mazvērtīgu faktoru lielajā cīņā pret lieliniekiem. Viņš atzīst tikai lielos sabiedrotos un vienmēr kapitulē vācu priekšā. Mēs zinām, ka viņam piemīt šī vājība. Nav viņa paradumā domāt par lietu. Lieta viņu intresē par tik, par cik tā saistas ar viņa personīgam simpatijām vai antipatijām. Viņš mil verdziski sev paklausīgus. Tos viņš padara par favoritiem, ceļ debesis, caur ko ne mazumu ir kaitējis mūsu jaunai valstij. Ziemeļlatvieši skatījas pašas lietas saknē. Viņus interesēja Latvijas valsts, Latvijas Tautas Padome un no viņas radītā pagaidu

valdība, kuņas priekšgalā gadījums bija izbīdījis Ulmani. Tas pats gadījums varēja izbīdīt kuņu katru citu. Tas atkarajas no Tautas Padomes labās gribas. Un šī griba bija jārespektē katram, kas stāvēja par Latviju. Tāpēc arī Ziemeļlatvija respektēja Ulmani, kā savu ministru prezidentu vairāk, nekā viņš pats sevi, kā tādu. Līdz ar to būs saprotami, ka ne Liepāja, ne Ulmanis vadīja Latvijas likteņus, bet gan faktiski to darīja ziemeļlatvieši un viņu priekšgalā stāvošie politiķi un bruņoto spēku vadība. Nevienš tā nav balstījis un cēlis pirmā Latvijas ministru prezidenta vārdu, ka ziemeļlatvieši. Ne jau aiz personīgām simpatijām, bet aiz principa, valstiskas lietderības labad. Un tālāko notikumu gaita rāda, kāds spēks ir šādai valstiska principa atzīšanai un respektēšanai. Kas par to, ja ziemeļnieki vēl līdz šim nav saprasti un atzīti no tiem, kuņu slavas vaiņagu viņi ir pinuši.

Ieriķu-Cēsu incendentam sākoties, Ziemeļlatvijas spēki vēl ir pumpurā. Kas tas ir 2—3000 vīru, vāji bruņotu, neapģērbtu, vāji apgādātu un apmācītu? Arī šis apstākļi maldina Golcu un viņa padoma devējus. Viņi pie apžilbinoši ātri rīsošiem notikumiem, nevar saskatīt, kāds ir šī pumpura embrionālais saturs, cik auglīgā zemē stiepjas viņa saknes, kāda saule viņu silda, par ko un kādā laikā viņš var izvērsties... To zin tikai Ziemeļlatvijas kaļaspēka vadība un tāpēc viņa droši paceļ Golca mesto melnā bruņinieka cimdu. Ziemeļlatvijas priekšrocības šīnī momentā pastāv iekš tā, ka viņā ir pretinieka

Rotmistrs Plan-Dubrovskis,
I. atsev. Kurzemes eskadrona komandiers,
Straupes kaujas vadītājs.

skaņotus sabiedrotos, kādi bija Igaunijas un Ziemeļlatvijas bruņoto spēku vadības.

Faktiski šie spēki bija tā idejiski saplūduši, ka varēja tikt skaitīti par kautko nedalītu, vienu veselu. Te nevarēja būt vietas nevienai nopietnai ņēmamajai disonancei. Operatīvā ziņā Ziemeļlatvijas bruņotie spēki bija padoti igauņu virspavēlniecībai. Bet tās neizslēdza Ziemeļlatvijas kaļaspēka vadības ar kopējām kaļ darbības intresēm saskaņotu iniciatīvu. Tanī pašā laikā Ziemeļlatvijas vadība, ieņemdama Valmieras, Valkas un Cēsu apriņķus, izvērtā jau pēc iepriekš sagatavota plāna, visā pilnībā savu valstisko un militaro aparātu, lai uzsūktu visus šo apriņķu tautas dzīvos un materiales spēkus, kas nevarēja neradīt efektu un drīzu rezultātu. Vajadzēja tikai ieskatīties,

acīm apslēpts spēks — fizisks, ģeogrāfisks, vēsturisks, materials un morāls. Ziemeļlatvijas kaļ vadības rīcībā ir droši līdzekļi lai Golcu pārsteigtu. Golcs nevarēja zināt, ka Ziemeļlatvijas spēku pumpurā slēpās priekšpašreizējiem cīņas apstākļiem, varēna no galvas līdz kājam noskaņota organizācija. Viņa balstījas uz Igauniju un Latviju. Šeit jāmin Igaunijas valsts aparats, viņas apdāvinātā virspavēlniecība un cīņās stipri pārbaudītā igauņu armija. Tās bija drošas rezerves incidentu sākot. Reti vēsture uzrādīs divus tādus, katram cīņas gadījumam savstarpēji no-

kas notika šīnī brīdī Ziemeļlatvijā! Rūjienā strādāja brīnuma darbus mūsu jaunā intendantura, enerģiskā Petera Liepiņa vadībā. Turpat strādāja Ziemeļlatvijas armijas aizmūgures priekšnieka pulkv. Miglava aparats, kušs pārklāja visu Ziemeļlatviju ar militaro komandanturu tiklu un izveda sekmīgu mobilizāciju. Rūjienas Ziemeļlatvijas rezerves bataljons drīz vien pārplūda no mobilizētiem. Ziemeļlatvijas filiālās valdības aparats, kušā ietilpa visu ministriju resori, strādāja pilnā gaitā, zem M. Gailiša, kā filiālās valdības galvas, vadības. Mums radas sava valsts kase, nodokļu sistēma, pasts, telegrafs, satiksmes, zemkopības, apgādības u. c. resori, kušu vadītāju enerģija un tautas pretīmnākšana bija tiešām apbrīnojamas. Ne mazāk ievērojama ir aktīvo, sevišķi 1. Valmieras pulka, nerunājot par viņa kauju darbību, administratīvā aparata rīcība. Tāpat kolosalu pēc savas nozīmes darbu veica mūsu prese. Mūsu laikraksts „Tautas Balss“, strādādams pilnīgā kontaktā ar kauja vadību, valdību, sabiedrību un tautu, pārvērtās par neviltotu, istu tautas tieksmju un sava vēsturiskā laikmeta spoguļi, tautas brīvības, valsts idejas nepārspējamu paudeju, kušu dzirdēja katris ziemeļlatvietis un no kuša sarāvās pretinieki, kā baroni, tā lielinieki.

Tāds, isumā savelkot, bija ziemeļnieku stāvoklis 2. jūnija priekšvakarā, kad sākās pārpratumi ar vāciešiem pie Ieriķiem un Cēsīm. Mēs ticējām saviem spēkiem, savai tautai un tam, ka taisnība ir ar mums.

* * *

Mums nebija nekāda aprēķina forsēt notikumus. Mums bija no svara viņus vilkt gaŗumā, jo katra diēna mums deva spēka pieaugumu. Tāpēc mēs incidenta sākumā pūlējamies izvairīties no katra pārsteigtas sadursmes ar vāciem un pielikām visus spēkus, lai aizsargātos no lieliniekiem Latgales frontē. Par Latgales atbrīvošanu, kas bija nodomāta un viegli iespējama šīnī momentā, ievērojot lielinieku zaudējumus un dezorganizāciju, vairs nevarēja būt runas. Pret Latgales fronti uzbrukums bija jāaptur. Mēs nolēmām no lielinieku frontes nenonemt neviena kareivja, bet gan iztikt pret Golcu ar tiem spēkiem, kādus savāksim šeit pat un, protams, griezīsīmies tūliņ pie igauņiem. Igaunju 3-šā divīzija stāvēja starp Ainažiem un Strenčiem brīva no kauja darbības, jo pēc mūsu norunas, lai neradītu liekus pārpratumus starp Ziemeļlatvijas iedzīvotājiem un igauņu kaujaspēku, igauņi tāļāk par šo līniju Latvijā neienāca. Izņēmums bija operatīvais virziens: Alūksne—Vec-Gulbene—Stukmaņi, kur igauņu kavalerija un kājnieki balstīja Valmieras pulka operāciju pret lieliniekiem.

* * *

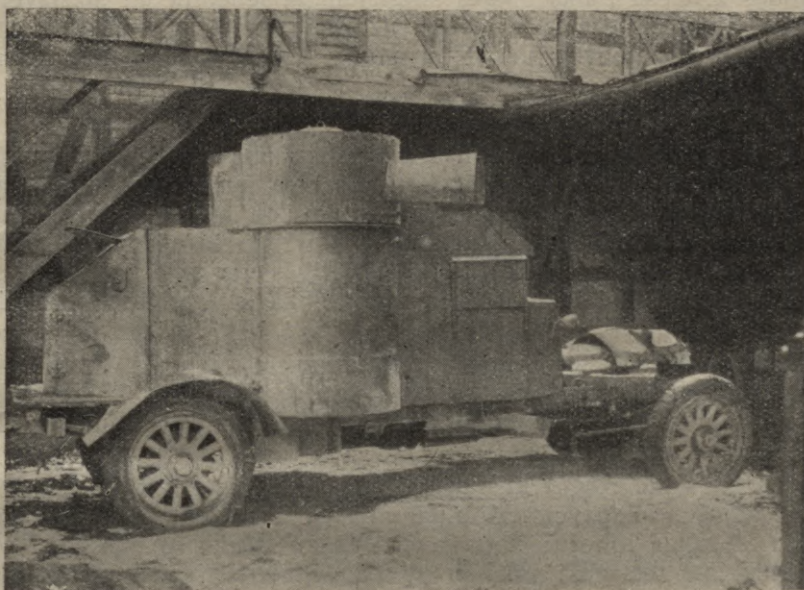
Saņēmis mūsu noliegumu vāciem ierasties Cēsīs, Ieriķu stacijas priekšnieks pēc kāda laika atkal piezvanīja un paziņoja, ka vācieši lūdzot ielaist viņu delegāciju Cēsīs sarunu vešanai. Tas tika atļauts ar noteikumu, ka Cēsīs vācu delegācija var ierasties tikai ar lokomotīvi un vienu vagonu. Tā kā tomēr varēja sagaidīt veselu vilcienu, pilnu ar kaujaspēku, tad 2. Cēsu pulka 3-šā rota, leitn. Adamsona vadībā, saņēma pavēli ieņemt dzelzsceļa stāciju un arī dzelzsceļa līniju tanī vietā starp Cēsīm un Ieriķiem, kur bija izņemtas slīedes. Pienāca tiešām lokomotive ar vienu vagonu ar ritmeisteri Jenu priekšgalā un 20—30 kareivjiem ar 2 ložmetējiem. No sarunām ar Jenu noskaidrojās, ka vācieši no Rīgas izvīzījuši 4 kolonas, kušu maršruts ved caur Ziemeļlatviju un Dienvidus Igauniju! Kad Jenam tika paskaidrots, ka šeit viss ieņemts no latviešu un igauņu kaujaspēka, un ka lielinieki ir Daugavpils un Rēzeknes virzienā kur ar viņiem cīnas mūsu kaujaspēks, kāpēc vāciem arī turpu būtu jāvirzas, bet gan nekādā ziņā mūsu aizmugurē, kas mums liek apšaubīt vācu virspavēlniecības nodomu lojalitāti pret mums, — tad Jena izrādīja, cik mēs nopratām, neviltotu kaujāvara izbrīnēšanos un solījās nekavējoši par to ziņot „Oberštābam“. Mēs viņu lūdzām arī citām vācu kolonām, kušas virzas mūsu aizmugurē, nekavējoši paziņot mūsu kategorisku prasību, lai viņas apstājas, kamēr oberštābs nebūs nokārtojis savas attiecības ar mums. Jena to apsoliņās izdarīt un aizbrauca atpakaļ uz Ieriķiem. Šeit jāpiebilst, ka pa Jenas atrašanās laiku Cēsīs, no Strenčiem ieradās igauņu bruņotais vilciens, kas Jenam skaidri lika just ziemeļlatviešu un igauņu zolidaritāti un, ka veltas būtu viņa pūles ar savu ešalonu mēģināt nesodītam iebrāukt Cēsīs.

Par notikušo nosūtījām sekošu telegramu :

„Ģen. Laidoneram, noraksti 2. un 3. igauņu divīziju komandieriem.
2. jūnijā 1919. gadā, plkst. 23. № 316. no Cēsīm.

Ap plkst. 21. vakarā, Ieriķu stacijā pienāca vilciens no Rīgas ar vācu kaņaspēku. Uz manu pieprasījumu vilciens tālāk nebrauca. Cēsīs atbraukusē delegācija paziņoja, ka no Rīgas izsūtītas četras kolonas: viena uz Krustpili, otra caur Nitauri, Vecpiebalgu uz Lubāni (plkv. Baloža. V. O.); trešā kolona pa Rīgas-Pleskavas šoseju, Adzeli, Mēnceni, Alūksni, staciju Korva; ceturrtā kolona no Rīgas uz Straupi. Cēsīm, Valmieru, Valku, Karelinen, Veclaiceni un Sedoneni. Paskaidrojās viņiem par stāvokli, tiku pieprasījis, lai kolonas aptur. Rītu plkst. 8. no rīta no vācu galvenā štāba ieradās virsnieks sarunu vešanai. Vēlams, lai no igauņu puses piedalītos pilnvarots virsnieks. Dažas vācu jātnieku daļas tūvojas Smiltenei. Plkv. Zemitans.“

Lielnieku bruņotais automobils „Spartaks“
kritis gūstā pie vāciešiem 22. maijā un savukārt atņemts no Ziemeļlatvijas
kaņaspēka.
Tagad mūsu armijā saucās „Viesturs“.

Lai novērotu vācu kaņaspēka virziņšanos no Ieriķiem, vēl šīs pašas dienas vakarā nosūtījām uz Drabužu muižu Plan-Dubrovska eskadronu. Tam pašam eskadronam uzdevām nogādāt uz Rīgu sekošu paziņojumu un pavēli latviešu Dienvidbrigades komandierim plkv. Balodim. Šeit jāpaskaidro, ka uz kara likumu pamata mums bija pilnīgas tiesības skaitīt plkv. Balodi ar visu viņam padoto kaņaspēku mūsu, t. i. Ziemeļlatvijas armijas virspavēlnieka, plkv. Zemitana, padotībā, tanī gadījumā, ja Balodis atzīst Ulmaņa pagaidu valdību, jo vienas un tās pašas valdības bruņotiem spēkiem (ziemeļniekiem un dienvidniekiem) nevar būt divas patstāvīgas, viena no otras pilnīgi neatkarīgas pavēlniecības. Tā kā Ulmaņa pagaidu valdība nebija nozīmējusi kopēju virspavēlnieku ziemeļniekiem un dienvidniekiem, tad pēc likuma par tādu ir atzīstams vecākais pēc dienesta gaitas priekšnieks, kāds bija plkv. Zemitans. Balodis bija daudz jaunāks par Zemitanu. Šis rīkojums plkv. Balodim skan šā: „Paziņojumu par radušos stāvokli Ziemeļlatvijas un Igaunijas armijās

Uz 24. maiju, Igaunijas armija, kuņas sastāvā ietilpa arī Ziemeļlatvijas brigade, ieņēma līniju no Rīgas jūras līča, pa Salaces upi, Burtnieku ezers, Sedes upe, Strenču stacija, Gaujas upe, Melnupe, un tālāki fronte gāja uz Verro un Izborsku, Pleskavas un Peipus ezeriem, un Narvas upi.

Maija mēneša vidū, Narvas—Jamburgas virzienos, krievu ziemeļu korpuss un igauņu spēki pārgāja izšķirošā uzbrukumā virzienos uz: 1) Pleskavu un 2) Jamburgu. Pēc nīknām kaujām lielinieki šeit tika sakauti. Saņemti daudz gūstekņu (laikam 5—6 pulki) un liels kaŗa laupījums. Pašlaik ieņemta Jamburga un Pleskava.

24. maijā mūsu dienvidus frontes kaŗaspēks pārgāja uzbrukumā pret lieliniekiem. Sakaujot 3. lielinieku brigadi, igauņu kaŗaspēks ieņēma Smilteni, Valmieru un Limbaŗus. Latviešu Partizaņu pulks un 2. Cēsu pulks ieņēma Cēsis. Igauņu kolona, kuŗas sastāvā ietilpst 1. Valmieras latviešu pulks, ieņēma Alūksni, Vecgulbeni un Sitas staciju. Pašlaik minētā kolona virzas gar dzelzceļu uz Stukmaņiem.

1. jūnijā no Cēsīm izgāja divas kolonas latviešu kaŗaspēka: 1) caur Vecpiebalgu, Bērzoni, Laudoni, Rēzeknes virzienā vajajot bēgošo pretinieku; 2) no Raunas uz Dzērbeni, Cesvaini un Lubāni.

Cēsis atrodas 2. Cēsu pulks gatavs iziešanai, lai ieņemtu un aizstāvētu purvaini meŗaino apgabalu Lubānes ezers — Livani, uz Daugavas labā krasta.

Valmieras pulkam paredzēts uzdot apsargāt līniju no Lubanes ezera uz ziemeļiem līdz Seidenenai.

Valmieras stacijā atrodās mūsu brūņotie vilcieni.

Vakar, 2. jūnijā pēc pusdienas, mūsu brigādes štābā ienāca ziņojums, ka Ieriķu stacijā pienācis eŗalons ar vācu kaŗaspēku, kas gribēja ienākt Cēsīs. Es liku paziņot eŗalona priekŗniekam, ka Cēsis ieņemtas no igauņu un latviešu kaŗaspēka daļām un ka eŗalona ienāķšana Cēsīs ir lieka. 2. jūnija vakarā no ņa eŗalona Cēsis ieradās deputacija Brigades štābā, kuŗa paskaidroja, ka no Rīgas virzas 4 kolonas. . . ar marŗrūtu caur visu Vidzemi un dienvidu Igauniju nolūkā ieņemt fronti pret lieliniecisko Krieviju.

Vācu spēku iejauķšanās igauņu un latviešu ieņemta frontē ir netikai lieka, bet arī kaitīga, kamdēļ arī es paziņoju, ka minētās kolonas, kuŗas nāķ no Rīgas puses ir apturamas un viņu virziŗšanās Ziemeļlatvijā (Valmieras, Cēsu, Rīgas un Valkas apriņķos) ir nepieļaujama.

Tamdēļ grieŗaties pie Angļu misijas Rīgā, paskaidrojiet tur lietas apstāķļus un dariet spiedienu uz vācu virspavēlniecību, lai viņa saviem spēkiem, kuŗi operē Kurzemē un Rīgā, norāda ziemeļos robeŗu: Carnikava, Ropaŗu stacija un Iķķķīle. Vidzemē un Igaunijā ar lieliniekiem tiks galā igauņu un Ziemeļlatvijas spēki. Taisni otrādi, vēlams, lai vācu spēki darbotos uz Daugavas kreisā krasta, Daugavpils virzienā.

Jūs sapratīsiet, ka vācu parādiŗšanās Vidzemē un Igaunijā ir nevēlama arī vietējiem iedzīvotājiem, kuŗi ir jau nomierinājuŗies no lielinieku uztraukumiem.

Latvijas Pagaidu Valdības vārdā (Ulmaņa kabinets), pavēlu jums:

1. Paziņot par priekŗ Latvijas raduŗos stāvokli sabiedrotiem (Anglija, Francija, Amerika).

2. Lūgt sabiedroto piekriŗšanu, nekavējoŗi, ar kaŗaspēku, kuŗš atrodas Jūsu rīcībā, pievienoties manim Cēsīs.

3. Lūgt sabiedrotos, lai vācu kaŗaspēks tiktu nekavējoŗi atvilķts no Ziemeļlatvijas un Rīgas aiz līnijas Ragaciems, Kalciems, Dalbe, Jaunjelgava un Daugava. Vidzeme un Rīga ieņemamas no Latvijas Pagaidu Valdības kaŗaspēka, kas arī uzņemās stingras kārtības ievēšanu.

4. Par augŗšā teiktā izpildīŗšanai no Jūsu puses spertiem soļiem ziņojiet nekavējoŗi.

Ziemeļlatvijas Bruņoto spēku Virspavēlnieks,
Pulkvedis Zemitans.

3. jūnijā 1919.

Nr. 321
Cēsis

Virspavēlnieka staba priekŗnieks,
Generalstaba Pulkv.-Leitn. V. Ozols.

ņi direktive bija ļoti svarīga mūsu attiecību noskaidroŗšanai ar plkv. Balodi, von d. Golcu un sabiedroto misijām Rīgā. Kā redzams, Ziemeļlatvijas kaŗa vadība ieņēma nepārprotami skaidru un noteiktu stāvokli. Ar to Balodim bija uztaisīts tilts, pa kuŗu

viņam nevarēja būt grūtību pārnākt no kalpības von d. Golcam mūsu pusē. Von d. Golcam savukārt dota iespējamība, atlaižot Balodi ar viņa kaņaspēku pie mums, pierādīt savu lojalitāti un labo gribu kaņot ar mums kopā pret kopējo ienaidnieku — lieliniekiem. Sabiedroto misijām, kuņas vienmēr apgalvoja, ka stāv par Latvijas neatkarību (sevišķi Angļu misija) un balsta Ulmaņa valdību, dots līdzeklis darīt spiedienu uz vāciešiem Latvijas armijas, viņas valdības un pašu sabiedroto interesēs.

Pats par sevi saprotams, ka mēs ar vislielāko nepacietību gaidījām atbildi uz šo rakstu, jo pozitīva atbilde no plkv. Baloža puses stipri veicinātu lietas izšķiršanos Latvijai par labu.

3. jūnijā pienāca sekoša telegrama no Igaunijas:

„Plkv. Zemitanam. Pavēlu ieņemt dzelzceļa līniju Ieriķi — Vecgulfene, ka arī visu apgabalu līdz Gaujas upes grīvai un Siguldai, tālāk Nitaure — Vecpiebalga — Jaungulfene. Mums nav vajadzīgs ne landesvērs nedz vācieši, kamdēļ arī viņi nav laižami pāri minētai līnijai. Pēc Igaunijas republikas valdības norādījumiem (direktīvēm) pavēlu rīkoties tikai ar tām latviešu daļām, kuņas atzīst Ulmaņa valdību. Revelē, Nr. 2454, 3. jūnijā. Laidoners.“

Lielinieku bruņotais automobils „Titanic“, kuņam tāda pāt vēsture kā „Viesturim“. Tagad mūsu armijā saucas „Kurzemieks“.

Tā tad, mēs nebijām vilušies savā sabiedrotā: igauņi runāja skaidru valodu. Šī telegrama ir jauns mūsu savstarpējas pilnīgas saprašanās pierādījums. Laidoners tāpat kā mēs saprot stāvokli un nebaidas no Golca. Vienīgi Balodim ir jāizšķiras par ko viņš stāv: vai par palikšanu pie Golca, tā tad par vācu nodomu tiešu vai netiešu balstītāju, jeb arī viņš nebaidīdamies no riska, kādu šini izšķirošā brīdī nepārprotami prasīja Latvijas intereses, pārnāc mūsu pusē.

Nepagāja vēl pāris stundas, kad pienāca nākošā telegrama: „Pulkvedim Zemitanam. Lai varētu vajāt lieliniekus virzienā: Vecgulfene — Krustpils, mums, saprotams, ir vajadzīga satiksme pa platsliežu dzelzceļu Vecgulfene — Ieriķi — Valka. Pavēlu nekavējoši dzelzceļa mezglu Ieriķi un dzelzceļa līniju Ieriķi — Vecgulfene ieņemt ar bruņotiem vilcieniem. Nekādu rīcību, kā no vācu, tā arī no landesvēra puses minētā stacijā, tā arī uz minētās dzelzceļa līnijas es atvēlēt nevaru. Revelē Nr. 2457, 3. jūnijā. Laidoners.“

Šī kategoriskā un aktivitātes pilnā Igaunijas un Latvijas sabiedroto spēku virspavēlnieka telegrama rāda, kāds gara stāvoklis valdīja Reveles parlamenta un valdības aprindās, kā arī Igaunijas armijā. Gluži tāds pats viņš bija Ziemeļlatvijas kaļaspēkā, tautā un viņas filialās valdības aprindās.

Ziemeļlatvijas karaspēka virspavēlniecība to visu ņēma vērā un nekavējoši ķērās pie sagatavošanas darbiem, lai panāktu latvju un igauņu tautu gribas realizēšanu.

Stāvoklis bija tāds, kur katrs steigā un karstumā sperts solis, būtu nevietā. Vispirms bija jāgarantē Cēsis pret pēkšņu iebrukumu viņās no vācu puses. Acumirkli šeit vāci bija noteiktā pārsvarā par ko mūsu rīcībā bija pietiekošas ziņas. No otras puses mēs nedrīkstējām forsēt notikumus, jo vēl nezinājām, kādu stāvokli šīnī lietā ieņems Antante. Treškārt mums bija, iepriekš pārejām aktivitātē, jāagrupē priekš tam pietiekoši spēki. Tas viss prasīja laiku. Plan-Dubrovka eskadronam Drabušos pastiprinājām pavēli palikt uz vietas un novērot, kas notiek ap Ieriķiem, nevienu vācieti nelaist pāri. Bez tam pie Raiskuma tilta, ka arī uz ceļiem, kuŗi veda no Rīgas uz Cēsīm, bija pavēlēts Cēsu pulkam izlikt pastiprinātas aptures ar uzdevumu, bez virspavēlnieka atļaujas nekādu kaļaspēku, kuŗš nāktu no Rīgas puses, pāri nelaist. Katram postenim uz starptautisko kaļa vešanas likuma pamata bija izdots attiecīgs dokuments, kuŗš jāparāda svešas karaspēka daļas priekšniekam, kas gribētu par šo līniju pāriet, ka viņam, ja viņš negrib tikt uzskatīts par mūsu ienaidnieku, ir jāapstājas šeit un jānoskaidro savas attiecības ar Ziemeļlatvijas virspavēlniecību. Šaut bija noliegts. Sīka informācija par jauno stāvokli un attiecīgas direktīvas bija nosūtītas visām citām Ziemeļlatvijas kaļaspēka daļām.

Neskatoties uz to 3. jūnijā plkst. 14 no Raiskuma tilta puses pēkšņi iedrāzās Cēsis ritmeistera barona Manteifeļa landesvēra nodaļa, sastāvoša no diviem eskadroniem un diviem lielgabaliem. Manteifeļa nodaļa novietojās uz Cēsu tirgus laukuma. Mums draudēja acīmredzamas briesmas. Bet drīz novērojām, ka vāci neizlikdami nekādu apsardzību, sāk rīkoties apbrīnojami vieglprātīgi. Tas pastiprinājās vēl ar to, ka daudzi viņu virsnieki un kareivji atstāja ierindu, paklausīdami vietējo vācu dāmu uzlūgumiem uz kafiju un lipinādami pilsētā uz namiem uzsaukumus, kuŗi sākās: „Ar šo pasludīnu karastāvokļa ievēšanu u. t. t. un beidzās. . . „ar nāves sodu sodīs katru, kuŗš neizpildīs šos noteikumus“.

Bija redzams, ka viņi mūs ne par ko netur un nemaz nedomā ar mūsu pretspēku rēķināties. Pie ta viņus pieradinājuši puči Liepājā un vieglas uzvaras pār līnīniekiem. Štabā („Baltijas“ viesnīcā) pie manis šīnī brīdī atradās Cēsu pulka komandieris, pulkv. Berķis, un rotm. Goldfelds. Es pavēlēju Berķim nekavējoši ieņemt visas izejas no Cēsīm un ar ložmetējiem un rokas granatām ielenkt vāciešus. Berķis devās rīkojumu izpildīt. Goldfelds, kuŗam uz veca naida pamata draudēja nošaušana, tiklīdz viņu satvertu landesvērs, izņēma savu numuru viesnīcā, kur viņam bija sava mašīnflinte, un ķērās pie barikadēšanas darbiem. Šis gadījums ar Manteifeļa ierašanos Cēsīs ir jau vairākkārt aprakstīts mūsu presē un tāpēc sīkumos pie viņa neka vēšos. Aizrādīšu tikai ka mums izdevās viņu ielenkt un piespiest padoties mūsu gribai. Mēs izvairījāmies no varas darbiem un viņš bija laimīgs, ka tika ar veselu ādu no Cēsīm laukā. Protams, mēs varējām viņu iznīcināt, vai saņemt gūstā, bet pašreizējā politiskā situācija mums diktēja neķerties pirmiem pie ieroču lietošanas, jo tas uzvēltu mums lielu moralisku atbildību, pāātrinātu kaujas notikumus, uz kuŗiem vēl paši nebijām pilnīgi gatavi, radītu priekšlaicīgus, mums neizdevīgus sarežģījumus ar Antanti un apgrūtinātu Baloža pārnākšanu pie mums.

Notikumi nelika sevi gaidīt. Golcs nepiederēja pie tiem, kas atsakas no reiz pieņemta plāna. Neraugoties uz visām Antantes un mūsu pūlēm izvairīties no asiņainām sadursmēm, jau 5. jūnijā tāda notika. Mūsu bruņotais vilciens ar Antantes priekšstāvjiem izbrauca Ieriķu virzienā kontrolēt, vai vācieši ir atgājuši atpakaļ uz viņiem nolikto līniju. Šim vilcienam starp Azaļiem un Ieriķiem pie Amatas tilta pēkšņi uzbruka vāci, pie kam ievainoja divus igauņu kareivjus. Vilciens uzbrukumu atsita, bet līdz ar to kaļš starp Golcu un mums bija iesācies.

Pirmā kauja ar landesvēru pie Cēsīm.

6. jūnijā 1919. g.

Tiklīdz no Ieriķu puses atskanēja dobie šāvieni, kas nozīmēja, ka bruņotam vilcienam ir iznākusi sadursme ar landesvēru, 2. Cēsu pulks sāka drudzaini gatavoties uz nākamo kauju.

Tūlīt ķērāmiēs pie jaunmobilizēto sadalīšanas pa rotām un viņu apbruņošanas. Tika nozīmēti jaunajām daļām komadējošais sastāvs, sprostoti ceļi uz Cēsīm ar nozāģētiem kokiem pret varbūtēju pretinieka bruņoto automobiļu piepēšu uzbrukumu, stiprinātas pozīcijas, darīts viss, lai pilsētu piemērotu ielu ciņām. Pulka komandieram, virsniekiem un kareivjiem bija pilnas rokas darba. Visu nakti no 5. uz 6. jūniju pulks atradās kaujas gatavībā.

Cēsu pulkam bija jāuzņem kauja pie stipri nelabvēlīgiem apstākļiem. Viņam bija tikai 3 daudz maz apmācītas rotas (1., 3. un 7.), kuŗas ar vēl nebija kaujā bijušas. Pārējās rotas, vai nu bij atstātas Terbatā un Rūjienā (tīfs), vai nosūtītas uz Latgales fronti. Divu dienu laikā Cēsis saformētās 4., 8. un 9. rotas (skolnieki, ugunsdzēsaji un citi cēsnieki — brīvprātīgie) neapmācītas, steidzoši apbruņotas. Bez tam

Landesvēra ložmetējs darbā Cēsu kaujās.

Cēsu pulkam nebija neviena smagā ložmetēja, bet tikai 17 patšautenes, ar nepietiekošiem patronu krājumiem. Artilērijas, izņemot divus bruņoto vilcienu lielgabalus, nebija. Mūsu Cēsu grupas spēkus sastādīja: ap 600—700 kājnieki ar 17 patšautenēm, 120 jātnieki (Plan-Dubrovskis) ar 3 smagiem ložmetējiem un divi igauņu bruņotie vilcieni ar 2 lielgabaliem, 16 smagiem ložmetējiem un ap 200 vīriem. Kopumā tas būtu ap 1000 vīru.

Šie spēki ieņēma 7 kilometrus platu fronti: no dzelzceļa līnijas — Līvu pagasta māja — Olupe — Meieržmuiža — Gauja (skat. šemu № 1). 1. rota ltn. Puķīša vadībā — labais kaujas iecirknis. 8. rota (vltn. Grins) un komandanta komanda (ltn. Pettaks) vltn. Veidemaņa virsvadībā — centra iecirknis. 7. rota (vltn. Bitauts) un 3. rota (ltn. Adamsons) — kapt. Kalniņa vadībā — kreisais kaujas iecirknis.

Rezervē palika: 4. rota (vltn. Veitmans), 9. rota (vltn. Lauberts), izlūku komanda (ltn. Sūna) ar 4 patšautenēm — Cēsis pie pulka štaba. Divi vadi no 9. rotas nesa garnizona dienestu pilsētā. Bruņotie vilcieni ieņēma stāvokli pie Cēsu stacijas. Plan-

Dubrovska eskadrons turpināja izlūkošanu Drabužu, Kārļa muižas un Līgates virzienos, bet ar kaujas sākumu sakoncentrējās Cēsis brigades štaba rīcībā.

6. jūnijā plkst. 3 no rīta, landesvērs pārgāja straujā uzbrukumā, kuŗu balstīja stipra artilērijas, minūmetēju un loŗmetēju ūguns.

Pašā kaujas sākumā vāciešiem izdevās izsist 7. rotas vadu no Līvu pag. nama. Pārējie šīs rotas vadi apturēja pretinieku. Bet tomēr starp 1. rotu, kuŗa ieņēma augstumus pie Meiermuižas un 7. rotu, bija radījies pārtraukums, kuŗu pretinieks mēģināja izmantot. Tad 8. skolnieku rota, kuŗa stāvēja aiz šīs apdraudētās vietas, neraugoties uz pretinieka stingru ūguni, pārgāja uz priekšu un ieņēma augstumus pie mācītāja muižas. Līdz plkst. 6 vāci galvenā kārtā, koncentrēja savu artilērijas ūguni un kājnieku uzbrukumū pa šo mūsu pozīciju centra iecirkni. Bet neraugoties uz 8. rotas zaudējumiem, šis uzbrukums ar mūsu loŗmetēju un šautēņu ūguni, bruņoto vilcienu artilērijai no kreisā spārna piepalīdzot, bija atsists.

Mūsu labā spārna iecirkni, vrsl. Puķīts bija visu savu rotu un patšautenes norīkojis pirmā kaujas līnijā. Šķērslots apvidus, koki, krūmi, grāvas un rudzu lauki kavēja, kā novērošanu, tā ūguns atklāšanu uz tālākām distancēm. Tāpēc, neraugoties uz vācu stipru, bet, protams, vāji mērķētu ūguni, Puķīts bija noliedzis savai rotai bez viņa atļājas ūguni atklāt. Tas bija stipris pārbaudījums jaunai, kaujās vēl nenorūdītai rotai. Vltu. Puķīts pielaida pretinieku uz 80—100 soļiem un tikai tad atklāja ūguni. Vācieši, protams, to neizturēja un ar stipriem zaudējumiem, panikā bēga. Bet arī pirmā rotā notika raksturīgs incidents. Daži bija sabēguši rudzos un tur apslēpušies. Vienu no viņiem noķēra vltu. Puķīts un rotas klātbūtnē nošāva. Rota saprata ka ar komandieri jokot nevar. Rotai bija arī vairāki krituši, starp tiem 2. un 4. vada komandieri Petersons un Steins. Bet pēc šāda trieciena vācieši ilgi turējās cienīgā attālumā no 1. rotas.

Pulka komandiers, novērodams, ka vācu frontlais uzbrukums cietis neveiksmi, nekavējoši norīkoja no savas rezerves divas trieciena grupas zem vltu. Veitmaņa un Geikina vadības. Šīs grupas pa Gaujas gravu apejot pretinieka kreiso spārnu pēkšņi pārgāja triecienā. Pēc aculiecinieku nostāstiem šāds straujš uzbrukums no 1. rotas jau izbaidītā pretīniekā sacēlis paniku, kas spiedis viņu atkāpties vairākus kilometrus. Tikai 9. rotas komandiera vrsl. Veitmaņa nāve no pretīnieka lodes radija apjukumu, kas deva iespēju vāciešiem sakoncentrēt rezerves un likvidēt šo mūsu labi mērķētu triecīnu, kuŗa sekas varēja būt kauju izšķirošas. Pēc tam visā kaujas laukā iestājās uz kādu laiku klusums. Tas nozīmēja ka pretīnieks pārgrupē savus spēkus.

Pretīnieks redzēdams, ka mūsu fronte nav ielauzama, iesāka plašu mūsu kreisā spārna apīešanu. Drīz mums pienāca ziņas ka viņa kavalerija un kājnieki uz šķūts zirgiem parādījušies mūsu aizmugurē un draud uzsprīdzināt dzelzceļa tiltu uz Raunas upes. Laikā pīsteidzās pie šī tilta īgauņu eskadrons no Valmieras un Plan-Dubrovska jātnieki no Cēsīm un izgīlāba tiltu, pie kam vācieši tur atstāja ap 10 kritušu.

Kad kauja bija vilkusies līdz plkst. 10 un mums galīgi palika skaidris pretīnieka skaitliskais pārspēks, bija jāizšķiras vai tomēr dot šeit izšķīrošu kauju, jeb saudzēt spēkus citam izdevīgākam gadījumam. Līdz šim laikam mēs nezinām noteikti, cik vāciešu te bija pret mums, bet domājam, ka ap 2000—2500 vīru. Izredzes izšķīroši šeit sakaut viņus mums bija mazas. Tāpēc, kamēr viņu apīešanas manevris vēl nebija devis rezultatus, nolēmam iziet no kaujas un ieņemt jaunas pozīcijas uz Raunas upes labā krasta, sprostojojot Cēsu—Valmieras dzelzceļu un lielceļu. Mēs atstājam Cēsis.

Pretīnieks mūs nevajāja, viņš apstājās Cēsīs. Ta bija zīme, ka ienaidnieks ir stipri cietis un noguris. Mūsu spēku kreisais centra iecirkni atkāpās mierīgi un pilnīgā kārtībā. Citādi tas bija ar labo, vrsl. Puķīša iecirkni. Mums bija ļoti vāji sakaru līdzēkļi. Telefons bija tikai dažus kilometrus ar centra iecirkni, uz vrsltn. Puķīša rotu nosūtītie ziņneši ar pavēli atkāpties nebija sasnieguši mērķi. Tāpēc 1. rota viena pate turpināja kauju ar kreiso vācu kolonu, kuŗa pēc viņai nepatīkamām, jau aprakstītām neizdevībām, sevišķu aktivitāti neizrādīja un, laikam, arī nezināja, ka pārējās vācu kolonas ir jau Cēsīs.

Tikai pēc dažām stundām, Cēsis atrodošies vācieši, svinēdami uzvaru, bija apķērušies, ka kauja vēl nav galīgi izbeigta, Tad no Cēsim bija norīkota diezgan stipra vācu nodaļa Puķītim aizmugurē. Saņēmis par to ziņojumu, Puķītis, izmantodams viņa frontes priekšā esošās vācu kolonas pasivitāti, ar visu savu rotu un viņas aizmugurē atrodošāmiem kritušā Veitmaua, ka arī Geikina kolonu ļaudīm (kopskaitā ap 200 vīriem), pagriezdams fronti pret Cēsim, pārgāja triecienā un durkļu cīņā smagi sakāva pret viņu no Cēsim raidīto vācu nodaļu. Uz kaujas lauka palika ap 40 vācu kritušo. Vāci šeit zaudēja 3 smagos ložmetējus. Ceļš uz Cēsim Puķītim bija vaļā. Un kas varēja notikt, ja ar to pašu straujumu viņš būtu meties caur Cēsim, kur viņu negaidīja? Vai tad dzirojošie vācieši no pārsteiguma nepamestu Cēsis? Ir konstatēts fakts, ka tās vācu nodaļas ļaudis, kuŗa tikko bija sakauta, bija stipri iereibušies. Juzdams, ka Cēsu pulks ir atkāpies, Puķītis groza savu lēmumu iet caur Cēsim un pāriedams uz Gaujas labo krastu, 7. jūnijā caur Valmieru pievienojās savam pulkam pie Lodes stacijas. Mūsu zaudējumi 6. jūnijā ap 40 kritušo un 100 ievainotu.

Barons Manteifels («dzeltenais»),
kuŗš 3. jūnijā ielauzās Cēsis, bet tika ielenkts no Ziemeļlatvijas kaŗaspēka un piespiests izvākties uz Kārļa muižu.

* * *

Šī pirmā kauja ar landesvēru pie Cēsim, kuŗas asiņainais sākums ir vācu uzbrukums 5. jūnijā igauņu bruņotam vilcienam, uzskatāma kā ievads izšķirošai Cēsu-Raunas operācijai.

Viņa ir pirmais pārbaudījums abām pusēm. Kas pamācošs no viņas smelams?

Ziemeļnieku kaŗaspēka vadība nāk pie slēdziena, ka vāci steidzas. Forsē notikumus. Pret mums 6. jūnijā ir bijis tikai landesvērs. Pārējie Golca spēki nav kaujā piedalījušies. Kādi tam motīvi? Vai landesvērs, ar saviem 2000—2500 vīriem, skaita sevi par pietiekoši stipru, lai viens pats uzsāktu ofensīvu? Aiz viņa stāv pārējie Golca spēki: dzelzsdivīzija, 2. vācu brīvprātīgo divīzija, dažādas triecienu grupas, plkv. Baloža brigade, Līvena grupa, Virgoličs u. t. t. Landesvērs, moraliski pabalstīts no latviešu vagarības (Niedras kabinets) un redzēdams aiz sevis Golca, resp. Vācijas reālo dzīvo spēku, kā arī neizsmelamos Vācijas materiālos, naudas un kaŗa tehnikas līdzekļus, — jūtas vairāk nekā drošs. Viņš ir pilnā pārliecībā par savu pārspēku, sevišķi tehnisko (kas arī faktiski ir) un nešaubīgi tic, ka uzvara viņam garantēta. Reiz vāci uzbrūk nesakoncentrējuši visus savus spēkus, tad, šķiet, skaidris, ka viņu vadoņu galvās ir doma, ka kaŗš ar ziemeļniekiem un igauņiem nevar būt nekāds kaŗš, bet gan vienkāršs soda ekspedīcijas gājiens, kuŗš jābeidz „isi un ātri“, lai sadumpojušos zemnieku bars, kuŗš sapņo par savām patstāvīgām valstīm, savu brīvību un baronu muižu dališanu, nedabūtu atjēgties. Turklāt, apspiestie Ziemeļlatvijā un Igaunijā atrodošies muižnieki un tūkstošiem vācu ģimenes izsamisumā gaida savus atbrīvotājus! Jāsteidz ir arī tāpēc, lai Antantes priekšstāvjus, kuŗi

pretvāciski noskaņoti un simpatizē Latvijas un Igaunijas patstāvībai (angļi), — ātrāki nostādītu notikušā fakta priekšā, kā tas viņiem izdevās ar Liepājas puču, ka netikai Lietuvā, Kurzemē un Rīgā, bet arī Vidzemē un Igaunijā nav vairs nekadas citas varas, nedz arī cita kaļaspēka, kā tikai vienīgi Baltijas muižnieku, v. d. Golca un viņiem paklausīgo latviešu-igauņu, tā saucamā Baltijas valdība un viņas armija. Antante, aiz bailēm no komunisma izplatīšanās uz Vakareiropu, būtu spiesta akceptēt šādu jaunu stāvokli un dot Golcam savu svētību. Ko tad darītu landesvēra soda ekspedīcijas Igaunijā un Latvijā, par to būtu lieki runāt, tas pats par sevi saprotams. Tāpēc landesvērs, pēc mūsu novērtējuma, uzbruka tik strauji un viens pats.

Bet, mēs konstatējam, ka viņu straujums turpat pie Cēsīm, 6. jūnijā, plkst. 13 arī beidzās... Kā to lai saprotam? Landesvērs pie mūsu atkāpšanās mūs nevaļā! Viņš apmierinas ar Cēsu ieņemšanu. Vai tad Cēsis ģeogrāfiskā vai stratēģiskā ziņā ir tik svarīgs punkts? Mums šķita, ka ne te ir šis landesvēra pret mums labvēlīgās izturēšanās atšifrējums. Viņš drīzāki būs tāds: landesvērs kaujā iztērējis savas rezerves, tāpat, kā mēs. Viņš pagura kaujā. Pārāk inteligēnts, negatīvā nozīmē, kaļaspēks, — ar vājiem nerviem. 10 stundas ilgu kauju viņš tikko iztur. Un tāpēc, neskatoties uz savu vairāk kā divkārtēju dzīvo spēku skaitlisko un nesalīdzināmo tehniskā bruņojuma pārsvaru, viņam pietrūka spēku mūs sakart. Arī mēs nevarām šeit landesvēru sakaut. Mūsu spēki vēl nav tik lieli, bet galvenā kārtā, viņi vēl nenorūdi kaujā un maz manevra spējīgi. Tāpēc mēs esam atturīgi, nespekulējam bez droša pamata, saudzējam savus jaunus spēkus. Bet vienu mēs jutām: mūsu nervi ir kārtībā.

Grūtākā operācija ir izeja no kaujas. Viņa, kā neviens cits gadījums kaujas apstākļos, pārbauda vadības un kaļaspēka nervu stiprumu. Mūsu izešana no kaujas šīnī ziņā ir priekšzīmīga. Ne mazākās nervozuma pazīmes. Mēs esam pilnīgi kaujas spējīgi, ko pierāda jūras virsltn. Puķīša labā spārna kolonas atkāpšanās ar kauju, kuŗu vāci nespēja aizturēt un Puķīts, ielenkts, tomēr iet tur, kur viņš grib. Vai šī landesvēra uzvara 6. jūnijā nav viņa katastrofas sākums nākamās kaujās?

Kaut arī ar grūtu sirdi šķīramies no Cēsīm, tomēr no šīs kaujas mēs iznesām to vērtīgo nojaudu, ka varam mēroties spēkos ar savu pretinieku. Gatavosimies ar pilnu enerģiju uz to brīdi! Šo pārliecību stipri vairoja tie vietējo iedzīvotāju bari, kuŗi sagaidīja un pavādīja mūs pa atkāpšanās ceļu, ņemdami no mums svētu solījumu neatstāt viņus un Latvijū baronu varā. Daudzi uz vietas iestājās mūsu rindās.

Bet Cēsis tie paši vietējie iedzīvotāji dažam labam landesvēristam atvēra acis pret ko un par ko viņš kaŗo. Grūti ir kaŗot tam, kuŗš kaŗo pret tautu. Šīnī ziņā Cēsu ieņemšana atnesa jūtamam ļaunumu landesvēram, jo caur to viņš attālinājās no savas bāzes un bez vajadzības par daudz iedziļinājās asi pret viņu noskaņotā Ziemeļlatvijas iedzīvotāju masā, kuŗa nevarēja palikt vienaldzīga pret viņas likteni lemjošiem notikumiem. Un kaut arī bruņots, tad tomēr šis nistamais baronu kaļaspēks bija ne vairāk kā saujiņa simtiem tūkstošu lielajā Vidzemes iedzīvotāju masā. Kāda nakts sacelšanās jeb partizaņu uzbrukums, pie tādiem apstākļiem, var būt ļoti bīstami.

Cēsu—Raunas operācijas sagatavošana.

Pēc 6. jūnija kaujas starp mums un landesvēru iestājās nenorunāts kaujas darbības pārtraukums. Mūsu aprēķins, kamēr, nebija viņam uzbrukt. Bet kāpēc viņš pārtrauca savu uzbrukumu, tas, ceru, ir saprotams no iepriekš teiktā. Mēs ieņēmām pozīcijas uz Raunas upes labā krasta un sprostojām dzelzceļu un lielceļu no Cēsīm uz Valmieru. 10. jūnijā mūsu konfliktā iejaucās sabiedrotie, pūlēdamies mūs samierināt. Bet abpusējās prasības bija tādas, ka pat par pamieru nebija ko domāt. Te nu pierādījās Antantes bezspēks pret Golcu. Mēs zinājām, ka Golcs drudžaini gatavojas uz ģeneralkauju. Viņš redzēja, ka landesvērs viens pats nav spējīgs ar mums tikt galā. Golcam bija vajadzīgs laiks operācijas sagatavošanai, galvenā kārtā sava kaļaspēka sagrupēšanai pret mums. Mēs bijām pārliecināti, ka tiklīdz viņš būs gatavs, tūlīn sāks uzbrukumu. Mums arī vajadzēja laiku. Šīnī ziņā mēs sapratamies.

Mēs bijām ar mieru pieņemt kauju tad, kad viņš to atradīs par vajadzīgu, jo mums katra miera diena deva lielas priekšrocības. Mums gāja pilnā spēkā mobilizācija, bruņošanās un apmācība. Mūsu Cēsu pulks dažās dienās pārsniedza savus normalos štatus un kopā ar visām komandām skaitīja savās rindās 2.300 vīrus ar 51 ložmetējiem un patšautenēm. Drīz vien pie viņa pievienojās 1. Valmieras un 2. Cēsu vieglās (18 mārč.) batarejas un viena smagā. Trešā vieglā formējās. Rūjienas rezerves bataljons skaitīja savās rotās ap 4500 vīrus. Pulkv. Dankera vadībā 1600 vīri tika nosūtīti ar kuģiem Liepājas ieņemšanai un mūsu valdības atbrīvošanai no „Saratova“ gūsta! Tas Golcam nevarēja būt visai patīkami, jo apdraudēja viņa aizmuguri un satiksmi ar Vāciju. Šo operāciju mēs izvedām uz Antantes ieteikšanu un ar viņas palīdzību. Mūsu komandanturu tīkls, kas izveda mobilizāciju, deva katru dienu caurmērā ap 1000 vīru pieaugumu mūsu spēkam. Sevišķi intensīvi šinī ziņā strādāja mičmanis Gelbe, Gaujas ietekas, Pēterupes, Limbažu un Straupes rajonā, kur viņš saformēja pats uz savu ierosmi vairākus aktīvus partizaņu pulciņus, kas veda izlūkošanu uz Rīgu un Inčukalnu, un sprostoja ceļus gaŗ jūrmaļu un uz Limbažiem. Mūsu intendantura Rūjienā padarīja mūs neatkarīgus no igauņiem saimnieciskā ziņā. Tāpat mūsu filialā Ziemeļlatvijas valdība, ievēda visās valsts, sabiedriskās, saimnieciskās un politiskās dzīves nozarēs netiekvien kārtību, bet arī svētīgu pašdarbību pilsētu un pagastu pašvaldību aparatā, kas, iedzīvotāju starpā, bez kādas partejiskas un šķiru izšķirības, mūsu aizmugurē ienesa ne tikai drošību, bet arī darba prieku, sajūsmu, pašuzpurēšanos un nesavtību. Sevišķi produktīvi, ar dziļu lietas izpratni, kas uzturēja vispārēju noskaņotību visā mūsu atbildīgajā darbā, strādāja „Tautas Balss“ redakcijas koleģija ar Tautas padomes locekli O. Nonāci priekšgalā. Tas viss vienoja mūsu tautu, armiju, valdību un sabiedrību vienā nesalaužamā spēkā. Turklāt, jāievēro, ka Igaunijā notika tas pats un ka abu tautu armiju un viņu vadību starpā arvien nodibinājās ciešāka saprašanās, savstarpēja cienība, izpalīdzēšanās un sacensība. Igaunu armijas visi brīvie spēki ienāca Latvijā. Pret landesvēru un v. d. Golcu nostājās mums blakus visa igauņu 3. divīzija, sastāvoša no 3 pulkiem (3., 6. un 9.). Tāpat pienāca klāt viņu bruņoto vilcienu divīzija, pulkv. Pārta vadībā. Pakāpeniski mūsu sabiedroto spēki ieņēma to stāvokli, kāds parādīts šeit pieliktā šēmā Nr. 2.

Tanī pašā laikā mums nodibinājās ne mazāk atbildīga otra fronte, pret lieliniekiem. 1. Valmieras pulks, kopā ar 2 igauņu jātnieku pulkiem un citām 2 igauņu divīzijas daļām, virzoties caur Alūksni un Vecgulbeni, 5. jūnijā ieņēma Krustpili un Daugavas kreiso krastu. 8. jūnijā, Krustpili, ieradās Lietuvas armijas priekšstāvji un no tā brīža mums radās jauns sabiedrotais, mūsu brāļu tautas armija. Tagad trīs jauno valstu armijas — Igaunijas, Latvijas un Lietuvas — ieņem nepārtrauktu fronti pret lieliniekiem: no Somu jūras līča pie Narvas, caur Pleskavu, Lubanes ezeru, Trepu staciju, Iluksti līdz Daugavpīlij. Šinī pašā laikā Valmieras pulkam pievienojās Indana Augškurzemes partizaņu pulks, kuŗš saformējies no Ilukstes un Jaunjelgavas apriņķu iedzīvotājiem. Vēl 4. jūnijā Valmieras pulkam pievienojās Ziemeļlatvijas partizaņu pulks, kuŗš 2. jūnijā bija izgājis no Cēsīm pret lieliniekiem. Tāpat valmieriešiem pievienojās tā Cēsu pulka kolona (2. rota), kuŗa 2. jūnijā izgāja no Raunas. Valmieras pulks iepriekšējās kaujās, jeb pareizāki, savā vajāšanas gājienā, no Alūksnes līdz Krustpilij saņēma gūstā ap 2.000 sarkanarmiešus un bagātu kaŗa laupījumu: lokomotives, vagonus, vezumus, zirgus, produktus, lielgabalus, ložmetējus, šautenes un pat lielinieku pulku naudas kases. Arī Valmieras pulks nodibināja savu rezerves bataljonu, kā arī savu patstāvīgu intendanturu Vecgulbenē. Pulkam radās savas aizmugures — Cēsu, Jaunjelgavas un Ilukstes apriņķi — ar plašu komandanturu un pašvaldību tīklu. Viņš tāpat izveda savu mobilizāciju. Pulka komandiers, pulkv. Jansons, kuŗam bija visādā nozīmē priekšzīmīgs štabs (Bielajs, Kasparsons u. c.), kā arī izcilus virsnieku sastāvs (Bojārs, Robežnieks, Kaŗociņš, Muižulis, Ronis, Spulģis u.t.t.) — tika iecelts par Austrumu (Latgales) frontes pavēlnieku. Īsā laikā pulkv. Jansona rīcībā ir ap 8.000 vīrus, Pulkv. Jansona un viņam blakus stāvošo igauņu stāvoklis. Cēsu-Raunas operācijas laikā, ir sevišķi grūts, jo viņiem jātur fronte pret lieliniekiem un tanī pašā reizē pret landesvēru un v. d. Golcu (skat. šemu Nr. 2). Stāvokli visai sarežģī pulkv. Baloža rīcība. Viņš kārtīgi kalpo Golcam. Izpilda viņa pavēles. Tur-

pretim uz Ziemeļlatvijas virspavēlniecības priekšlikumu pāriet mūsu pusē, Balodis pat neatbild. Mums ieņāk par viņa karaspēka grupējumu tādas ziņas: studentu bataljons ieņēmis Rīgā garnizona dienestu. Citiem vārdiem, atbrīvojis no ša uzdevuma vācu spēkus, dodot tiem iespēju cīnīties pret mums pie Cēsīm. Daugavgrīvas cietskni, vēlāk Milgrāvi ieņem Baloža IV. (VI.) rezerves bataljons, pulkv. Apiņa vadībā.

Kad Apinis aizrāda Balodim, ka pie ziemeļnieku un igauņu cīņas apstākļiem ar vāciešiem nevajadzētu tā pakalpot pēdējiem, tad Balodis Apini atceļ no bataljona komandiera amata. Vēlāk šis bataljons tomēr neizpilda Baloža pavēli, nomainīt Rīgā vācu posteņus, un pats uz savu iniciatīvu, neraugoties uz varbūtējām sadursmēm ar vāciešiem, pēc raibiem piedzīvojumiem, pāriet tāpat, kā 1. Kurzemes eskadrons, pie igauņiem un ziemeļlatviešiem. V. rezerves bataljons gluži tāpat, pret Baloža gribu, kā varēdams indirekti palīdz ziemeļniekiem. Tā viņa virsnieki, nemaz nerunājot par kareivjiem, pa naktīm Rīgā pie Grīziņkalna ir bojājuši dzelzceļu, lai kavētu vācu spēku pārvadāšanu uz Cēsīm. Neatkarības (virsnieku) un Cēsu bataljoni, ka arī Dienvid-Brigades kavalērijas divīzions izvirzas pēc Golca plāna un ieņem rajonu Dzērbene—Vecpiebalga—Ērgļi—Vestene—Nitaure (skat. šemu № 1). Ziemeļniekiem un igauņiem ir nesaprotama šāda pulkv. Baloža „aktīvā neitralitāte“, pēc Golca diktata. Un ne tikai nesaprotama, bet galīgi neciešama, jo šis Dzērbenes—Vecpiebalgas—Ērgļu (kapt. Puriņš, Skujiņš un Levings) rajonu ieņemošās Baloža brigades daļas kļūveidīgi iespiežas starp mums pret vācu un pret lielnieku frontēm, kavē mobilizāciju, šķir mūsu daļas, ienes sajukumu iedzīvotājos un mēs nekā nevaram dabūt zināt par viņu nodomiem. Tas tieši kaitē mūsu taktiskam stāvoklim un mazina mūsu izredzes uz uzvaru. Šis jautājums ir tik svarīgs, ka man, kā Ziemeļlatvijas armijas štāba priekšniekam, un arī igauņu uzdevumā, ir jāuzņemas brauciens pa jūru uz Carnikavu (vācu aizmugurē), lai izsauktu Balodi no Rīgas un personīgi noskaidrotu viņa politiku un stratēģiju. Es izbraucu no Pērnavas 9. un atgriezos 11. jūnijā. Mūsu saruna Carnikavā vilkās vairākas stundas. Viņa pieder pie bēdīgākām, kādas savā mūžā tam līdzīgos gadījumos esmu vedis.

Vispirms es Balodi sikumos informēju par Ziemeļlatviešu un igauņu stāvokli. Pēc tam, pazīdams viņa bezraksturību, kategoriskā formā nodevu Ziemeļlatvijas Virspavēlnieka pavēli nekavējoši pāriet mūsu pusē un zem mūsu pavēlniecības. Kā pāriešanu izdarīt, kā pēc iespējas mazināt risku un izbēgt no varbūtējiem zaudējumiem, tas jau ir taktiskas dabas jautājums.

Balodis bija stipri nospeests un nervozs. Viņš sāka apstrīdēt manas informācijas pareizību, sevišķi attiecoties uz Golca spēkiem. Vai mēs tiešām iedomājosies, ka varēšot Golcu sakaut? Golca karaspēks pārpildot visu Kurzemi, Lietuvu; aiz viņa stāvot visa Vācija u. t. t. Mēs, ziemeļnieki un igauņi, nezinot, ko darīt. Es lūdzu Golca spēku raksturojumā neaprobežoties ar vispārējām frazēm, bet, ja manā informācijā par šo lietu ir kādas nepilnības vai kļūdas, nākt ar konkrētiem datiem, jo vairāk tāpēc, ka viņš visu laiku ir dzīvojis un strādājis ar viņiem kopā un viņam, dabīgi, tas jāzin labāki, nekā man. Balodis mēģināja to darīt. Bet par nožēlošanu, drīz vien nācās konstatēt, ka viņš vāji pārzin sava sabiedrotā spēkus, kā arī diskolāciju (novietojumu) un pārgāja uz vienkāršu izrunāšanos, kuņā pūlējās mani pārliecināt ar savu sirsnīgumu, ka tas, ko viņš šinī jautājumā saka, ir tīra patiesība. Mums bija grūti saprasties, mēs runājām dažādās valodās. Tā pagāja stunda. Bet man atbildes vēl nebija. Es viņam norādīju, uz kaņa likumu, kuņš viņam draud, ja viņš neizpildīs doto pavēli. Viņš nevarot šo pavēli tūliņ izpildīt un sāka to motivēt ar patronu trūkumu un citiem mazvērtīgiem sikumiem, bet galvenā kārtā ar to, ka sabiedroto misijas un Ulmanis esot citās domās par viņa pāriešanu pie mums (!!). Bija skaidris, ka viņš grib palikt pie Golca, bet tanī pat laikā negrib arī sanīsties ar mums. Šķīroties, es viņam vēl reiz norādīju ka viņa izturēšanās i no Latvijas interešu i no kaņa likumu viedokļa nav saprotama un jautāju: tadā gadījumā, ja mēs vācus sakaujam, vai viņš apsolas nostāties mūsu pusē un vai apņemas ieņemt Daugavas tiltus un laist pāri uz Kurzemi vienīgi atbruņotus vāciešus, atņemot tiem ieročus u. t. t. „Ja“! — viņš to apņemoties.

Lai arī manam braucienam nebija ta panākuma, kādam vajadzēja būt, tad tomēr skaidrība zināmā jautājumā arī ir panākums. Atpakaļbraucienā ar motorlaiviņu

„Marta“, kuŗu vadīja 4 izveicīgi igauņu jūrnieki, dabujām pamatīgi izšūpoties pa Rīgas jūras līča viļņiem un laimīgi nokļuvām Ainažos.

Par savas sastapšanās rezultātiem ar Balodi, nosūtīju igauņu virspavēlniekam un divīziju komandieriem mērenā tonī sastādītu izklāstu (krievu valodā), kuŗā, starp citu, sekoši attēlots Baloža stāvoklis:

„Вопросъ подчиненности полк. Балода чрезвычайно запутанъ. Южная бригада въ тактическомъ смыслѣ подчинена Флетхеру, слѣдовательно, и фонъ деръ Гольцу. Такъ какъ Флетхеръ дѣйствуетъ отъ имени Вр. Правит. Нѣдры, то полк. Балодъ, конечно, находится въ нѣкоторой зависимости отъ кабинета Нѣдры. Такъ, на примѣръ, всякій отпускъ на Южную бригаду долженъ быть утвержденъ Нѣдрисомъ. Къ тому же онъ, полк. Балодъ, все время находится въ связи съ Либавой, т. е., съ нашимъ президентомъ министровъ, Ульманисомъ, откуда опять таки получаетъ распоряженія. А въ послѣднее время и союзники вошли въ непосредственныя сношенія съ полк. Балодомъ и даютъ ему свои инструкціи. Наконецъ полк. Балодъ долженъ считаться и съ нами, т. е., Сѣверо-Латвійскимъ и Эстонскимъ командованіемъ. 10-го іюня представитель англійской миссіи далъ полк. Балоду, въ связи съ событіями подъ Венденомъ, совѣтъ, смыслъ котораго таковъ: „ни въ коемъ случаѣ и ни при какихъ обстоятельствахъ, пока не получите другія инструкціи, не двигайтесь(?) и оставайтесь въ выжидательномъ положеніи.“ При этомъ представитель англійской миссіи завѣрилъ, что вопросъ о Латвіи уже исполнѣн рѣшенъ въ благопріятномъ для правительства Ульманиса смыслѣ. Въ общемъ представителемъ англійской миссіи было дано знать (Балодису V. O.), что 13 іюня конфликтъ подъ Венденомъ будетъ ликвидированъ. Какъ видно изъ этого, положеніе полк. Балода таково, въ особенности въ силу заявленія представителя англійской миссіи, что сейчасъ на его присоединеніе къ намъ рассчитывать не приходится...

При этомъ слѣдуетъ имѣть въ виду, что силы ландесвера, дѣйствующія противъ насъ, весьма внушительны: 20—30 тысячъ, т. к. подъ флагомъ ландесвера дѣйствуютъ всѣ нѣмецкія войска фонъ деръ Гольца. Положительно извѣстно, что къ Вендену подвезена сильная артилерія не входящая въ составъ ландесвера, что части желѣзной дивизіи также отправлены подъ Венденъ, и что остальные части германскихъ войскъ совершенно готовы къ выступленію противъ насъ. Слѣдовательно, инцидентъ подъ Венденомъ не можетъ быть разсматриваемъ какъ борьба мѣстныхъ нѣмцевъ, приверженцевъ Прибалтики, противъ латышей и эстонцевъ, а какъ борьба Эстоніи и Латвіи противъ Германіи вообще. Нѣмцы совершенно забросили фронтъ противъ большевиковъ и воюютъ противъ Латвіи и Эстоніи, ослабляя тѣмъ нашъ натискъ на большевиковъ и создавая благопріятныя условія къ смутамъ и гражданской войнѣ въ Латвіи и Эстоніи, что, видимо, считаютъ для себя выгоднымъ.

Прикрываясь подставнымъ правительствомъ Нѣдриса, Флетхеръ ведетъ недопустимую пропанду среди жителей Курляндіи, Риги и Лифляндіи, якобы отъ имени Врем. Правит. Латвіи и призываетъ латышей къ борьбѣ съ эстонцами.

Въ настоящее время силы нѣмцевъ занимаютъ:

- 1) Ланденсверъ и часть желѣзной дивизіи въ Венденѣ,
- 2) Кн. Ливенъ между Венденомъ и Альтъ-Пебалгъ,
- 3) Части Балода между Альтъ-Пебалгсмъ и Кирхъ-Фестенъ,
- 4) Части фонъ деръ Гольца между Кирхъ-Фестенъ и Западной Двиной...“

Lai raksturotu Baloža ieņemto stāvokli Cēsu-Raunas kaujās, pievedīšu šeit vēl vienu dokumentu, kuŗš rakstīts isi pirms mūsu tikšanās Carnikavā:

„2. Cēsu Bat. 1. rotas komandieram.
1919. g. 9. VI. plkst. 17. Ērgļu muižā.
Telefonograma № . . .

Paziņoju sināšanai un izpildīšanai brigades komandiera pavēli no 8. VI. 19.

Pavēle 1. Bataljona komandieram, kapt. Lapsam.

Caur šo ieciņu Jūs par rajona priekšnieku, sākot no Vecpiebalgas līdz ... (nav salasāms. V. O.). Jums tiek padoti kapt. Skujiņš un kapt. Kalniņš, par ko viņiem tiek ziņots. Nodibiniet ciešus sakarus un paliekat savā vietā. Jūsu uzdevums ir sargāt zemi no lieliniekiem (ziemeļnieku aizmugurē! V. O.). Par fronti un Jūsu uzdevumiem ir informēti igauņi un ziemeļlatvieši (Balodis mūs par to nav informējis. V. O.). Izsūtiet uz priekšu izlūkus, kuņģi uzņemtu sakarus ar Ziemeļvidzemes I pulka (Valmieras V. O.) labo spārnu. Pavēles izpildiet tikai manas un neuzsāciet neko nenogaidījuši manus rīkojumus. Zemitans un Gailīts kā Pagaidu Valdības priekšstāvji ir mazāk kompetenti, nekā pate Pagaidu valdība (Ulmaņa), no kuņģa saņemtu rīkojumus (pastrīpojums V. O.). Bez tam mūsu darbība tiek saskaņota ar sabiedroto priekšstāvjiem.

Parakstījuši:

I. Latv. Brigades komandiers: Pulkvedis Balodis.

Adjutants: vrsln. Tone.

Leitnants Mežuls.

Kā nu tā lieta izskatās? Viena valdība, divas armijas, divas politikas, Balodim pat vairākas politikas. Latvija, Tu tiešām brīnumu zeme!

Pa to laiku Niedra citīgi raksta proklamācijas, vervē aģitatorus un applūcina ar tiem visu Ziemeļlatviju. Moderns kaŗš. Politikai ar stratēģiju jāiet roku rokās. Niedra ar Golcu to saprot. Vajaga ārdīt pretinieka aizmuguri un musināt viņa armiju pret vadoņiem. Ulmanis un V. Ozols esot lielinieki, jo neatzīstot privātu īpašumu (te domāta agrarā reforma, muižas). Pēdējais esot strēlniekus aizvedis pie lieliniekiem 1917. gadā u. t. t. Niedra liek priekšā Ziemeļlatvijas armijai, piedodot visus viņas līdzšinējos grēkus, pāriet pie viņa, t. i. pie landesvēra un kopējiem spēkiem kaŗot pret igauņiem (!), un lieliniekiem, kuņģi ielauzušies Latvijā. Žēlastību neatrod Niedras acīs tikai četri virsnieki: V. Ozols, R. Bebris (Cēsu komandants no 1. līdz 6. jūnijam) Goldfelds un Plan-Dubrovskis. Tie izsludināti ārpus likuma. Vairāki vezumi ar šādām proklamācijām krita mūsu rokās.

Tas spieda ziemeļniekus atbildēt Niedram un Golcam ar to pašu.

Mēs noorganizejām cīņu pret Niedras aģitāciju. Mums bija stipris pamats pret viņu: mēs ar sirdi un dvēseli aizstāvējam visas savas tautas intereses, cēlākos viņas centienus un tauta ticēja mums tāpat, kā mēs ticējām viņai, bez kādas diplomātijas un politiskas divkosības. Tauta to nepārprotami redzēja dienu no dienas mūsu darbā un nesavtībā. Mēs neturējām tautu par muļķi, mums nebija duļķaina ūdeņa, nebija ko apslēpt no viņas. Mēs nestlēpām arī Niedras proklamācijas. Gluži otrādi: mēs ar viņām kārtīgi iepazīstinājām savus kaŗavīrus un tautu. Lai sekošais dokuments no tiem laikiem liecina, kā mēs šinī ziņā cīnījāmies pret populārā mūsu rakstnieka un mācītāja, tagadējā baronu kalpa, ziemeļniekiem naidīgo aģitāciju:

Kamdēļ visa tauta un latviešu kaŗaspēks atzīst Ulmaņa valdību par vienīgu likumīgu valdību Latvijā?

Tas paliks saprotams, ja apskatīsim kā Ulmaņa, tā Niedras valdību programmas.

Ulmaņa valdības programma: kad 1918. gada novembrī sāka pagurt vācu okupācijas vara, tika izsludināta Latvijas patstāvība, tika sastādīta no visām partijām Tautas Padome un Tautas Padome iecēla pagaidu valdību ar Ulmani priekšgalā.

Tautas Padomē ietilpa visas Latvijā pastāvošas politiskās partijas un tā, ka pagaidu valdība ir atbildīga priekš Tautas Padomes, tad noteikti var teikt, ka pagaidu valdība bauda visas tautas piekrišanu un uzticību.

Ulmaņa valdība grib novest latviešu tautu līdz Satversmes sapulcei, kuņģa tiks vēlēta no visas tautas un kuņģa noteiks un formēs latviešu tautas dzīvi. Ja latvieši nonāks līdz Satversmes sapulcei — tad caur to tauta valdīs pate par sevi.

Niedras programma ir gluži pretēja: kad Baltijas baroni redzēja ka viņu baronu šķiras priekšrocības un viņiem piederošas muižas slīd iz viņu rokām, lai pārietu darba tautas rokās, baroni, kuņģi neatzīst vienlīdzību, bet grib vienmēr būt par kungiem, ar vācu kaŗaspēku palīdzību gāza Ulmaņa valdību, pēc kam sāka meklēt pēc pabalsta

politiskās partijās: visas partijas noteikti atteicās no darbības kopā ar baroniem; tad baroni meklēja personas, kuņas pēc vārdiem latvieši, bet kuņas ar prieku iet ar baroniem, lai ar to maskētu viņu slepenos nodomus.

Baronu un Niedras kabineta nodoms ir saprotams katram: neļaut tautai noiet līdz Satversmes sapulcei, bet valdīt pār tautu un būt tautai par kakla kungiem.

Lai sasniegtu savu mērķi, baroni izlieto visus līdzekļus: apmelo Ulmaņa kabinetu, nelietīgi ceļ naidu starp latviešiem un igauņiem, izlieto savu naudu, lai uzpirktu ārzemēs vāciešus uz cīņu pret mums, noslepkavo latviešus par piekrišanu Ulmaņa valdībai, cīņā lieto sprāgstošas lodes.

Latvieši! Jāizlieto visi līdzekļi lai varētu uzvarēt baronus un reiz par visām reizēm tikt no viņu kundzības vaļā!

3-ā Balaljona
2-ā
Cēsu kājn. pulka
komandiers
13. jūnijā 1919. g.
№ 8

9-ās rotas komandierim.
Lūdzu ikdienas vienu stundu vest sarunas ar kaņevjiem,
par listē aizrādīto tematu.

3-ā Bataljona komandiers:
Kapitans Bertulsons.

Šis dokuments ir pašu kaņevīru, t. i., minētā 3-ā bataljona sacerējums.

Protams, mēs apstrādājām arī Niedras-Golca aizmuguri. Rezultāti nelika sevi gaidīt. Dzelzsceļnieki nostājās mūsu pusē, lokomotives bojājās u. t. t. Mēs, ziemeļnieku kaņaspēks, nekaņojām vieni — kopā ar mums kaņoja visa tauta! Plus igauņu armija un tauta! To vajaga ievērot, runājot par vācu un mūsu spēka samēru. To lūk, Balodis, Ulmanis un citi viņu domu biedri nesaprata, šaubījās, maldījās, deldēja svešus slieģšņus, bez kādām izredzēm kļūt par zituācijas kungiem.

Kā novērtēja vispārējo stāvokli pirms izšķirošās Cēsu—Raunas kaujas Ziemeļlatvijas virspavēlniecība un kā viņa jutās, redzams no sekošas oficiālas, pulkvedim Jansonam adresētas vēstules:

„Ļoti godājamais Jansona kungs! Jūsu vēstuli un ziņojumus saņēmu. Tagad labi saprotu Jūsu grūto stāvokli; bet acumirkli ir grūti jums izpalīdzēt, jo pie Cēsim apstākļi stipri sarežģīti. Te negaidot mums uzbruka no Rīgas puses vācieši (Landesvērs, baroni). No 5. uz 6. jūniju Cēsu pulks izturēja niknu kauju. Stāvoklis nopietns. Pret mums cīnās nevien landesvērs, bet arī, tā saucamās „dzelzs divīzijas“ daļas. Ir iesācies vecais kaņš ar Vāciju... Un tikai pateicoties angļu, franču un amerikāņu misiju starpniecībai, sākot no 9. jūnija mums ir kaut kas līdzīgs pamieram. Bet jautājums vēl nav izšķirts un II. Cēsu pulks un igauņi stāv kaujas gatavībā pret vāciešiem. Mūsu ultimātums ir — lai vācieši atstāj Vidzemi un Rīgu. Mēs prasām lai viņi cīnās pret lieliniekiem bet ne pret mums. Vācieši savukārt ar varu grib atņemt mums Vidzemi un apdraud Igauniju. Veca lieta: baroni negrib atteikties no kundzības Baltijā.

Vakar 13. jūnijā bij izšķiroša diena. Sabiedrotie noteikti nostājās mūsu pusē. Bez tam pašu vāciešu starpā notiek rīvēšanās, un, kā redzams, viņu kaņaspēks pats par sevi izirst, nevēlēdamies pret mums cīnīties, tāpat kā izira lielinieku kaņaspēks! Bet viss var būt, ka vācieši neizpildīs sabiedroto ultimātumu. Tad būs kaujas. Pie šādiem apstākļiem mums gribot negribot jāsadala savi spēki: pret lieliniekiem un pret vāciešiem. Kā redzat, stāvoklis jo grūts, bet mēs ceram ka pat šinīs dienās ar vāciešiem tiksīm galā. Visam šim incidentam ar baroniem ir arī sava labā puse. Mēs vēlreiz redzam istos vācu nodomus Baltijā, un redzam ka mūsu baroni strādā pilnā kontaktā ar pašu Vāciju, smeldami no turienes līdzekļus naudā, ieročos un ļaužu spēkos. No otras puses — šis incidents vairāk un vairāk tuvina mūs ar igauņiem, pulcina un vieno visu mūsu tautu zem mūsu karogiem. Ir zināmi iemesli cerēt, ka ar šī incidenta izbeigšanu baroni uz visiem laikiem pazaudēs, ka neapmierināmi dumpinieki pret likumīgo valdību, tiesības būt Baltijā.

Kamēr mēs te cīnāmies pie Cēsim, gluži dabīgi — Jums jācīnās pret lieliniekiem. Jūsu uzdevums ir — gādāt, lai visa Ziemeļlatvijas austrumu fronte (pret padomju Krieviju) ir droša. Fronte ir jāskaita sākot no Daugavas—Lubānes ezers — stacija Sitta (ieskaitot). Protams, vēlams būtu neļaut lieliniekiem atzīrt no demora-

lizācijas un nostiprināties Latgalē. Pēc visām ziņām lielinieki ir acumirkli tik vāji, ka ar maziem spēkiem viņus var izdzīt no Latgāles. Lai pavairotu Jūsu spēkus un nostādītu pareizā stāvokli, virspavēlnieka vārdā pavēlu Jums ņemt savā ricībā katru mūsu kaņaspēka daļu, kuŗa nokļūst Jūsu rajonā un skaitat viņas kā Jums padotas. Šinīs dienās dabūsiēt arī papildinājumus no rezerves bataljona. Lai man būtu skaidrs jēdziens par Jūsu spēkiem un ieroču daudzumu, lietas labā lūdzu paziņot siki: cik lielgabalu, ložmetēju, flinšu, zirgu, ratu un ļaužu acumirkli ir Jūsu pulkā. Apgalvoju, ka ne ieroči ne arī citi materialie līdzekļi atņemti netiks.

Vispār, rikojaties savā Ziemeļlatvijas austrumu frontē kā šīs frontes pilntiesīgs pavēlnieks. Griežat visu vērību uz savu aizmuguri, nodibinat tur kārtību, nostādiēt, kur vajadzīgs, komandanturas, liekat viņas ne tikai Cēsu apriņķī (Jūsu tiešā aizmugurē) bet arī pāri pār Daugavu Kurzemē, cik tālu tik var. Izvediet cilvēku un zirgu mobilizāciju, taisiet noliktavas, maizes ceptuves, lopu gurtus, nodibiniēt priekš sevis vienu galveno un viņai padotas rojonu rekvizīcijas komisijas. Ar vārdu sakot, rikojaties plaši, ievērojot vietējos apstākļus, ar pilnīgu iniciatīvu. Negaidat rikojumus no augšas, jo šajā sarežģītā laikmetā grūti tādus ir sagaidīt. Ņemiet savā ricībā dzelzceļus, labojiet viņus un noliekat augstākiem ieredņiem algas, ieskaitat dzelzceļa strādniekus kā mobilizētus pulkā, baļojiet viņus un paziņojiet, cik tādu strādnieku Jums minimali ir vajadzīgs, lai viņus pagaidām ieskaitītu uz kareivja algu Jūsu pulkā vai rezerves bataljonā, kur būs brīvi štati. Priekš algām izlietojiet to naudu, kuŗu esiet atņēmuši lieliniekiem. Vispār ievērojat ka naudas mums nav tikpat kā nemaz un tāpēc taupāt viņu priekš izdevumiem, kuŗiem ir valstiska nozīme.

Lai palielinātu Jūsu sumas (valstiskās) uzlieciēt nodokļus: uz katra taksācijas rubļa pa rublim. Visdrīzākā laikā pie Jums tiks nosūtīti valdības priekšstāvji: agraro, finansu, dzelzceļu u. t. t. jautājumu nokārtošanai un sasaskaņošanai, lai ievestu vienu kopēju sistemu visā Ziemeļlatvijas valstiskā iekārtā. Tāpat rekvizējat apģērbu, veļu no katras mājas pa kārtai. Jūsu aizmugurēi rajons būs: Cēsu apriņķis, ka arī Kurzeme.

Ļoti pareizi, ka Jūs jau esiet daudz ko izdarījuši dzelzceļu izlabošanas ziņā, ka arī pastiprinot savus spēkus ar bruņoto vilcienu sagatavošanu. Ieteicams būtu tos vagonus un lokomotives, ka arī visus dzelzceļa materialus, aiz zināmiem iemesliem, aizvest nekavējoši no Vecgulbenes līnijas uz līniju Krustpils-Rīga, jo Rīga drīzā laikā būs mūsu.

Pašreiz nodibinu telefona un telegrafa līniju no Valmieras caur Dzērbeni uz Jums . . .

Darba ir daudz . . . Viss tas tagad gulstas uz mums. Pulkv. Kalniņš ieiet sabiedroto misijā, kā Ziemeļlatvijas oficialais priekšstāvis un aizstāv mūsu intereses. Sabiedrotie mums apsola ieročus un pārtiku Ainažu ostā un ar Rīgas ieņemšanu Rīgā. . . Viņi pabalstīs mūsu mobilizāciju Kurzemē. No tā visa redzams, ka mēs neslinkojam, bet darām katris, ko varam. Grūti, protams, saskaņot tagad kopdarbību, jo mūsu spēki un darbība norit Ziemeļlatvijā, Kurzemē un Liepājā. Trūkst satiksmes brīvības un, galvenām kārtām, mūsu jaunās valsts darbiniekiem trūkst piedzīvojumu un ieskatu, plašības. Protams, par dziļu nožēlošanu, jāsaduras arī ar vienu, otru intrigu. Bet lai ar mūsu rati čīkst, tomēr iet uz priekšu. Un mūsu politiskās pozīcijas pareizība garantē, ka mums izdosies dābūt Latviju brīvu, neskatoties uz mūsu ienaidnieku pārspēku. Galvenā grūtība ir nodibināt spējīgu valsts aparatu un stipru armiju. Pašreiz mūsu spēki sekoši . . . (Tiek uzskaitīti).

Pūlēsimies, lai pulkv. Baloža rotas un eskadroni, kuŗi atrodas . . . Jūsu aizmugurē, tiktu izbīdīti uz priekšu, Jums palīgā. Ieteicu Jums pašiem stāties tiešos sakaros ar Balodi, lai šo lietu paātrinātu . . .

Še klāt pielieku ziņas par Baloža stāvokli un nosūtu atpakaļ tās ziņas par lielinieku armijas stāvokli, kuŗas Jūs bijāt tik laipni man atsūtīt kopiju noņemšanai.

Sirsniņgi sveicinu Jūs un visu Jūsu pulku, novēlēdams Jums vislabākās sekmes.

Mēs visi ļoti priecājamies par tiem panākumiem, kuŗus Valmierieši sasnieguši pēdējās kaujās un paliekam pilnīgās cerībās, ka drīzā laikā Valmierieši pratis atsvabināt arī Latgali.

14. jūnijā 1919. g.
Valmierā

Ģenralštāba kopvedis V. Ozols.

Šini īsā apcerējumā nav iespējams pietiekoši agaismot katru faktu, bet lasītājs tomēr var redzēt, kā sacenšas divas pretējas puses, lai draudošā, izšķirošā kaujā gūtu sev panākumus. Ne velti ir teikts: „kauja tiek izcīnīta ar uzvaru vai arī zaudēta vēl pirms pašas kaujas, atkarībā no tā, kā kauja ir sagatavota“. Kur ceļās mūsu pārliecība uz uzvaru? Viņa ceļās no kaujas sagatavošanas gaitas objektīva apsvēruma: „tās zīmes to rāda...“. Mēs redzam Golca spēkus, viņa kolosālās pūles, specialista lietpratību, viņa spēku koncentrēšanās sekmes un neizdevības, viņa politikas kļūdas un stiprās puses. Mēs redzam tāpat arī savu darbu. Salīdzinām, un mantojam to pārliecību, ka Golcam grūti būs ar mums konkurēt. Protams, kaujā savu lomu spēlē arī laime, jeb tā saucamais, „viņa majestāte, Gadījums.“ Mēs varam pirmā brūņotā sadursmē taktiski vēl zaudēt, kā jau tas notika 6. jūnijā, bet mēs bijām droši — un šī pārliecība bija dziļi pamatota — ka gala rezultātā uzvara piederēs mums. Tās zīmes to rādīja.

Drīz vien Golcs sāka just mūsu aģitācijas sekas viņa aizmugurē. Viņa rokās bija kritušas dažas mūsu proklamācijas, kur runa iet par to, ka mēs stāvam par agrāro reformu. Viņa kaņaspeka daļās iesākās rīgšana, kas draudēja ar kareivju atteikšanos iet pret mums. Dzelzceļnieku sabotažs, iedzīvotāju kamēr vēl pasīva, bet noteikti naidīgā izturēšanās pret vāciešiem, landesvēru. Golcs paliek nikns. Viņš dod radio „visiem, visiem“... kuņā izsludina ziemeļlatviešus un igauņus par lieliniekiem! Tālāk, viņš skaidri redz, ka politiskā situācija, jo dienas, jo nelabvēlīgāka paliek priekš viņa. Starp citu, viņam jau ir atklāts konflikts arī ar sabiedrotiem, ar ģenerāli Govu. Tāpat viņš redz, ka mūsu spēki arvien vairāk pieaug. Kavēties nevar. Un viņš nolemj pāriet uzbrukumā 20. jūnijā. Viņš ir spiests to darīt! Jo viņam vienīgā cerība: gūt taktisku panākumu kaujā, kas varētu visu tagad nelabvēlīgo stāvokli krasi mainīt viņam par labu. Starp 15. un 19. jūniju starp mums notiek pēdējā diplomātiskā sacensība, katris no no mums pūlās par katru cenu dabūt savā pusē Balodi un firstu Livenu. Šie kungi kā dažkārt bagātas līgavas, nevar izšķirties, kam dot savu roku un sirdi. Tā kā Golcs saprata, ka abi minētie daļu priekšnieki aktīvi nenostāsies viņa pusē, tad viņš, izmantodams to apstākli, ka tie tomēr viņam ir padoti, sāka Baloža un Livena daļas pārbīdīt un novietot tā, lai kaitētu pēc iespējas vairāk mums, pat lai provocētu sadursmi starp mums, Balodi un Livenu. Kad mēs redzējām, ka Balodis tiešām uz to ielaižas, mēs bijām spiesti viņam nosūtīt ar igauņu piekrišanu sekošu asu rakstu (krieviski):

Ziemeļlatvijas Brigades

pavēlnieks

17. jūnija 1919. g.

№...

Командиру Южной Латвийской Бригады
Полковнику Балоду.

1) Извѣстно ли полковнику Валоду, что фонъ деръ Гольцъ объявилъ эстонцевъ и латышей сѣверной Латвіи большевиками и своими врагами. Солидаренъ ли полковникъ Балодъ въ этомъ вопросѣ съ фонъ деръ Гольцемъ?

2) Въ случаѣ боевъ между нами и войсками фонъ деръ Гольца, приметъ ли полковникъ Балодъ сторону нашу или фонъ деръ Гольца. Отвѣтъ желателенъ ясный, определенный и письменный.

3) Перегруппировкой своихъ войскъ, повидимому, согласно приказаній нѣмцевъ, полковникъ Балодъ, пока его отношенія къ Сѣверной Латвіи и Эстоніи официально неизвѣстны, ставитъ войска Сѣверной Латвіи въ угрожающее положеніе и способствуетъ боевымъ цѣлямъ фонъ деръ Гольца и Флетхера и приносить пользу не свободной Латвіи а лжеправительству Нѣдры.

4) Въ передвиженіи войскъ Южно-Латвийской бригады усматривается нарушеніе установленнаго союзниками перемирія и нѣмцы, весьма возможно, съ успѣхомъ выдвигаютъ части южной бригады, чтобы въ случаѣ ихъ столкновенія съ Сѣверно-Латвийскими и эстонскими частями, всю вину и отвѣтственность взвалить на части полковника Балода, Сѣверной Латвіи и Эстоніи. Полковнику Балоду должно быть ясно, что выдвигеніе его войскъ кромѣ нарушенія условій перемирія, влечетъ за собою, въ случаѣ, если его войска не будутъ отодвинуты опять назадъ на прежнія мѣста, неминуемое столкновение съ войсками Сѣверной

Латви и Эстонии. Обращаемъ самымъ серьезнымъ образомъ внимание полковника Балода, что онъ, продолжая оставаться въ неопредѣленномъ къ намъ положеніи, служить оружіемъ провокаціи для нѣмцевъ противъ насъ.

5) Поэтому полковнику Балоду предлагается перейти незамедлительно къ намъ или занять фронтъ отъ Ней-Шваненбурга до Западной Двины противъ большевиковъ . . .

Вр. и. д. Начальника Бригады

Генеральнаго Штаба подполковникъ В. Озолъ.

Начальникъ тыла

подполковникъ Миглавъ.

III.

Сѣсу—Раунас kauja.

19.—23. jūnijam 1919. g.

(pielikums šemas № 2 un 3).

Mūsustāvoklis 19. jūnijā. 1) Mičmaņa Gelbes partizāņi (300—400 vīru) no jūras krasta — Peterupe—Straupe; 2) 9. igauņu kājnieku pulks (ap 1000 vīru, 25 ložm., 4 lielgabali) — Limbaži—Salacgrīva; 3) Plan-Dubrovska grupa (250 vīri, 10 ložm.) — Straupe; 4) 6. ig. kājn. pulks (ap 2000 vīru, 80 ložmetēji, 12 lielgabali, 2 bruņotie auto) — uz Gaujas labā krasta, sākot no Raunas upes ietekas līdz Raiskuma tiltam; rezerve uz Straupes—Valmieras lielceļa pie Lenču muižas; 5) 2. Cēsu kājn. pulks (2300 vīru, 41 ložm., 4 vieglie un 2 smagie lielgabali); 6) 3. ig. kājn. pulks (ap 1500 vīru, 50 ložm., 2 lielg.); 7) Igaunų-latviešu apvienotais štabs (pulkv. Tallo un V. Ozols) — Valmierā; 8) Igaunijas virspavēlnieka rezerves („Kaleva-Maleva“, „Kuprinova“ partizāņu bataljoni, 1. kājn. pulka daļas, artilērija un 4 bruņotie vilcieni: ap 2000 vīru, 80 ložm., 12 lielg.); 9) Ziemeļlatvijas rezerves bataljons (ap 4.500 vīru) — Rūjiena. Pret lieliniekiem, Latgales frontē, stāv 2. ig. divīzijas un pulkv. Jansona spēki.

V. d. Golca stāvoklis 19. jūnijā. 1) Landesvērs, Dzelzs divīzijas daļas un firsts Līvens (neitrals) — Cēsis — Jāņa muiža — Priekuļi — Drabuži; 2) Dzelzs divīzija — pie Inčukalna un Raganu kroga. Abas šīs grupas nodomātas aktīvam triecienam pret igauņiem un ziemeļlatviešiem. Golca operāciju garantē kreisā spārnā — jūra, bet labajā: 1) Dzērbene — Vecpiebalga — Ergļi pulkv. Baloža spēki; 2) 2. vācu brīvprātīgo divīzija un trieciena daļas uz dienvidiem no Ergļiem līdz Bauskai. Golca aizmugurē: Rīgā vācu daļas (arī Baloža daļas); Lietuvā — Virgoličs, Kurzemē — komunikāciju nodrošināšanai — pārējie Golca spēki.

Kaņojošo pusju skaitliskā samēra un spēku grupējuma novērtējums.

Ja ieskaitam visas aktīvas, rezerves un aizmugures daļas, tad, domāju, ka spēku skaitliskais samērs puslīdz vienāds. Golcam ap 40.000, igauņiem un ziemeļlatviešiem kopumā, varbūt, mazliet vairāk. Bet, ja ievēro, ka daļa Ziemeļlatvijas spēku uz 19. jūniju vēl ir organizācijas stāvoklī, un šī kaujā dalību nevar ņemt, tad Golcam ir pārsvars. Šis Golca spēku pārsvars ir sevišķi jūtams, ja ņemam vērā to apstākli, ka lielā puse igauņu aktīvo spēku un puse aktīvo ziemeļlatviešu spēku ir piekalta pie lielinieku frontes, kurpretim Golcam neviens kareivis nav uz šīs frontes. Šī ziņa Golca stāvoklī ir spīdošs, jo mēs arī viņu sargājam no lieliniekiem! Parazita stāvoklis. Dzīvo un izmanto citus. No šī redzes viedokļa, viņš varētu sakoncentrēt pret mums pie Cēsim, ja nu ne 40, tad 30 tūkstošus, ar ko viņa izredzes uz uzvaru būtu neapšaubamas, jo mums tur aktīvu spēku ir tikai ap 9—10 tūkstoši. Bet... te nu ir tas svarīgais un liktenīgais „bet“: viņš sakoncentrē izšķirošā vietā un momentā tikai 6—7 tūkstošus, kuņ var ņemt aktīvu dalību kaujā!! Tikai 15—17% no savu spēku kopzumas. Kur tad paliek citi viņa spēki? Te nu vispirumā kārtā spēlē

l o m u p o l i t i s k a i s e l e m e n t s. Viņš piekaļ Golca spēkus pie zemes, Rīgā, Kurzemē, Lietuvā un nelaiž tos cīņā, kur šķirās likteņi. Ta ir Golcam n a i d ī g ā t a u t a s m a s a, k a s p a l ī d z m u m s, a t r a u d a m a v i ņ a s p ē k u n o k a u j a s! Otrīs iemeslis: Golcs pa daudz garantē ar savu labo spārnu. Viņš baidas no Valmieras pulka un igauņiem, kuŗi ieņem Latgales fronti. Viņš baidās ka šie mūsu spēki var viņam uzbrukt labajā spārnā un aizmugurē un uzlaist, atklājot fronti, lieliniekus virsū. Tāpēc te ar viņam iznāk stipris spēku patēriņš. Treškārt — arī viņam sevišķi nepatīkama Baloža un Livena neitralitate. Balodim viņš nevar uzticēties, jo fakti rāda, ka viss Baloža kaŗaspēks, bez izņēmuma, simpatizē ziemeļniekiem un iet patvarīgi, laužot disciplīnu, pāri pie mums. Un, ceturtkārt — gara komunikāciju līnija, nedroša bāze (aizmugure).

Man jāpiezīmē, ka runājot par spēku samēru, varu kļūdities uz dažu tūkstoti. Viens otrs dats par vācu spēkiem man vēl trūkst. Bet tās novērtējuma pamata tēzes nevar mainīt.

G o l c a u z b r u k u m a p l ā n s :

Manevrejošā aktivā grupa: Kleista kolona (4 bataljoni, 4 batarejas un 2 eskadroni). Virzas no Inčukalna, caur Straupi uz Lenču muižu, apejot mūsu (6. ig. pulka) labo spārnu un no aizmugures dod mums triecienu (skat. šemu № 2). Tik līdz šīs grupas manevris būs izvests tik tālu, ka Straupe jau ieņemta, tūliņ landesvēram jāpāriet frontālā triecienā trīs virzienos: 2) Uz Lodes staciju, 2) Uz Jaun-Raunu un 3) Pa Rīgas-Pleskavas šoseju. Kleista kreiso spārnu garantē Blankenburga kolona (1 bataljons, 1 batareja un 1 eskadrons), kuŗai jāvirzas caur Vidrišiem uz Limbažiem.

Plāns visai teicams, noteikti aktīvs.

K a u j a s g a i t a. Kleista kolona 21. jūnijā plkst. 8. no rīta nonāk sadursmē ar mūsu rotm., Plan-Dubrovka grupu. Dubrovskis veikli manevredams, pret noteikti pārspēkā esošu pretinieku, ved kauju visu dienu līdz pilnīgai tumsai, neaizlaizdams viņu tālāk par Straupi. Šī kauja pelna sevišķu ievēribu taktiskā ziņā un būs viens no spīdošākiem pozitīviem piemēriem mūsu kaŗa vēsturē, bet telpu trūkuma dēļ, nepastāšos šoreiz pie viņas sīka apraksta. Kleists izdara liktenīgu priekš visas Golca operācijas kļūdu ar to, ka ieņemdam Straupi (Plan-Dubrovskis tišām viņu tur ielaida, lai ielenktu no visām pusēm), cik man zināms, paziņoja Golcam, ka viņš Straupi ieņēmis ar kauju un sekmīgi virzas tālāk. Tas bija Golcam par pamatu, pastiprināt landesvēram pavēli pāriet izšķirošā triecienā pret 2. Cēsu un 3. igauņu pulkiem. Bet Kleists tālāk par Straupi netika: 21. jūnija naktī, piesteidzās Plan-Dubrovskam palīgā 6. igauņu pulka 2. bataljons ar artileriju un bruņotiem auto, kurš 22. jūnijā galīgi sakāva Kleistu. Kleists panikā bēga uz Inčukalnu. Tāds pat liktenis bija Blankenburgam. Pie Vidrišiem viņš uzdūrās uz Gelbes partizāņiem, Kaujā Gelbe krita varoņa nāvē. 9. igauņu pulka daļas sakāva Blankenburgu, kuŗš arī bēga (skat. šemu № 3).

Landesvera pirmie uzbrukumi Cēsu pulkam tika atsiti ar zaudējumiem priekš vāciešiem. Bet trešais uzbrukums deva landesvēram panākumu virzienā starp Cēsu pulka kreiso un 3. igauņu pulka labo spārnēm, ka arī pret 3. igauņu pulka centru. Igauņu pulks un Cēsu pulka 1. bataljons (kap. Kalniņa vadībā) bija spiesti atkāpties Raunas pils virzienā. Caur to radās sprauga starp Cēsu pulku un 3. igauņu pulku, kuŗu izmantoja vācieši un strauji izplatījās mūsu aizmugurē. Cēsu pulks bija spiests atlikt savu kreiso spārnu un ieņēma jaunas pozīcijas ar fronti pret Starti un pret Cēsīm. Ap plkst. 11. 21. jūnijā piesteidzās Cēsu pulkam palīgā igauņu partizāņi: „Kaleva-Maleva“ un Kuprijanova bataljoni, kuŗi ieņēma pozīcijas starp Cēsu pulka 2. un 3. bataljoniem. Vāciešu kavalerija, kājnieki un artilerija sagraupejās ap Starti un turpināja virziņšanos uz Valmieru. Mūsu stāvoklis bija ārkārtīgi kritisks. Bet mēs nezaudējām aukstasinību. Pamazām mēs sākām virzīt abas grupas, t. i., Cēsu pulku un Igauņu partizāņus no Lodes stacijas puses un — Cēsu pulka 1. bataljonu ka arī 3. igauņu pulku no Raunas pils lai no abām pusēm saspīestu vāciešus, apdraudot pa daudz uz priekšu izvīrītām vācu daļām aizmuguri. Šī operācija sākās 22. un

beidzās 23. jūnijā ar galīgu vācu sakaušanu, kuņi, šausmīgus zaudējumus nezdami, panikā atkāpās Rīgas virzienā. Mēs nekavējoši pārgājām vājašanā, apdraudot abus vācu spārnus un tanī pašā 23. jūnijā bijām jau pie Inčukalna.

Arī šeit vāci nevarēja noturēties un 26. jūnijā mums sākās kaujas jau pie pašas Rīgas vārtiem.

3. jūlijā bez kādas vajadzības un bez kādas sazināšanās ar Ziemeļlatvijas armijas vadību, Ulmanis parakstīja pamieru ar vāciešiem, kas glāba pēdējos no pilnīgas katastrofas.

Vācieši tika atstāti Kurzemē un sāka gatavoties uz revanšu. Un tiešām, oktobra mēnesī, zem Ovalova-Bermonta flagas, Golcs uzbruka Rīgai.

A. Dikmans

Mēs prasam taisnību!

„Visu par Latviju!“ „Visu Latvijai!“ — tā sauc bez apstājas mūsu nacionālās dižpilsonības barveži. Tura runas un raksta rakstus vienu par otru dedzīgākus, lai tikai iegaltotu tautai, ka augstāk par visu stādama mūsu neatkarīgā Latvija. Liekas, reiz jau vārdos viņiem tāds idealisms, arī darbiem vajadzētu būt ideāliem. Bet vai tas tā ir? Vai daudz ir devuši Latvijai tie, kuņi vārdos viņu visvairāk daudzina? Cik mūsu turīgā pilsonība ir devusi no savas mantas Latvijas neatkarības iekārtošanai un cik dod viņas atjaunošanai? Cik ir to izcilus darbinieku no pilsonības vadošām aprindām, kuņi būtu ziedojuši savas dzīvības ciņās par neatkarīgo Latviju? Cik sviedru un asiņu viņi ir lējuši, nesaņemdami par to pienācīgu atalgojumu?

Uz šiem jautājumiem neērti atbildēt, jo mēs zinām, ka no tās puses maz ir dots, ļoti maz. Un zinām arī pretējo, ka ieguvuši no Latvijas viņi ir stipri daudz. Vai namsaimniekiem nav uzdāvināti nami ar 18. marta likumu par parādu dzēšanu, kuņš dzēsa viņu parādus par miljardiem? Vai lauksaimnieki (sevišķi vecsaimnieki, tie turīgākie, kuņiem ir pasišanās un labi „onkuļi“) nav saņēmuši miljonus pabalstos? — Vienā pašā gadā šo pabalstu kopzuma sasniedz 2.130.897 latus, kamēr viņi par šo gadu nomaksā valstij dažādu nodokļu veidā tikai 1.175.275 latus. Vai ir kaut viens no „izcilus“ darbiniekiem, kas būtu palicis bez treknaka kumosa pie zemes dalīšanas? Vai „onkuļiem“ un viņu radītiem ir trūkušas kādreiz siltas vietas un ienesīgas „šepes“? Vai mazums ir to „patriotu“, kuņi — agrāk būdami tukšinieki — pateicoties neatkarīgai Latvijai tikuši pie turības un bagātības? — Nē, to nevaram sacīt!

Bet ko neatkarīgā Latvija ir devusi un dod tiem, kas tiešām ir ziedojuši viņas tapsanai pēdējo no savas nabadzības (un tādu ir daudz)? Kas brīvības ciņās zaudējuši savu vienīgo mantu — veselību, dzīvību?

Jūs teiksat — dots ir; jaunsaimniecības, zocīlie likumi, invalidu pabalsti, penzijas kritušo piederīgiem u. t. t. Pat esot jau par daudz dots, esot grēks tik izšķērdīgi rīkoties ar valsts mantu (itkā šī valsts manta būtu mantīgās pilsonības darba produkts!). Tad neaizmirsīsim taču tās mazās un pat bērnam zināmās patiesības, ka jaunsaimniecības pa daļai ir nākušas to rokās, kuņiem viņas vismazāk vajadzīgas; ka uz rozā listēm ir dalīts pa labi un kreisi, nerēķinoties ne ar kādiem taisnības principiem; ka arī pie tagadējiem zocīliem likumiem vēl lielākā daļa no mūsu darba ļaudīm dzīvo pusbadā, un ka pie mums vēl neviens darba cilvēks nav drošs, ka viņam rītu, parītu aiz darba trūkuma nebūs jāaiziet bojā; ka tās penzijas un tie pabalsti, kuņus jūs izsniedzat — saudzīgi izsakoties — ir nabaga dāvanas. Neaizmirsīsim to!

Kad vajadzēja iet ciņās, tad mēs visi bijām piltiesīgi un cienijami pilsoņi.

Mēs gājām — daudzreiz basām kājām, noskrandojušies, neēduši un negulējuši, stiepdami šautenes un mašinflintes uz saviem pleciem, saņemdami pēdējos spēkus, lai tikai nepagurtu, jo mēs gribējām uzvarēt un uzvarējām, jo ticējām, ka līdz ar Latviju iekaļosim arī brīvību un taisnību.

Bet tagad — kad mēs prasam no izcīnītās Latvijas to visnepieciešamāko: tikai darbu un maizi, jūs jau kliedzat, ka mēs esam sliņķi, bezdarbnieki un valsts pamatu grāvēji...

Ko lai saka bijušais kaņavīrs, kuņam nav gabala maizes ko graust, par mūsu ātri dzimušās aristokratijas grezno dzīvi, par pašaudzētiem birokrātiem, kuņi ne drusciņ neatšķiņas no cara laiku birokrātiem; par mūsu augstāko diplomatisko un citu aprindu „reprezentēšanos“; par neskaitāmām panamām, nelietderīgu valsts līdzekļu šķiešanu u. t. t. ?

Latvijas Atvaļināto Kaņavīru Biedrības Centralā Valde.

Sēd (no kreisās puses): A. Dikmans (sekretārs), A. Mūriņš (priekšm. b.), P. Richters (priekšnieks), R. Kubliņš (kasiers). Stāv (no kreisās puses): Ed. Dzelziņš (mantzinis) un rev. kom. locekļi Puriņš, Ģeidans un Grāvitis.

Vai — lasot atreferējumus par mūsu aristokratijas rīkotām ballēm, rautiem un dinejām, damu greznajām tualetēm un kungu frakām, un līdz arī to ziņojumus par pašnāvībām, izdarītām aiz darba un maizes trūkuma, — nerodas iespaids, ka mūsu pašu izcīnītā neatkarīgā Latvijā kaut kas trūd, kaut kas nav kārtībā?

Bez šaubām, šāds iespaids rodas.

Un tādēļ mēs neticam mūsu labi paēdušo „patriotu“ skaļajām frazēm, ka viņi mīl neatkarīgo Latviju, ka viņi ir tas spēks, kas tura kopā valsti, ceļ to un stiprina. Nē. Fakti nepārprotami rāda pretējo; fakti rāda, ka viņi ir spējīgi mīlēt tikai savu pašlabumu, ka valsts viņiem nav nekas vairāk kā izmantošanas objekts un ka viņu frāzes par nacionalismu ir — meli, liekulība.

Latviešu strādnieks un zemes arājs, sevišķi — bijušais un tagadējais kaņavīrs, nav aklis; viņš redz un saprot, kas darbu dara un kas to ārd.

Mēs nelūgsim ubaga dāvanas!

Mēs prasam taisnību!

Sargā cīņās iegūto!

Zem tāda lozunga tagad apvienojās Latvijas neatkarības un brīvības cīņu dalībnieki Latvijas Atvaļināto Karavīru Biedrībā. Smags un grūts bija Latvijas atbrīvošanas darbs. Šo darbu varēja veikt vienīgi tauta, kuļai bija stipra un neatlaidīga griba atsvabināties no vācu muižniecības un citu svešu varu jūga un tapt pašai par noteicēju savā zemē. Latvju tauta brīvības cīņās zaudēja daudz savu labāko dēlu, lika visu uz spēli. Brīvības cīnītāji vislabāki zina, par kādu cenu pirkti Latvijas demokrātiskā republika un tamdēļ izjūsts un saprotams ir viņu lozungs — sargā cīņās iegūto!

No brīvības cīņu laikmeta mūs šķiņ tikai nedaudzi gadi, tomēr cīņu dalībniekiem nākās jau redzēt, ka ne visiem Latvijā ir dārgas iekārotās brīvības un demokrātiskie likumi. Ir ļaudis, kuļi top ar katru dienu nekaunīgāki un kuļu nolūki ir radīt jaunus, pašaudzētus kungus, kuļi dancotu uz tautas muguras un apspiestu tautas vairākumu varbūt ne sliktāki, kā to darijuši vācu muižnieki un krievu žandarmi. Šie ļaudis tiecas pēc mantīgās šķiras diktaturas ievēšanas, dažs labs sapņo par savienošanos ar ārzemju monarkīstiem, par pučiem, kuļu nolūks likvidēt brīvības cīņu ieguvumus un radīt mums jaunus baronus un ķeizariņus. Šo grupu aktivitāte pēdējā laikā ir tapusi sevišķi dzīva.

Modriem ir jābūt brīvības cīņu dalībniekiem lai viņi nezaudētu to, ko ar savām asinīm izcīnījuši. Ne par velti saka, ka grūtāk ir paturēt iegūto, nekā to pirmsākumā izkārot. Un savu iekāpojumu aizstāvēšanā, mēs varam mācīties no ārzemēm, sevišķi Austrijas un Vācijas, kur demokrātiskā tautas daļa mācējusi radīt spēcīgas aizsargu organizācijas pret monarkīstiem, fašīstiem un visiem pučīstiem no labās puses. Austrijā pastāv „Republikas sargu savienība” un Vācijā aizsargu organizācija „Valsts karogs melns-sarkans-zelts”. Šīs organizācijas darbojas ciešā sakārā ar demokrātiskiem tautas slāņiem, galvenām kārtām strādniecību, un nodibinātas taisni tad, kad tiklab Austrijā kā Vācijā republikai draudēja briesmas no fašīstiem un monarkīstiem, kuļi gatavojās sagraut republikānisko valsts iekārto. Četru gadu darbības laikā Austrijas „Republikas sargu savienība” paspējusi apvienot sevi ap 70.000 militāri apmācītu un disciplinētu biedru. Tas ir spēks, kuļš spēj garantēt drošību republikai un iedvest bailes visiem tiem, kuļu smadzenēs perinas dažnedažādi monarkīstiski plāni. Līdzīga ir arī minētā organizācija Vācijā. Abu šo organizāciju priekšgalā ir zociāldemokrāti, kuļi izrādījušies par republikāniskās iekārtas un iekāroto brīvību visuzticamākiem sargiem.

Austrijas un Vācijas republikas sargu darbība var derēt arī mums par labu piemēru. Gan mūsu pilsonība ir nodibinājusi veselu rindu aizsargu organizāciju, ar skaļiem nosaukumiem „Tēvijas Sargi” u. t. t., tomēr visas šīs organizācijas radojas un brāļojas ar mūsmāju fašīstiem, demokrātiskās valsts iekārtas un iekāroto brīvību visniknākiem ienaidniekiem un tamdēļ tās izšķirošā brīdī drīzāk izrādīsies republikas ienaidnieku, ne draugu pusē. Uz tām palaieties nevaram un nevar mūs apmierināt arī tas oficiālais aizsargu institūts, kāds pastāv uz laukiem, jo līdzšinējā prakse pārāk gaiši pierādījusi, ka arī šie ļaudis ir tikai mantīgās pilsonības kalpi un ne brīvību, bet gan reakcijas aizsargi. Ne par velti tur neuzņem atv. karavīrus bezzemniekus un strādniekus, bet gan galvenā kārtā bagātākos lauku saimniekus, tirgotājus un līdzīgus ļaudis.

Latvijas Atvaļināto Karavīru Biedrība grib tapt par spēcīgu mūsu republikas un demokrātijas sargu un aicina savās rindās tos brīvības cīnītājus, kuļi ir pret visu lēģeru monarkīstiem, fašīstiem un dažādiem citiem pučīstiem. Sargāsim republiku, demokrātiskos likumus, darba tautas tiesības, sargāsim brīvības cīņās iegūto!

un ka viņu

deļais karavīrs,

Jānis Dreifelds

miris 26. maijā 1926. g.

**Latvijas Atvaļināto Kaņavīru Biedrības
Liepājas nodaļas dibinātājs un pirmais priekšnieks.**

26. maijā ar plaušu karsoni Rīgas slimnīcā miris mūsu enerģiskais Liepājas nodaļas darbinieks Jānis Dreifelds. Atvaļināto kaņavīru saime zaudējusi vienu no saviem spējīgākiem, apdāvinātākiem un pašai-liedzīgākiem biedriem. Ar viņa nenogurstošo darbu tika radīta un izveidota kaņavīru biedrības Liepājas nodaļa. J. Dreifelda trūkumu sajūtīs ne tikai kaņavīri. Ar viņa nāvi Latvijas darba tauta zaudējusi bezbailīgu cīnītāju, reti apdāvinātu humoristu-zatiriķi un atjautīgu politisku feļetonistu. Viņa rakstus Liepājas „Strādnieku Avīzē” un Rīgas „Zocialdemokratā” ar aizrautību lasīja visa Latvijas strādniecība.

Vieglas smiltis !

P. R.

Latvijas Atvaļināto Kaņavīru Biedrības darbība.

Sekmīgi izbeidzot Latvijas brīvības cīņas, pēc miera noslēgšanas ar ienaidniekiem, atgriezās mājās varonīgo cīņu dalībnieki. Noīkuši šauteni un zobenu, tie meklēja iespēju ķerties pie mierīga, radoša darba. Viss vairums brīvības cīnītāju atrada priekšā ārkārtīgi grūtus apstākļus. Pilsētās bezdarbs, fabrikas un darbnīcas izputinātas un sagrāutas. Jau noorganizētā valsts un pašvalību aparatā priekšā tie aizmugures „varoņi”, kuņģi kauju

laikā glāba savas ādas un, pateicoties augsti stāvošiem „onkuļiem” un „tantiņām”, kļuva siltās vietās. Demobilizētiem kaņavīriem nācās meklēt darbu caur darba biržām, stājoties bezdarbnieku rindās.

Lielie kungi, kuņģi kauju laikā apbraukāja fronti, turēja patriotiskas runas un deva solījumus nekad neaizmirst brīvības cīnītājus, tagad sāka runāt citu valodu. Sākās ieraušanas laikmets, kur katrs sev bija tas tuvākais. Vienīgo iespēju rast pamatus turpmākai dzīvei atvaļinātiem kaņavīriem deva lielā zemes reforma. Bet arī zemes piešķir-

šanas izvešana dzīvē nevarēja apmierināt brīvības cīņu dalībniekus. Arvienu vairāk pierādījās, ka zemes dališanā neskaitāmas pārestības nākas piedzīvot kaņavīriem. Ari šeit ieviesās radu un draugu būšana un pie labākiem un treknākiem zemes stūrīšiem vispirām kārtā tika tie, kuŗi atbrivošanas cīņu laikā bija „kaņojuši” pa Rīgas kafējnīcām un izpriecu lokāliem, un tagad sēdēja dažādās komitejās, komisijās un citos augstos amatos.

Viss tas radīja dziļu sašutumu un neapmierinātību atvaļinātos kaņavīros. Arvienu nekaunīgāki sāka palikt tie ierāvēji, šiberi un valsts mantas zagļi, kuŗi domāja, ka speciēli priekš viņiem ir radīta Latvijas valsts. Brīvības cīnītāji redzēja, ka atsevišķi ejot, tie nespēs aizstāvēt savas tiesības un nodrošināt sev kaut cik pieklājīgu maizes kumosu atbrīvotā Latvijā. Pie šādiem apstākļiem dzima doma par atvaļināto kaņavīru organizācijas dibināšanu, un 1923. gadā tika nodibināta Latvijas Atvaļināto Kaņavīru Biedrība.

Sākās iekšējas cīņas, kuŗas turpinājās vairāk ka gadu un beidzās ar to, ka no biedrības tika pādzīti visi nacionālie veikalnieki un sturmētāji un tā pamazām izveidojās par noteikti demokrātisku atvaļināto kaņavīru organizāciju.

Pateicoties iekšējām nesaskaņām, pirmais biedrības darbības gads nekādas sevišķas sekmes nevar uzrādīt. Biedrība vairākkārt griezusies valdības iestādēs ar dažādiem iesniegumiem zemes un citos jautājumos, tomēr panākumi ir bijuši niecīgi. Gan arvienu valdības vīri ir solījuši pretimnākšanu, bijuši vārdos bezgala laipni pret bij. brīvības cīnītājiem, bet — darbi tam nav sekojuši.

Savā tājākā darbībā Latvijas Atvaļināto Kaņavīru Biedrība ir dzīvi atsaukusies uz visiem jautājumiem un notikumiem, kuŗos tādā vai citādā kārtā bijuši ieinteresēti atvaļinātie kaņavīri. Sevišķi atzīmējama biedrības uzstāšanās tautas nodeveja **A n d r i e v a** Niedras lietā. Tiklīdz šis vācu baronu kalps spēra soli Latvijas zemē, Latvijas brīvības

L. A. K. B. Liepājas nodaļas valde un revīzijas komisija.
Sēd (no kreisās puses): Eglīts (sekretars), Šulcs (priekšn. b.), Šenbergs (priekšnieks), Zīverts (kasiers). Urbans (biedrzinis), Blumbergs (kasiera pal.).
Stāv (no kreisās puses): rev. kom. locekļi Dzenis, Pavelkops un Znotens, un valdes sekretara bdr. Taure.

Biedrības dibināšanā apvienojās visi brīvības cīņu dalībnieki, sākot no pulkveža, beidzot ar vienkāršu kareivi, bez politisku novirzienu un kādām citām izšķirībām. Likās, ka būs iespējams kopēji strādāt visiem, tāpat kā kaujās visi ir gājuši kopā. Mērķi jaunā biedrība sev stādīja — atv. kaņavīru saimniecisko prasību aizstāvēšanu, tāpat arī sabiedriski kulturelās dzīves veicināšanu. Tomēr jau pirmie biedrības darbības mēneši rādīja, ka visu kaņavīru kopdarbība vienā organizācijā nav iespējama. Radās ļaudis, kuŗi dēvēja sevi par nacionalistiem un kuŗi gribēja pārvērst biedrību par vienkāršu urrā saucēju augstiem kungiem svinīgos gadījumos. Biedrības biedru nospiedošais vairākums piederēja strādniecības un demokrātiskās darba inteliģences aprindām un tie nevarēja apmierināties ar to garu, kādu biedrībā gribēja ieviest nacionālā kluba komandeti ļaudis un dažī, nejauši biedrībā iekļuvuši nacionalistiski avanturisti.

cīnītāju vārdā biedrība prasīja viņam nesaudzīgu sodu. Kad vēlāk Latvijas reakcijas spēki panāca Niedras atsvabināšanu no cietuma, 1924. g. 12. decembrī biedrība organizēja grandiozu tautas protestu, kuŗš draudoši izskanēja visā zemē un — Niedra no jauna nokļuva aiz restēm. Tomēr melno bruņinieku spēki nelikās mierā un brīvības cīnītājiem meta jaunu izaicinājumu — šogad lielāko tautas nodevēju slepenībā atsvabināja no apcietinājuma un pārgādāja pār robežu drošā vietā, un šo aktu izveda mūsu augstākie valsts vīri.

Pret to no jauna viskrasākā veidā protestēja atvaļinātie kaņavīri sarīkojot plašas protesta sapulces Rīgā, Liepājā un c. Laikrakstos parādījās ziņas, ka biedrības priekšstāvji R. Kubliņš un Reveliņš tikšot saukti pie atbildības, par uzstāšanos protesta sapulcē Rīgā, tomēr līdz šim tas nav noticis un neticam ari, ka Niedras draugiem pietikas dūšas to turpmāk darīt.

Latvijas Atvaļināto Kaņavīru Biedrība devusi atv. kaņavīriem norādījumus arī politiskā laukā. Kaut gan biedrība savā iekšējā darbībā cenšas izvairīties no politiskiem jautājumiem, tomēr valsts dzīvē katrs pilsonis zināmos gadījumos ir neatvairāmi spiests „nodarboties ar politiku”. Tādi gadījumi ir Saeimas un pašvaldības iestāžu vēlēšanas. Biedrība nav ķēmojusīse pakaļ dažādām sikām grupiņām, kuņas personīgas godkāribas vadītas vēlēšanās uzstājušās ar savām listēm un arvienu neželīgi kritušas cauri, bet gan centusies noskaidrot, kādas no pastāvošām lielākām politiskām partijām vispilnīgāk aizstāv bij. brīvības cīnītāju un kuņa invalidu intereses. Šajā nolūkā sasauktas sapulces, uz kuņām aicināti politisko partiju pārstāvji, un tad, pēc jautājumu vispusīgās noskaidrošanas, biedrība lēmusi par atv. kaņavīru aicināšanu balsot par vienas vai otras partijas kandidātiem. Atvaļināto kaņavīru nospiedošais vairākums par savu interešu patiesāko un ener-

kuņi pastāvīgi izrādījās par „spējīgākiem” ieņemt vakantās vietas, nekā atv. kaņavīri. Vienīgi zemāko policistu vietas uz laukiem Latgalē un ciema sarga amati caur biedrību kādreiz tika piedāvāti brīvības cīnītājiem...

Lai palīdzētu biedrības biedriem bezdarbniekiem, tika nodibināts Darba Kooperatīvs, kuņš nosolīja dažādus valsts un pašvaldības iestāžu darbus un nodarbināja tajos atv. kaņavīrus. Tomēr kooperatīva darbība līdzekļu trūkuma dēļ nav varējusi vēl izvērsties vajadzīgā plašumā un šajā ziņā kooperatīva darbiniekiem nācies un arī turpmāk vēl nāksies piedzīvot daudz šķēršļu un grūtību.

Lai veiktu atv. kaņavīru organizēšanu provincē, biedrība nodibinājusi veselu rindu nodaļu. Kā viena no pirmām nodibinājusies Bolderājas nodaļa, kuņa divu gadu laikā izvērtusies par spēcīgāko un darbīgāko vietējo organizāciju. Nodaļa līdzējusi nokārtot atv. kaņavīriem zemes jautājumu

L. A. K. B. Bolderājas nodaļas valde.

Sēd (no kreisās puses): priekšnieks Strauss, biedrīnis Vīgants, priekšn. b. Simsons, sekretars Popels un kasieris Pakša.

ģiskāko aizstāvi visā Latvijas pastāvešanas laikā ir atzinis zociāldemokrātu partiju un tamdēļ arī biedrība visās vēlēšanās aktīvi aicinājusi nodot savas balsis šīs partijas kandidātiem. Saeimas darbība ir pierādījusi, ka kaņavīri un invalidi dāvājot uzticību zociāldemokrātiem, nav kļudījušies.

* * *

Daudz darba un pūļu pielikuši biedrības darbinieki, lai izveidotu un attīstītu biedrības iekšējo darbību. No pašām pirmām dienām starp biedrības biedriem bijis stipri daudz bezdarbnieku, kuņi atradās ļoti grūtā stāvoklī. Vajadzēja gādāt tiem palīdzību. Biedrība griezās pie valības, lai atv. kaņavīriem dotu priekšrocības pie vakanto vietu ieņemšanas valsts un pašvaldības dienestā. Ministru kungi to arī apsolīja, bet faktiskie darbinieku pieņēmēji — direktori un nodaļu vadītāji — par to lietu bija citādās domās. Tiem arvienu bija pie rokas savi radi un pazistami

attīstījusi arī rosīgu kulturelo darbību. Nodaļā apvienoti ap 180 bij. brīvības cīnītāji un viņas iespaids vietējā sabiedriskā dzīvē ir liels.

Enerģisku un nopietnu darbu veic Liepājas nodaļa, kuņa apvienoti ap 400 atv. kaņavīru. Nodaļa atsaukusies uz visiem svarīgākiem jautājumiem, sarīkojot tautas sapulces (Niedras lietā) priekšlasījumus un izrīkojumus. Liepājas atvaļinātie kaņavīri izrādījuši lielu aktivitāti organizēšanās darbā un var būt par priekšzīmi daudziem. Liepājas nodaļas nodibināšanā un viņas pirmā posma darbībā lieli nopelni nelaiķim žurnālistam Jānim Dreifeldam, kuņš bijis arī pirmais nodaļas priekšnieks. Pašreiz pie nodaļas nodibināta Latvijas atvaļināto kaņavīru krāj-aizdevu sabiedrība, kuņai sekmīga darbība nodrošināta. No citām nodaļām kā darbīgākās minamas Alojās, Ventspils, Jaunlaicenes, Spāres, Nītaures, Pērkones, Vaiņodes u. c. nodaļas.

Nodaļu darbību lielā mērā traucē līdzekļu trūkums. Biedrības Centrālā valde visā savā darbības laikā nav saņēmusi nevienu santimu pabalsta, kaut gan tā sauktajam nacionalām organizācijām (arī kaņavīru) pabalsti būtu un birst kā no pilnības raga — dod kulturas fonds, dod valdība, deva savā laikā lotto klubi. Latvijas Atvaļināto Kaņavīru Biedrībā apvienotie brīvības cīnītāji nav izpelnījušies pabalstu izlēmēju žēlastību. Tamdēļ arī Centrālā valde nav varējusi nodaļām sniegt to atbalstu, kāds būtu vēlams. Nodaļu darbībā jūtams arī sabiedriskā darbā iestrādājušos, spējīgāku darbinieku trūkums. Gan Centrālā valde centuses izsūtīt uz nodaļu sapulcēm savus priekšstāvjus, lektoros u. t. t., tomēr ne ikreiz tas ir bijis iespējams.

Uz nodaļu ierosinājumu pārstrādāti resp. plašināti biedrības statuti. Centrālā valde nolē-

nospraust biedrības turpmākās darbības gaitas. 20. jūnijā biedrība sasauca Latvijas atvaļināto kaņavīru pārstāvju apspriedi, kuņas dienas kārtībā galvenokārt zemes piešķiršanas jautājumi.

* * *

Par savu darbību biedrība sniedz arvien sīku informāciju laikrakstā „Zocialdemokrats“; citi laikraksti biedrības ziņojumus atteikušies uzņemt.

No aprādītā redzams, kāda vispārejos vilcienos ir bijusi Latvijas Atvaļināto Kaņavīru Biedrības līdzšinējā darbība. Sīkāk pie viņas pakavēties neatļauj mūsu rakstu krājuma apmēri. Biedrības galvenais mērķis ir pulcināt ap sevi Latvijas progresīvos, demokrātiskos kaņavīrus, sargāt latvju tautai iekarotās brīvības, demokrātiskos likumus, darba darītāju tiesības. Tagad, kad reakcijas spēki

L. A. K. B. Alojas nodaļas valde.

No kreisās puses: V. Nemme, A. Tomsons, E. Bisenieks (priekšnieks), E. Lapiņš un E. Buka.

musi dibināt Rīgā militāro sekciju un pašā pēdējā laikā organizēta arī veco strēlnieku sekcija. Šādas sekcijas tiks dibinātas arī pie biedrības nodaļām provincē. Kā zināms, pastāv atsevišķa veco strēlnieku biedrība, bet tajā apvienoti galvenokārt augstākie virsnieki, vienīgi tiem un viņu politikai tur valdošā un vadošā loma un vienkāršie strēlnieki bieži vien nemaz netiek uzņemti par biedriem. Līdz šim veco strēlnieku sekcija pastāvēja arī pie biedrības „Strādnieku Sports un Sargs“ bet tā nolēmusi pievienoties Latvijas Atvaļināto Kaņavīru Biedrībai. Tādā kārtā visi vecie strēlnieki aicināti apvienoties kopējā saimē ar pārējiem Latvijas kaņavīriem.

Uz jauno statutu pamata š. g. 19 un 20. jūnijā tiek sasaukts Latvijas Atvaļināto Kaņavīru Biedrības pirmais kongress. Kongresam nāksies izšķirt daudzus svarīgus jautājumus un

sākuši pacelt galvu un savos nekaunīgos uzbrukumos demokrātijai iet par daudz tālu, atvaļinātie kaņavīri, apvienoti ciešā, disciplinētā un cīņas spējīgā organizācijā, centīsies un spēs aizsargāt to, ko viņi iekarojuši. Tas ir liels uzdevums un šī uzdevuma veikšanai Latvijas Atvaļināto Kaņavīru Biedrība aicina savās rindās visus bij. kaņavīrus.

P. Richters.

Kaņavīru organizāciju apvienošana.

Latvijā isā laikā nodibinājušās ap 15 atvaļināto kaņavīru organizācijas. Kā pirmā 1923. gadā nodibinājās Latvijas Atvaļināto Kaņavīru Biedrība, kuņa centās apvienot visus atvaļinātos kaņavīrus. Tomēr jau pirmajos biedrības darbības mēnešos pierādījās, kā nav iespējams vienā organizācijā

strādāt laudim, kuŗus Ņķir krasas ieskatu pretešķības politiskos un citos jautājumos. Vienai daļai biedru nācās aiziet un tie nodibināja jaunu atv. kaŗavīru biedrību. Vēlāk organizējās vēl vesela rinda jaunu atv. kaŗavīru organizāciju, kuŗu dibināšanās savukārt bija izsaukta no atsevišķu darbinieku tieksmēm ieņemt vadošo lomē biedrību pārvaldes organos. Tādā kārtā atvaļinātie karavīri, kuŗi visumā un galvenos vilcēnos stādīja vienādus mērķus, bija saskaldīti daudzās organizācijās.

Šīs rīcības sekas bija tās, ka valdības iestādes, pie kuŗām griezās atsevišķas atv. kaŗavīru organizācijas ar savām prasībām zemes un citos jautājumos, gandrīz nemaz ar tām nerēķinājās. Nebija biedrības, kuŗa varētu runāt visu atv. kaŗavīru vārda un tamdēļ iesniegumiem piegrieza ļoti niecīgu vēribu. Pat vēl vairāk, ministru kungi mēdza aizrādīt, ka viena biedrība prasot vienu, otra atkal kaut ko citu un tamdēļ viņi nezinojot un nevarot

bruģoto spēku izveidošanas jautājumā, jo ar katru gadu vairāk bij. brīvības cīnītājiem nācās pārliecināties, ka trūkumi un nepilnības mūsu armijas vadībā aug augumā un to nevar mierīgi uzņemt tie kaŗavīri, kuŗi tagad gan ir atvaļināti no kaŗa dienesta un skaitās rezervē, bet kaŗa gadījumā būs armijas galvenais spēks.

Jāliecina tomēr patiesība, ka radās viena kaŗavīru organizācija, kuŗa kaŗavīru biedrību savienības dibināšanai nepiekrita. Tā bija Kalpaka bataljona kaŗavīru biedrība, kuŗas priekšstāvis deklarēja, ka viņš nevarot piekrist tik „materialistisku” prasību uzstādīšanai, ka to grasoties darīt dibināmā savienība zemes un atbildības jautājumā. Pēc viņa ieskata, atvaļinātiem kaŗavīriem vajagot apmierināties ar laimes sajūtu, ka viņiem bijusi izdevība piedalīties Latvijas atbrīvošanā un nevarot būt runa par kādu prasību uzstādīšanu valstij. Protams lieta, ka kalpakiešu priekšstāvis palika

L. A. K. B. Vairpodes nodaļas valde un revīzijas komisija.

Šēd (no kreisās puses): priekšn. b. Vistiņš, priekšnieks Ļaudonskis, kasieris Blumbers, mantzinis Karsons; stāv [no kreisās puses]: sekretars Minka, rev. kom locekļi Siliņš un Steigmans.

saprast, ko tad īsti gribot atv. kaŗavīri. Šāds stāvoklis turpinājās ilgāku laiku, līdz kamēr šī gada sākumā tika ierosināta doma par visu atvaļināto kaŗavīru organizāciju apvienošanu kopējā savienībā. Atstājot katrai organizācijai viņas iekšējo patstāvību un neierobežotu darbības brīvību savu statutu robežās, bija tomēr vesela rinda jautājumu, kuŗos visas kaŗavīru biedrības varēja saprasties un iet kopējus ceļus.

Visu kaŗavīru organizāciju pārstāvju kopējā apspriedē noskaidrojās, ka par apvienošanu stāv visas biedrības. Sevišķi uzsvēra kopdarbības nepieciešamību, lai sasniegtu vēlamos pārgrozījumus zemes piešķiršanas jautājumos, ka arī panākumus prasībā par atbildības izmaksu tiem, kuŗi zemi nav saņēmuši. Šīs prasības ir kopējas visām biedrībām. Tāpat atziņa par nepieciešamu arī kopdarbību mūsu

viens, jo pārējo kaŗavīru delegāti nevarēja uzņemt viņa vārdus nopietni, jau tamdēļ vien, ka tie ir diametrāli pretēji šo ļaužu darbiem. Kalpakiešu grupa bija viena mūsu armijas sastāvdaļa, kuŗai ir savi nenoliedzāmi nopelni Latvijas atbrīvošanā, bet tie nebūt nav lielāki piem. par ziemeļu armijas daļu nopelniem. Tomēr, vienīgi un izņēmuma kārtā, kalpakiešiem radušies stipri iespaidīgi aizstāvji, kuŗi izgādājuši tiem privilēģijas, kādas nebūda citi kaŗavīri. Tie bagātīgi saņēmuši dienesta paaugstinājumus, par tiem biris Lāčplēša ordeņu lietus, tie savā vairākumā ieguvuši labākos muižu centrus, dzirnavas un jaunsaimniecības un gandrīz visi tagad bez tam vēl ieņemt labi atalgotas vietas valsts un citās iestādēs. Bez tam kalpakieši vēl uzstādījuši prasību valdībai atbildzināt zaudējumus par Liepājas pučā zaudētām personi-

Kā redzams, penzijas ir ļoti niecīgas un ar tām neviens iztikēt nevar. Katram jāmeklē kāda nodarbošanās, bet kur lai tādu atrod invalīds, ja bezdarbniekos skaitas tūkstoši pilnīgi veselu cilvēku. Un mūsu naudas viri nebūt nav tādi patrioti un tik līdzietīgi, lai dotu priekšroku invalīdam, ja par to pašu algu viņi var dabūt veselu un spēcīgu strādnieku.

— 6. un 7. jūnijā Somijā notika Baltijas valstu kaŗa invalīdu organizāciju priekšstāvju konference. Konferencē ņēmuši dalību Latvijas, Lietuvas, Igaunijas un Somijas kaŗa invalīdu priekšstāvji. Noskaidrojies, ka invalīdu skaita ziņā Latvija ieņem pirmo vietu, tad Igaunija, Lietuva un Somija. Latvijas invalīdu priekšstāvjiem ar rūgtumu nācās pārliecināties, ka visgrūtākos apstākļos atrodas mūsu invalīdi. Pārējās valstīs invalīdi saņem ievērojami prāvāku palīdzību tiklab no valsts, kā labdarības organizāciju puses. Igaunijā pie tautas

labklājības ministrijas pastāv sevišķs invalīdu fonds, kuŗa ienākumi sastādas no piemaksām uz dažiem valsts monopoliem, piem. spirtu u. c., kas dod prāvas zumas. Fonda ienākumi tiek sadalīti invalīdu organizācijām. Visās valstīs pastāv invalīdu nami, kuŗos invalīdus par brīvu apmāca dažādos amatos, sniedzot brīvu uzturu par apmācības laiku. Kaŗa invalīdu ārstēšana gan vēl nevienā no Baltijas valstīm nav pienācīgi nokārtota no valsts puses, bet to dara atsevišķas labdarības organizācijas (Sarkanais Krusts), cik nu tām līdzekļi to atļauj. — Māksliġu locekļu izgatavošana vislabāki nostādīta Somijā.

Konference nekādus saistošus lēmumus nav pieņēmusi. Panākta vienošanās par Baltijas valstu kaŗa invalīdu savienības dibināšanu. 1927. gadā tiks sasaukta jauna konference savienības statutu pieņemšanai.

Ed. Dzelzīts

Klišejas

ilustrētiem žurnāliem, katalogiem, cenu rādītājiem, sludinājumiem, reklamu lapām u. t. t., visglītākā izstrādājumā.

Buri Lietuvs
Ginkografija „Gutenberg”

Rīgā, Marijas ielā 10. Tālrunis 32-96.

Ievērojam! Latvijas Kara Invalīdu Savienības uzņēmumi!

Ievērojam! Rīgā, Brīvības ielā № 2, tieši no Elizabetes ielas. Grāmatu, rakstāmlietu, drukas darbu izpildes, sludinājumu, reklāmu un tabakas izstrādājumu nodaļa. Tālr. visām nodaļām: 43-86. Pasta kastīte 479.

Piedāvā grāmatas un rakstāmlietas, tabakas izstrādājumus, vairumā attiecīgi rabati. Izplata visus iekš- un ārzemju drukas darbu izdevumus.

Pieņem sludinājumus visiem laikrakstiem par ekspedīcijas ceļiem.

Tiek iznomātas arī vietas stūra skatu logā (dzīvokļa rajonā) dažāda satura reklamām. Uzņēmumu nodaļas darbojas jau vairākus gadus.

Pieminat savu pilsoņa pienākumu.

Iepērkaties vienīgi savu bijušo tēvijas sargu-invalīdu uzņēmumos Rīgā, Brīvības ielā № 2 un viņu ielu kioskos, apzīmētos ar virsrakstu: „Latvijas Kara Invalīda kiosks”.

Nepiemirstat Latvijas patstāvības izcīnītājus!

Savus brīvos līdzekļus un ietaupījumus noguldiet

Rīgas Krāj-Aizdevu S-bā

Rīgā, Karļa ielā Nr. 19.

Tālr. Nr. 2-1-0-4-7.

Tekošs rēķins Latvijas Bankā Nr. 1636. Pastā Nr. 856.

Rīgas Krāj-Aizdevu Sabiedrība pieņem noguldījumus uz noteiktu un nenoteiktu laiku un tekošo rēķinu. Maksā par noguldījumiem 6—9 procenti gadā.

Neturiet naudu mājā, tas ir nedroši un neizdevīgi!

Grāmatspiestuve

DZIMTENE

Rīgā, Brīvības ielā 105.

Pieņem pasūtījumus uz visādiem drukas darbiem kā:

Valsts iestādēm: dažādas blanķetes, norēķinu grāmatas, orderus u. c. **Grāmatu apgādniecībām:** grāmatas, laikrakstus, žurnālus, katalogus u. c. **Biedrībām:** afišas, programmas, biļetes, gada pārskatus, ielūgumus, kvītes u. c. **Veikalniekiem:** veikala kartes, rēķinu blanķetes u. c.

Darbs glīts. Pāsūtījumi noteiktā laikā tiek izgatavoti.

Stādnieku pašu uzņēmums

Uzņēmumu un pātēretaju kooperatīvs

„DARBS”

Rīgā, Bruņinieku ielā № 29/31

pieņem visāda veida jaunus un remonta darbus sekošās specialitātēs: **Būvdarbos, galdnieku, krāsotāju, kanalizācijas un mehāniskos darbos.**

Speciāla **apģērbu darbnīca.** Dabūjami gatavi apģērbi un pieņem pasūtījumus.

Darbs tiek izpildīts apzinīgi, noteiktā laikā un par visiem pieejamām cenām.

Rīgas Pātēretaju B-ba

Brīvības ielā 186, tālr. 7-13.

Nodaļa Kr. Barona ielā 93.

Maizes galds Vidzemes tirgū № 6/7.

Piedāvā: pirmā labuma
pārtikas preces

un svaigu garšīgu

≡ **maizi** ≡

no savas ceptuves.

A. A. PERLOVA

konfekšu fabrika
Rīgā, L. Kaleju ielā 52.

Tālr. 54-23.

Piedāvā visām biedrībām komisijā dažādas

konfektes

priekš loterejām alegri, lielākiem izrikojumiem, izlozēm un t. t.

Vairumā!

Mazumā!

Krējuma konfektes.
Dažādas karameles.
Marmeladi un šokolades
un t. t.

A. A. Perlov.

Par vēlti auto, flīģeli un naudu vēl klāt.

Latvju Muzikas Veicināšanas b-ba
sarīko
vislielāko mantu lotereju

par 2.000.000

Galvenie vinnesti: auto, flīģels, zāles un guļamistabas iekārtas, motociklets, velosipeds, zelta u. sudraba lietas kā kungiem, tā dāmām.

15 radio
trauki, cukura un miltu maisi, muca siļķu, veseliem baķiem drānas u. t. t.

Auto un flīģeļa vinnētājiem, b-ba par lozēm izdoto naudu atmaksās
atpakaļ. Loze à Ls 1.—

Loterejas birojs — Brivibas ielā № 2.

Rigā, Grēcinieku ielā 13

L. Rozental

Sünderstrasse Nr. 13.

Tālr. 2-9-4-5.

Tel. 2-9-4-5.

**Briljanti,
pulksteņi,
zelts,
sudrabs
un
kristals.**

**Brillanten,
Uhren,
Gold,
Silber,
und
Kristall.**

Izlabošanas, kā arī jauno priekšmetu darbnīca.

Werkstatt für Neuanfertigungen u. Reparaturen.

Speciala
gumijas u. metala zīmogu (štempeļu) darbnīca

„AVOTS“

Rigā, Kr. Barona ielā 16/18.

Pasta kast. 361.

Tek. rēķ. pastā 308.

Izgatavo visāda veida gumijas un metala zīmogus, spiedogus, štempeles pēc jaunākām tehniskām prasībām

Ģlīti! Lēti! Ātri!

Izpilda pasūtījumus arī pa pastu.

Pasūtījumos uzrādams vēlamā zīmoga (štempeles) teksts un lielums.

Ed. Rozīts, Rīgā,

Lāčplēša ielā № 52/54

KRĀSAS

Mašīnbūvu Akc. Sab.

agrāk

Breitfelt, Danek & Co.

Prag — Blansko — Schlan
piedāvā: **Valčukrēslus, sijātājus, triejerus un aspiratorus, mizojamās mašīnas** un visas cit. dzirnavu mašīnas. — Uzņemas dzirnavu būvi, ka arī kompl. ierīkošanu.

Generalpriekšst. Latvijā. Lietuvā un Eestī
Tirdzniecības nams I. K. ISRAELITAN un DĒLS
Rīgā, Terbatas ielā 1/3, tālr. 5-0-5-8
un 2-1-9-8-7.

Indoval

Kantoris:

Palasta ielā № 3.
Tālr.: 21-181.

Noliktava:

Sv. Gara Konv.,
Baložu spīķeros.

**Auto-, traktoru-, cilindru-, mašīnu- un citas
eļļas**

ir augstākā labumā ar lielāko smērspēju
un tādēļ vislētākās.

Adišanas iestāde P. Kateman

Dziju noliktava. dibin. 1875. g. **Zekļu noliktava.** Audēju ielā 4.

Šīnī nozarē vecākais un lielākais veikals.

Vairumā.

Mazumā.

Krāsas

un visus krāsošanas peederumus.

Višādas eļļas, bencīnu, petroleju

izdevīgi iepirkt pie

A. Lācis & B-dri

Rīgā, Rāts laukumā № 7.

Karla Treziņa APAVI

ir eleganti un vizitūrīgākie.

Rīgā, Tirgoņu ielā № 9.

Valmierā, Rīgas ielā № 6.

Velosipedi

pirmklasīgu angļu un vācu fabriku, lielā
izvēlē un uz izdevīgiem maksāšanas
noteikumiem

S. LIPPERTS,

Lielā Smilšu ielā Nr. 4.

Piezīme: Biedrībām priekš loterējām, izlozēm un
t. t. dodu velosipedus komisijā.

**Pērkat laikrakstus
un tabakas preces
Latvijas kara in-
validu kioskos!**

Katra apzinīga strādnieka, bezzemnieka un jaunsaimnieka
pienākums ir pasūtīt un lasīt darba ļaužu laikrakstu

„Zocialdemokrats”

- „Zocialdemokrats” ir Latvijas Zocialdemokratiskās Strādnieku Partijas centralorgans; iznāk ikdienas, izņemot pirmdienu.
- „Zocialdemokrats” aizstāv darba tautas — strādnieku, bezzemnieku un sīkzemnieku intereses.
- „Zocialdemokrats” sniedz vienmēr visātrākās un vispareizākās ziņas par strādnieku kustību Latvijā un ārzemēs.
- „Zocialdemokrats” apgaismo visus politiskos un saimnieciskos jautājumus no strādnieku šķiras viedokļa.
- „Zocialdemokrats” pastāvīgi ved nesaudzīgu cīņu pret visiem reakcionāro pilsonisko partiju mēģinājumiem apcirst plašo tautas masu tiesības un aptumšot viņu apziņu.
- „Zocialdemokrats” atklāj un atmasko visus tautas apspiedējus un nostāda dienas gaismā visādus tumšus veikalus un nebūšanas valsts dzīvē.

Tuvākie līdzstrādnieki: J. Aberbergs, V. Anskenevics (Australijā), E. Aspažija, K. Asts (Revelē), V. Bastjānis, J. Bērziņš (Rūjienā), R. Bilmanis, Bialinis (Kaunā), K. Binaus, V. Bumbiers, K. Būmeisters, K. Bungšs, A. Buševics, O. Brikšķe, Dr. D. Daļins (Berlīnē), K. Dēķens, J. Doniņš (Bauskā), K. Džilleja, S. Dvinovs (Berlīnē), V. Grēviņš (Dr. Orientācija), K. Gulbis (Valkā), E. Gulbis (Tukumā), J. Grots, Has (Maskavā), R. Hermanis (Sēlis), K. Huismans (Antverpenā), T. Holovko (Varšavā), J. Jablonskis, J. Jaunzems, J. Īverts (Valkā), R. Ivanovs, J. Kalējs, Bruno Kalniņš, Klara Kalniņ, Nik. Kalniņš, Dr. Pauls Kalniņš, H. Kaupiņš, J. Kļava (Bernē), R. Krastiņš (Valmierā), Dr. Kārlis Mazurs, J. Kustonis, P. Lejiņš, J. Ligats (Valmierā), prof. Liššics (Terbatā), T. Līventals, K. Lorencs, Dr. Fr. Mendērs, P. Migla (Smiltēnē), E. Morics, Aug. Ozoliņš, M. Ozoliņš, K. Ozoliņš, E. Pragers (Berlīnē), J. Prūsis, J. Rainis, E. Radziņš, V. Rikveils, M. Rozentals, A. Rudevics, V. Rubenis, J. Rudzis, J. Zālītis (Ventspili), T. Zakovičs, J. Sams, K. Zeibolts, A. Zirnīts, K. Šmidts, A. Švabe, A. Steins, J. Straubergs, J. Sudrabkalns, J. Treimanis, M. Treimanis (Limbažos), P. Ulpe, Fr. Vesmans, A. Veckalns, J. Vilciņš (Vinē), J. Višņa, K. H. Viiks (Helsingforsā), Z. Vladimirovs (Parizē), J. Voterss (Briselē), V. Caunīts, F. Cielēns, J. Ceretelli, M. Cielēns, J. Celms.

Atbildīgais redaktors Saeimas loceklis **Kr. Eliass**

Redakcijas kolegija: A. Rudevics, Kr. Eliass, H. Kaupiņš, K. Ozoliņš un J. Grots.

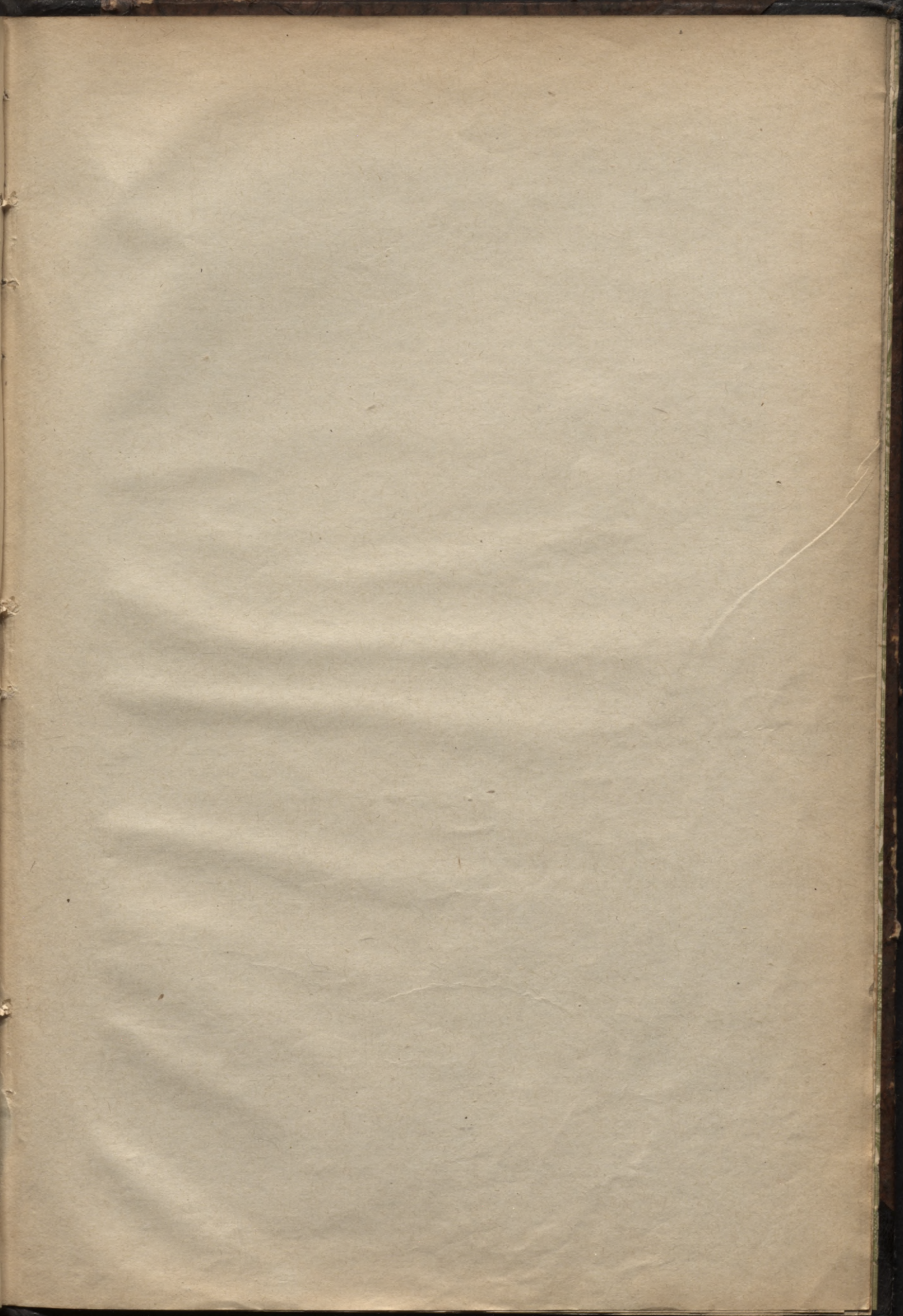
Abonēšanas maksa: par 1 mēnesī Ls 2,50, par 3 mēn. Ls 6.50.

Atsevišķs numurs 10 sant.

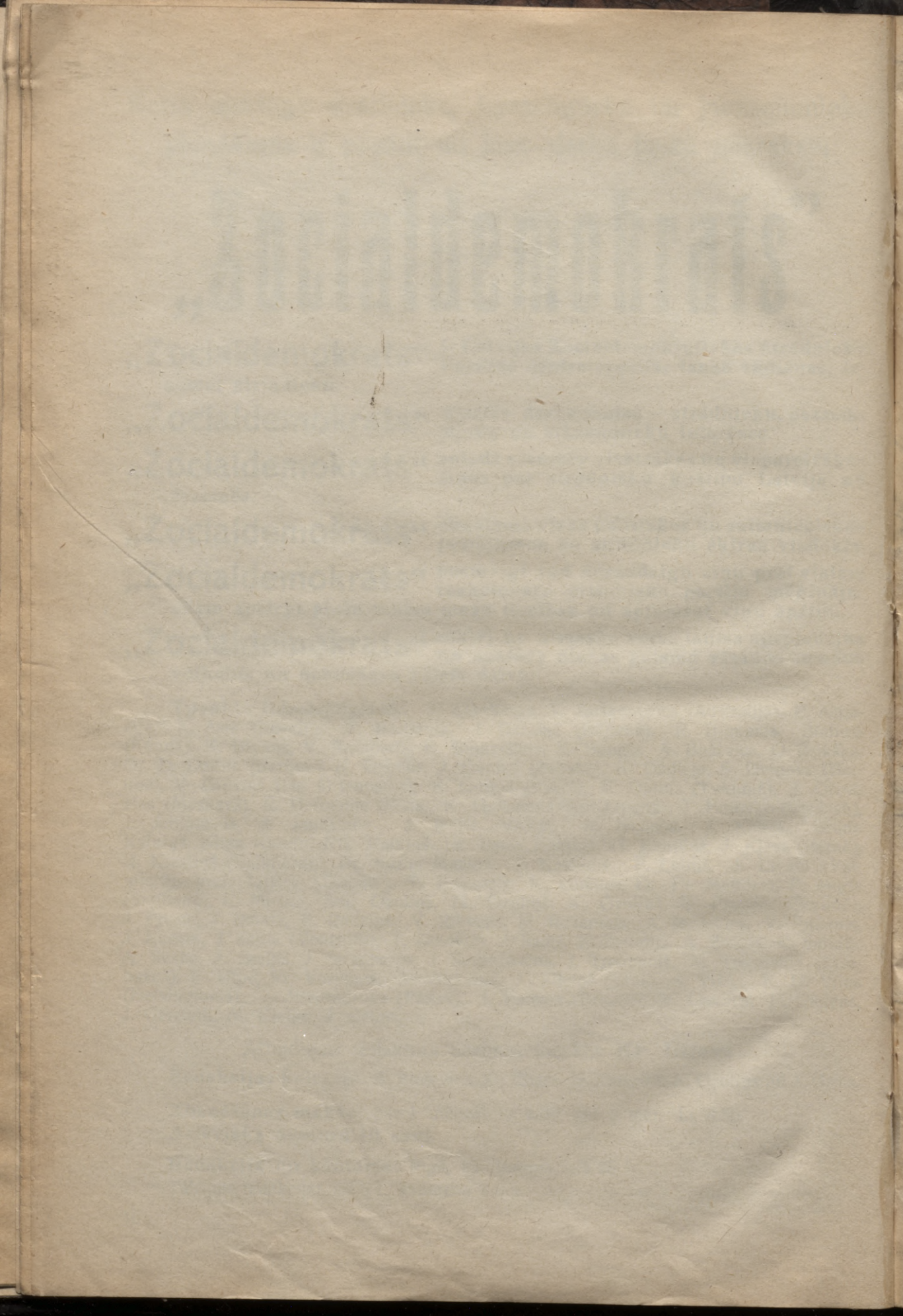
Redakcija un kantoris: Rīgā, Kr. Barona ielā 25.

Tālrunis redakcijai 1.9.6.1, kantorim 7.0.9.

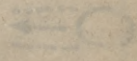
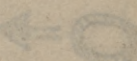
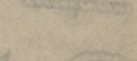
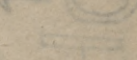

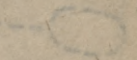

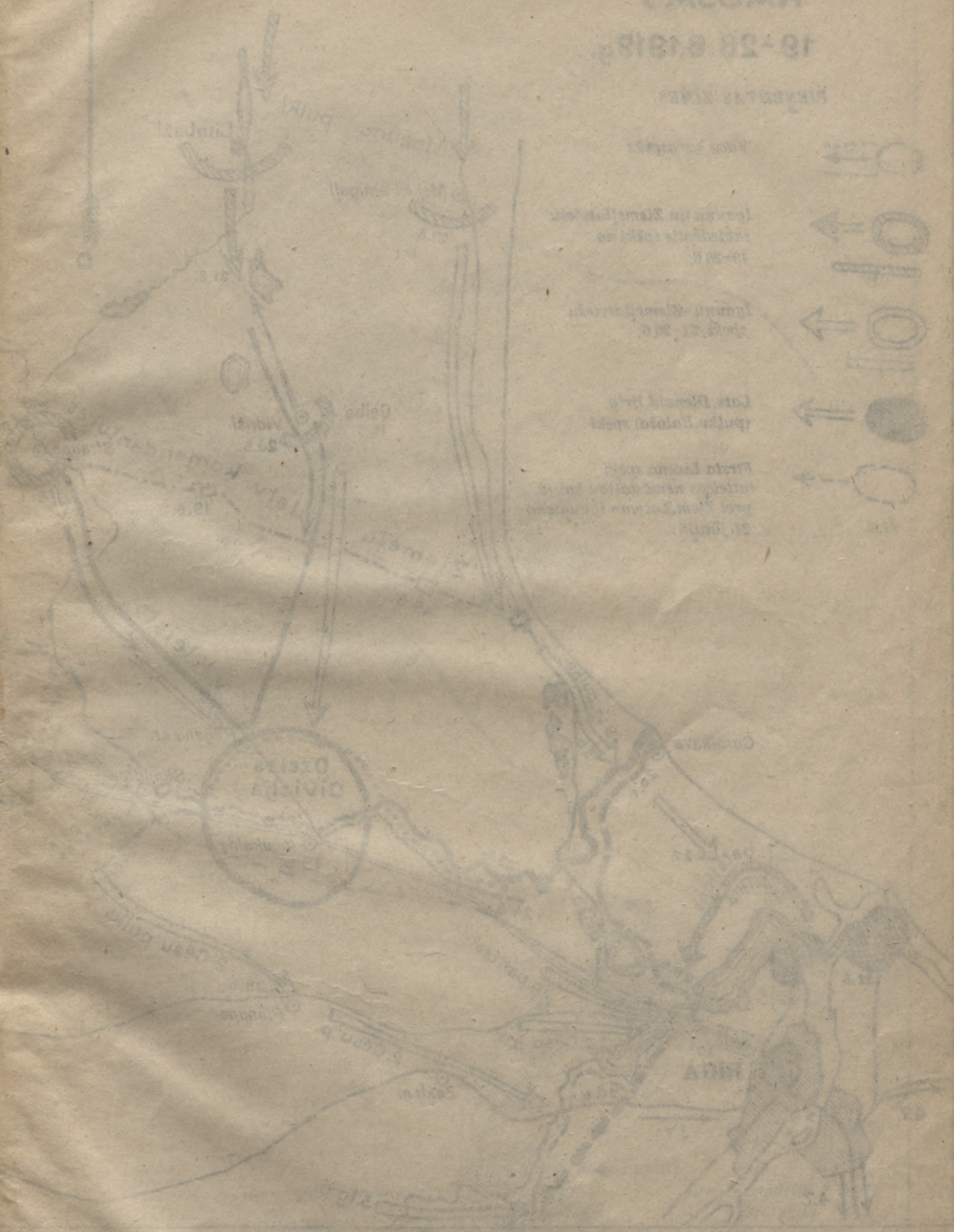

CÉSU RAUNAS KAULAS

19-28 81918

PARENTS RIVER

-
 First Landing spot
 (circle with arrow pointing right)
-
 Last Landing spot
 (circle with arrow pointing left)
-
 Landing spot
 (circle with arrow pointing right)
-
 Landing spot
 (circle with arrow pointing left)
-
 Landing spot
 (circle with arrow pointing right)
-
 Landing spot
 (circle with arrow pointing left)

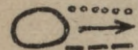
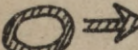
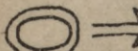
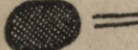
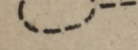

CĒSU-RAUNAS KAUJAS

19-26.6.1919g.

PIENEMTAS ZĪMES:

- Vācu karaspēks.
- Igaunu un Ziemeļlatviešu sabiedrotie spēki no 19-26.6.
- Igaunu-Ziemeļlatviešu spēki, 21-26.6.
- Latv. Dienvid. Brig. (pulkv. Baloža) spēki.
- Pirma Livena spēki (attiecas nēmt daļu kaujā pret Ziem. Latv. un igauņiem) 21. jūnijā.

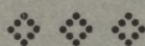

2 4284

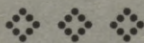

Latvijas
Atvaļināto Kaŗavīru Biedrības
Centralā Valde atrodas
Rīgā, Marijas ielā 47

Nodaļu adreses:

- Liepājas — Liepājā, Vakzales ielā № 8, dz. 3
Bolderājas — Bolderājā, Smilšu ielā № 7
Jaunlaicenes — Jaunlaicenes Majorskolā, caur Opi
Ventspils — Ventspilī, Tirgus ielā № 7
Spāres — Spārē, Daugbergā namā
Nītaures — Nītaurē
Alojas — Alojā. «Ārzemniekos»
Pērkones — Pērkones pag. «Ābelēs»
Vaiņodes — c. Vaiņodi, Bātas Tautas namā

Jaunas nodaļas pieteicamas Centralai Valdei. Uz dibināšanas sapulcēm Centralā Valde izsūta savu pārstāvi un sniedz visu nepieciešamo, lai nodaļa varētu uzsākt darbību.

Atvaļinātie kaŗavīri! Dibinat Latvijas Atvaļināto Kaŗavīru Biedrības nodaļas uz laukiem un mazpilsētās. Kopējiem spēkiem panāksim savu taisnīgo prasību izpildīšanu.

44284

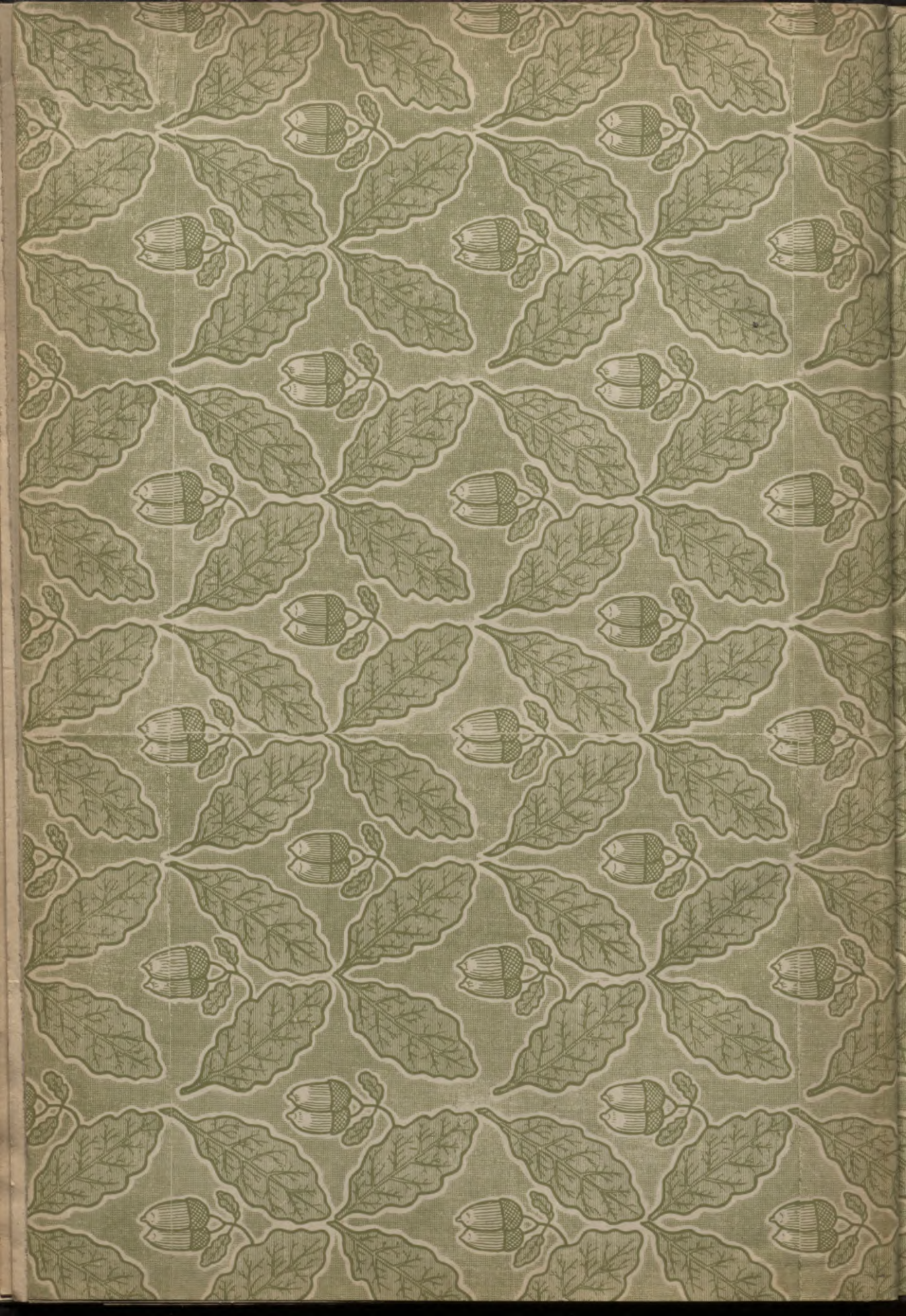
-1. JUL. 1926

888

San. 2

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0307064742

